KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARINDA PERSONEL VE AİLELERİN İŞ BİRLİĞİ İÇİNDE ÇALIŞMA SÜREÇLERİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Merve Burçin DİKER

Eskişehir 2020

KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARINDA PERSONEL VE AİLELERİN İŞ BİRLİĞİ İÇİNDE ÇALIŞMA SÜREÇLERİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Merve Burçin DİKER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erken Çocuklukta Özel Eğitim Programı/ Özel Eğitim Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Serhat ODLUYURT

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Ocak 2020

T.C.

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Merve Burçin DİKER'in "Kaynaştırma Uygulamalarında Personel ve Ailelerin İş Birliği İçinde Çalışma Süreçlerine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi" başlıklı tezi 23.12.2019 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından "Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddeleri uyarınca, Özel Eğitim Anabilim Dalı Erken Çocuklukta Özel Eğitim Programında, Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı-Adı Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Doç.Dr. Serhat ODLUYURT	.....
Üye	: Prof.Dr. E.Sema BATU	.....
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Mine SÖNMEZ KARTAL	.....

Prof.Dr. Handan DEVECİ
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Müdür Vekili

ÖZET

KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARINDA PERSONEL VE AİLELERİN İŞ BİRLİĞİ İÇİNDE ÇALIŞMA SÜREÇLERİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Merve Burçin DİKER

Özel Eğitim Anabilim Dalı
Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ocak 2020
Danışman: Doç. Dr. Serhat ODLUYURT

Araştırmanın amacı, Eskişehir ili Tepebaşı ilçesindeki kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki paydaşların iş birliğine dahil olma süreçlerine yönelik görüş ve önerilerinin belirlenmesidir. Katılımcı grubunu, 2018-2019 eğitim-öğretim yılı MEB'e bağlı bir ilkokulda görev yapan 13 öğretmen, dört okul yöneticisi ve altı özel gereksinimli öğrenciye sahip anne-baba oluşturmaktadır. Nitel araştırma yaklaşımlarından fenomenolojik desenle gerçekleştirilen araştırmanın verileri araştırmacı günlüğü ve yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile toplanmış ve içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgularda, kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği içinde diğer paydaşlarla görüşmeler yaptıklarını vurgulanmaktadır. İş birliğinde yaşanan sorunlara örnek olarak kaynaştırma uygulamalarının anlaşılmaması ve velinin çocuğunu kabullenmemesi ifade edilirken çözüm önerileri olarak nitelikli etkileşimin ve paydaşların süreç içinde sorumluluklarının belirlenmesi gerekliliği ifade edilmektedir. Başarılı bir iş birliği içinde çalışma için gerekli destek türlerine yönelik katılımcıların çoğu fikirlerinin olmadığını bildirirken, diğer çoğunluğu rehberlik servisinin etkin çalışmasının önemini vurgulamaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgularla alanyazında ulaşılan bulgular arasında ilişkilendirme yapılmış, uygulamacı ve araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Kaynaştırma uygulamaları, İş birliği süreci, Öğretmen görüşleri, Yarı-yapılandırılmış görüşme, Nitel araştırma.

ABSTRACT

TO EXAMINE THE VIEWS OF STUDY PROCESS THAT INCLUDES STAFF AND FAMILIES COLLABORATED IN IMPLEMENTATION OF INCLUSIVE EDUCATION

Merve Burçin DİKER

Department of Special Education

Anadolu University, Graduate School of Educational Sciences, January 2020

Supervisor: Assoc. Prof. Serhat ODLUYURT

The purpose of the research is to identify views and suggestions of partners intended to be included in collaboration processes and who work in primary schools carrying out the inclusive education implementations in Tepebaşı, Eskişehir. Participant group consists of 13 teachers and 4 principals who work in primary schools of Ministry of Education and 6 parents of children with special needs. Data of the study were collected by researcher diaries and semi-structured interviews and were analyzed via content analysis within a phenomenological design. It has been emphasized that during those inclusive teaching process interviews were made with other partners. As examples to the problems, we can say that some of inclusive teaching was not understood and we can also say that parents did not accept the situations of their children. As proposed solutions, it has been expressed that qualified interaction is important and responsibilities of partners must be stated during the process. While most of the participants state that they don't have an idea about the types of support for working cooperatively, others emphasize the importance of active working of counseling services. Association has been made between the results and findings of the field. And, it has been made a suggestion for pragmatists and researchers.

Keywords: Inclusion practices, Collaboration process, Teacher opinions, Semi-structured interview, Qualitative research.

ÖNSÖZ

Tez danışmanım olmasından mutluluk duyduğum, sabırla beni dinleyen, stresli anlarımda beni sakinleştiren, bana her zaman her konuda zaman ayıran ve en zor günlerimde benimle olan Doç. Dr. Serhat ODLUYURT'a özverisi, bilgisi, desteği ve sevgisi için minnettarım.

Tez savunma jürimde bulunan Prof. Dr. E. Sema BATU'ya ve Dr. Öğr. Üyesi Mine SÖNMEZ KARTAL'a tezime sundukları katkılar için teşekkür ederim.

Umutsuzluğa kapıldığım her an yanımda olan kıymetli Çağtaç KAYMAK'a, ihtiyaç duyduğum anlarda yardımlarını sunan Öğr. Gör. Ali KAYMAK'a ve enerjisiyle bana güç veren değerli arkadaşım Canan TURGUT'a teşekkür ederim.

Hayatım boyunca maddi ve manevi destekleriyle bana en güzel fırsatları sunan canım annem, babam ve sevgili abime varlıkları için binlerce kez şükürler olsun. Size minnettarım! Ve zamanla büyüyen çekirdek ailemin parçası ablam ve yeğenim iyi ki varsınız!

Tanıştığımız günden bu zamana kadar hayatıma güzellikler katan, her zaman beni hoş gören, beni her zaman destekleyen ve tüm zorluklarımda yanımda olan eşim ve en iyi dostum Kadir DİKER'e sonsuz teşekkür ederim. Sağlıkla nice güzel senelere…

Doğacağın günü sabırsızlıkla beklediğim oğlum Cengiz Kutay… Hamileliğimin başından beri bana güç verdin. Dinlenmeye ayıracağım zamanlarda seni de yorarak ders çalıştığım için bir yanım buruk. Varlığına şükrettiğim oğlum tüm güzellikler seninle olsun…

Merve Burçin DİKER

Eskişehir 2020

10/ 01 /2020

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan "bilimsel intihal tespit programı"yla tarandığını ve hiçbir şekilde "intihal içermediğini" beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Merve Burçin DİKER

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI ..... **i**

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ..... **ii**

ÖZET ..... **iii**

ABSTRACT ..... **iv**

ÖNSÖZ ..... **v**

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ ..... **vi**

İÇİNDEKİLER ..... **vii**

TABLOLAR DİZİNİ ..... **x**

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ ..... **xi**

1.GİRİŞ **1**

1.1. Kaynaştırmanın Tanımı **1**

1.2. Kaynaştırmanın Esasları/ Mevzuat **2**

1.3. Kaynaştırmada Paydaşlar **3**

1.4. İş Birliği **6**

1.4.1. İş birliği sürecinin özellikleri **6**

1.4.2. İş birliğinin ilkeleri **8**

1.4.3. İş birliği gereklilikleri **10**

1.5. İlgili Araştırmalar **10**

1.6. Araştırmanın Problemi **17**

1.7. Araştırmanın Amacı **18**

1.8. Araştırmanın Önemi **19**

1.9. Araştırmanın Sayıltıları **21**

1.10. Araştırmanın Sınırlılıkları **21**

2. YÖNTEM **22**

Sayfa

2.1. Araştırma Modeli ... **22**

2.2. Çalışma Grubu ... **23**

2.3. Araştırmacının Rolü ... **28**

2.4. Verilerin Toplanması ... **29**

2.4.1. Görüşme soruları ... **29**

2.4.2. Gönüllü katılım formu ... **30**

2.4.3. Görüşme ilkeleri ... **30**

2.4.4. Etik ilkeler ... **31**

2.4.5. Veri toplama süreci ... **31**

2.4.6. Araştırmacı günlüğü ... **32**

2.5. Verilerin Analizi ... **32**

2.5.1. Verilerin kodlanması ... **33**

2.5.2. Temaların bulunması ... **33**

2.5.3. Kodların ve temaların düzenlenmesi ... **33**

2.5.4. Bulguların tanımlanması ve yorumlanması ... **34**

2.5. Verilerin Güvenirliği ... **34**

2.6. İnandırıcılık ... **34**

3. BULGULAR ... **36**

3.1. Kaynaştırmanın Tanımı ... **37**

3.2. İş Birliğinin Tanımı ... **39**

3.3. İş Birliğinin Sağlanması İçin Gerekli Koşullar ... **41**

3.4. Kaynaştırma Uygulamaları Sürecinde Etkileşim Kurulan Taraflar ... **42**

3.5. Kaynaştırma Uygulamalarında İş Birliği Kurma Nedenleri ... **43**

3.6. Kaynaştırma Uygulamaları Sürecinde İş Birliği Örnekleri ... **46**

3.7. Kaynaştırma Uygulamalarında Gerçekleştirilen İş Birliğinde Yaşanan Sorunlar ... **48**

Sayfa

3.8. İş Birliği İçinde Yaşanan Sorunlara Çözüm Önerileri..... 51

3.9. İş Birliği Sürecinde Yöneticilerin Yaptıkları 53

3.10. Desteğe Gereksinim Duyulan Durumlarda İletişim Kurulan Taraflar 54

3.11. İş Birliği İçinde Çalışmayı Sağlama Yolları 55

3.12. Kaynaştırma Öğrencisinin Devam Ettiği Sınıftaki Öğretmeniyle İş Birliği Sağlama Yolları..... 56

3.13. Başarılı Bir İş Birliği İçinde Çalışma İçin Gerekli Destek Türleri 57

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER..... 60

4.1. Tartışma 60

4.1.1. Kaynaştırmanın ve iş birliğinin tanımına ilişkin bulguların tartışılması 60

4.1.2. Kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği kurmanın nedenleri ve iş birliği örneklerine ilişkin bulgularıntartışılması……...62

4.1.3. Kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliğinde yaşanan sorunlara ve çözüm önerilerine ilişkin bulguların tartışılması…….……....63

4.1.4. Kaynaştırma uygulamaları sürecinde yöneticilerin yaptıklarına ilişkin bulguların tartışılması……...65

4.1.5. Kaynaştırma uygulamaları sürecinde başarılı bir iş birliği içinde çalışma için gerekli destek türlerine ilişkin bulguların tartışılması……..66

4.2. Öneriler..... 68

4.2.1. Uygulamaya yönelik öneriler..... 68

4.2.2. İleri araştırmalara yönelik öneriler 68

KAYNAKÇA 69

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin demografik özellikleri…..……24

Tablo 2.2. Araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin demografik özellikleri.....25

Tablo 2.3. Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin demografik özellikleri…26

Tablo 2.4. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin demografik özellikleri……...27

Tablo 2.5. Araştırmaya katılan anne- babaların demografik özellikleri……28

Tablo 2.6. Görüşme takvimi……..32

Tablo 3.1. Bulgulara ilişkin tema ve alt temalar……36

Tablo 3.2. Kaynaştırmanın tanımı…….38

Tablo 3.3. İş birliğinin tanımı……39

Tablo 3.4. İş birliğinin sağlanması için gerekli koşullar……41

Tablo 3.5. Kaynaştırma uygulamaları sürecinde etkileşim kurulan taraflar……..42

Tablo 3.6. Kaynaştırma uygulamalarında iş birliği kurma nedenleri……43

Tablo 3.7. Kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği örnekleri…….46

Tablo 3.8. Kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliğinde yaşanan sorunlar…… ……..……..48

Tablo 3.9. İş birliği içinde yaşanan sorunlara çözüm önerileri…….51

Tablo 3.10. İş birliği sürecinde yöneticilerin yaptıkları……53

Tablo 3.11. Desteğe gereksinim duyulan durumlarda iletişim kurulan taraflar……55

Tablo 3.12. İş birliği içinde çalışmayı sağlama yolları…….56

Tablo 3.13. Kaynaştırma öğrencisinin devam ettiği sınıftaki öğretmeniyle iş birliğini sağlama yolları ……..……..56

Tablo 3.14. Başarılı bir iş birliği içinde çalışma için gerekli destek türleri …….57

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BEP : Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

KHK : Kanun Hükmünde Kararname

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

RAM : Rehberlik Araştırma Merkezi

1.GİRİŞ

1.1. Kaynaştırmanın Tanımı

Kaynaştırma uygulamaları okul öncesi dönemden itibaren en çok tartışmaya neden olan konulardan biridir. Türkiye'deki kaynaştırma uygulamaları ise olması gerekenden oldukça farklı şekilde yalnızca özel gereksinimli öğrencinin diğer akranlarıyla birlikte olduğu bir uygulama şeklinde gerçekleşmektedir. Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamaları yetersizlikleri nedeniyle özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim okullarında akranlarıyla birlikte eğitim almalarıdır. Bu uygulamalar ilk yıllarda kaynaştırma olarak tanımlanırken günümüzde bütünleştirme terimi daha sık kullanılmaktadır (http-1). Ayrıca Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 19 Eylül 2017 tarihinde yayımlanan "Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları" genelgesinde kaynaştırma kavramı ile birlikte "bütünleştirme" kavramı yer almaktadır (Yazıcıoğlu, 2018, s. 99). Kaynaştırma uygulamaları okul öncesi dönemden itibaren en çok tartışmaya neden olan konulardan biridir. Türkiye'deki kaynaştırma uygulamaları ise olması gerekenden oldukça farklı şekilde yalnızca özel gereksinimli öğrencinin diğer akranlarıyla birlikte olduğu bir uygulama şeklinde gerçekleşmektedir.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde (2018), kaynaştırma/ bütünleştirme yoluyla eğitim "özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademede diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitimidir." şeklinde yer almıştır (http-2). Yönetmelikte yer alan ilkeler, bireysel farklılıkları ve gelişim özelliklerini dikkate alarak eğitim hizmeti sunulmasını, bireylerin yetenekleri, istekleri ve ilgileri doğrultusunda özel eğitim hizmeti verilmesini, erken dönemde özel eğitime başlanmasını, bireyleri çevrelerinden ayırmaksızın etkileşim kurmalarını sağlayacak şekilde yürütülmesini, performanslarına yönelik amaçlarda uyarlamalar yapılmasını, kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılmasını, bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlanmasını, ailelerin sürece aktif katılımının sağlanmasını ve üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde çalışılmasını kapsamaktadır (http-2).

Kaynaştırma uygulamalarını,

> "Bu eğitim ve diğer destek hizmetlerinin sunulması, genel eğitim ortamlarında, özel eğitim alanında ve sağlık alanında görev alan profesyonellerin, öğrencinin ailesinin, ulaşımdan sorumlu olan ya da okulda temizlik işlerine yardım eden personel gibi paydaşların sorumluluk almasını ve birbiri ile uyumlu şekilde çalışmasını gerektiren kapsamlı bir süreçtir" *(Sönmez Kartal, 2019, s.193).*

şeklinde tanımlamıştır. İzleyen bölümde kaynaştırma uygulamaları konusunda ülkemizdeki mevzuattan söz edilmiştir.

1.2. Kaynaştırmanın Esasları/ Mevzuat

Ülkemizde kaynaştırmaya ilişkin hükümlerin, özel eğitim yönetmeliği içinde yer alması ve bu hükümlerin sayısının ve içeriğinin artması, özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi açısından önem taşımaktadır. Türkiye'de kaynaştırma uygulamaları hakkında 1997 tarihli 573 sayılı KHK'nın 12. maddesinde ayrıntıya yer verildiği görülmektedir. 12. Maddede

> "Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimleri, hazırlanan bireysel eğitim planları doğrultusunda akranları ile birlikte her tür ve kademedeki okul ve kurumlarda uygun yöntem ve teknikler kullanılarak sürdürülür." (http-5)

kararı yer almakta, ayrıca 14. maddede "özel eğitim desteği" ile ilgili şu kararlar bulunmaktadır:

> "Özel eğitim gerektiren bireylere, her tür ve kademedeki eğitim ortamlarında devam ettiği eğitim programlarının amaçlarını gerçekleştirmek üzere özel eğitim desteği verilir. Bu amaçla bireysel ve grupla eğitim imkanları sağlanır. Herhangi bir eğitim kurumuna devam edecek durumda olmayan zorunlu eğitim çağındaki özel eğitim gerektiren bireylere, yetersizlikten etkilenme düzeyine bakılmaksızın temel yaşam becerilerini geliştirme ve öğrenme ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik eğitim programları uygulanır." (http-5).

KHK/573 kaynaştırma ile ilgili olarak ilk hükümlerinden sonra yıllar içinde kaynaştırma uygulaması ile ilgili yasal hükümler oldukça gelişmiş ve detaylandırılmıştır. Sırasıyla 2000, 2006, 2013, 2014 ve 2018 yıllarında güncellenen Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, kaynaştırma uygulamasının hangi ortamlarda, kimlerle ve nasıl uygulanması gerektiği ayrıntıları ile yasallaştırmıştır.

Yönetmelikte kaynaştırmada rol oynayanların görev ve sorumluluklarının belirlendiği bir bölüm de yer almaktadır. Bu bölümde (Madde 72) görev ve sorumluluklara şu sırayla yer verilmiştir:

> a) Müdür; kaynaştırma uygulamaları için kurumda gerekli düzenlemeleri planlar ve uygulanmasını sağlar, özel eğitim hizmetleri kurulu ile iş birliği yapar.

b) Gezerek özel eğitim görevi verilen öğretmen; bireyselleştirilmiş eğitim programlarını uygular, değerlendirir, gerektiğinde bireye, aileye, öğretmene ve kuruma bilgi verir.

c) Öğretmen; özel eğitim gerektiren öğrencilerin sınıf tarafından sosyal kabulü için önlemler alır, bireysel ve gelişim özelliklerini dikkate alarak değerlendirme yapar, programını bireyselleştirerek uygular. Bu çerçevede aileler, ilgili kurum ve kuruluşlar ile iş birliği içinde çalışır.

d) Rehber öğretmen-psikolojik danışman; kaynaştırma uygulaması kararı ile gelen öğrenciler için, uygun eğitim ortamının düzenlenmesinde ve uygulamada yer alan öğretmenlere, öğrencilerin gelişimlerini izleme ve aile eğitimi konularında rehberlik eder.

e) Aile; programın uygulanması sırasında çalışmalara etkin bir şekilde katılır, gerektiğinde eğitim araç-gereç desteği sağlayabilir.

f) Özel eğitim gerektiren birey; değerlendirme sonrasında çıkan eğitim önlemi ve yöneltme kararında isteğini belirtir. (http-6).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde ailelerin; özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif olarak katılmaları ve eğitimlerinin sağlanması, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişimlerinin izlenmesine yönelik faaliyetlerin yürütülmesinde ailenin de diğer ekip üyeleriyle işbirliğinin sağlanması, destek eğitim hizmeti çerçevesinde ailelere araç-gereç, eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlanması kararlaştırılmış ve ailenin kaynaştırma öğrencisinin eğitiminde etkin katılımı amacıyla yasal dayanaklar oluşturulmuştur (http-2). Hem alanyazın hem de mevzuat kaynaştırma uygulamasının farklı paydaşlarla iş birliğini gerektirdiğini göstermektedir. En genel haliyle okul ve aileyi kapsayan bu iş birliği, kaynaştırmanın başarılı olmasında oldukça önemlidir. İzleyen bölümde kaynaştırma uygulamalarında yer alan paydaşlara ilişkin bilgiler verilmiştir.

1.3. Kaynaştırmada Paydaşlar

Kaynaştırmanın doğru bir şekilde uygulanabilmesi için birçok paydaşın bir araya gelmesi gerekmektedir. Bu paydaşların tamamı sorumluluklarını yerine getirirse, başarıyla uygulanan bir kaynaştırmadan söz etmek mümkündür (Batu, 2007, s.20).

Kaynaştırma ile ilişkili uygulamalarda rol alan profesyoneller özel eğitim öğretmenleri, genel eğitim öğretmenleri ve okul yöneticileri başta olmak üzere rehber öğretmenler, diğer eğitim kurumlarının yönetici ve çalışanları ve sağlık personeli olarak listelenebilir (http-2). Özel gereksinimli öğrencilere sunulan hizmetler ve bu hizmetlerden biri olan kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içerisine giren taraflar aile üyeleri ile özel eğitim öğretmeni, genel eğitim öğretmenleri, okul idarecileri, doktorlar gibi diğer uzmanlardır.

Özel gereksinimli öğrencilerin yerleştirildikleri ortamda başarılı olabilmeleri hem öğretim desteğine hem de personellere bağlıdır. Özel eğitim ekibi olarak tanımlanan bu uzmanlar grubunda özel eğitim öğretmeni, kaynaştırma sınıf öğretmeni, rehber öğretmen, usta öğreticiler ve destek hizmet uzmanları (fizyoterapist, dil ve konuşma terapisti vb.) yer almaktadır (Özokçu, 2014, s.99; Sönmez- Kartal, 2019, s. 32).

Öğretmen, özel eğitim gereksinimli öğrencilerin sınıf tarafından sosyal kabulü için önlemler alır, bireysel ve gelişim özelliklerini dikkate alarak değerlendirme yapar, bireyselleştirilmiş bir program uygular. Bu çerçevede aileler, ilgili kurum ve kuruluşlar ile iş birliği içinde çalışır (Cavkaytar ve Diken, 2006, s.61). Okul öncesi sınıf öğretmenleri kaynaştırma uygulamasının başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesinde en önemli role sahiptir. Öğretmenin özel gereksinimli öğrenciyi kabul eden bir tutum sergilemesi, normal öğrenciler için olumlu rol model olacaktır (Batu, 2012, s.523). Kaynaştırma uygulamalarında yer alan öğretmenlerde bulunması gereken özellikler değerlendirme ve program geliştirme çalışmalarında ekip içinde yer almak, özel gereksinimli öğrencinin yararlanabileceği şekilde öneriler geliştirmek ve uygulanmasını sağlamak, özel gereksinimli öğrencilerin aileleriyle etkileşimde olmak ve onlara danışmanlık yapmak, özel gereksinimli öğrenciler için öğretimi bireyselleştirmek, sınıftaki tüm çocuklar için eşit eğitsel fırsatlar yaratmak şeklinde sıralanabilir (Batu ve Kırcaali İftar, 2007, s.23-24). Aileler, çocukların doğal öğretmenleridir ve pek çok şeyi çocuklarına öğretmişlerdir. Bu hiçbir okulun reddedemeyeceği bir yardım kaynağıdır ve bu durum yani evde ailenin yardımı bireysel eğitim planının bir parçası olarak görülür (Sarı, 2003, s.144-145). Okul müdürü, öğretmene yeni bilgileri kazanmada, gereksinim duyduğu materyalleri sağlamada, okul içinde ve dışında gerekli kişilerle iş birliğine girmede yardımcı olmalı ve okul genelinde bir kaynaştırma politikasının oluşturulmasına çalışmalıdır (Kargın, 2004, s.15). Okul yönetiminin kaynaştırmanın gereğine inanması, öğretmenlerin bilgilendirilmesi için yapılacak çalışmalarda, fiziksel ortamın düzenlenmesinde, sınıflara verilecek öğrenci sayısında, araç-gerecin sağlanmasında ve okulda bir özel eğitim öğretmeninin görevlendirilmesinde kolaylık sağlayabilecektir (Batu, 2007, s.23). Başta okul müdürü olmak üzere tüm okul çalışanları, özel gereksinimli öğrencilere karşı kabul edici ve destekleyici tutumlar sergilemelidirler. Özel gereksinimli çocuklar ve aileleri daha okula kayıt aşamasından başlayarak müdür, müdür yardımcısı, rehber öğretmen, diğer öğretmenler, memurlar ve diğer okul personeli ile etkileşim halindedir (Kargın,

2004, s.15). Okul yöneticisinin desteği olmaksızın kaynaştırmanın başarılı şekilde uygulanması mümkün değildir (Batu, 2012, s.523).

Kaynaştırma uygulamaları sürecindeki paydaşların rol ve sorumlulukları yönetmelikte de tanımlanmıştır. Öğretmenlerin görev ve sorumlulukları, BEP hazırlama ve BEP geliştirme birimi ile iş birliği yapma, BEP uygulama ve değerlendirme, öğretim materyallerini hazırlama, aile eğitim çalışmaları düzenleme, rehberlik yürütme komisyonu ve BEP geliştirme birimi ile iş birliği yapma şeklinde sıralanmaktadır. Rehber öğretmenlerin görev ve sorumluluklarında, aile eğitim hizmetleri planlayarak kişi, kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak, BEP geliştirme birimiyle ve diğer personellerle iş birliği yapmak, öğretmen ve ailelerle iş birliği içinde bireysel gelişim raporu hazırlamak, BEP geliştirme birimi, rehberlik hizmetleri yürütme komisyonu ve öğretmenlerle iş birliği yapmak yer almaktadır (http- 9).

Kaynaştırma uygulamasında özel eğitim öğretmeni kaynaştırma öğrencisinin BEP' inde yer alan amaçlara, sınıf içi uyarlamalara ve davranış strateji ve tekniklerine hakimdir. Gerekli durumlarda sınıf öğretmenine ve öğrenciye destek sağlar. Gezici öğretmen ağır düzeyde yetersizliğe sahip öğrenciler için eve dayalı öğretim programları planlarlar. Kaynaştırma öğrencileri için program hazırlayarak öğretmenine ya da öğrenciyi yardımcı dersliğe alarak destek sağlar (Batu, 2011, s.27). Kaynaştırma sınıf öğretmeni ekibin en önemli elemanıdır. Özel gereksinimli öğrencinin sosyal kabulü için ortam hazırlar, BEP hazırlanması, uygulanması ve programın uyarlanmasında etkin rol alır (Sucuoğlu, 2006, s.6). Okul rehber öğretmeni kaynaştırmada yer alan sınıf ve branş öğretmenlerine destek vermek ve öğrencilere BEP hazırlama konusunda rol oynar (Özokçu, 2014, s.100). Okul yönetiminin kaynaştırmanın gerekli olduğuna inanması, öğretmenlerin bilgilendirilmesi çalışmalarında, sınıflara normal ve kaynaştırma öğrencilerin dağıtılmasında, fiziksel donanımı ve araç gereçleri sağlamada etkili olacaktır (Batu ve Kırcaali- İftar, 2007, s.39).

Kaynaştırma sürecinde ekip yönetiminde okul yöneticileri araştırmacı, yeniliğe açık olmalı ve aile katılımının önemine inanmalı, açık iletişim kurmalı, aile katılımını engelleyici tutum sergilememeli, uygulanacak programı sene başında öğretmenleri ile birlikte belirlemeli, ailelerle yapılacak toplantı tarihlerini belirlemeli, programların uygulanma sürecinde gerekli durumlarda ailelere ve öğretmenlere rehberlik etmelidir (Oktay vd., 2006, s. 135-136).

Kaynaştırma uygulamalarının başarıya ulaşması için gerekli olan unsurların başında aile faktörü olduğu düşünülmektedir. Çünkü kaynaştırma, iş birliği sürecinin

hakim olduğu başarılı bir ekip çalışmasıdır. Kaynaştırma uygulamalarının başarıya ulaşabilmesi için, bu ekipte anahtar rol taşıyan ailelerin görüşlerinin ve beklentilerinin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır (Yigen, 2008, s.33). Ayrıca kaynaştırma uygulamalarının başarıyla gerçekleştirilebilmesi için ekibin özverili bir şekilde çalışması gerekmektedir. Bu ekibin sadece kendi görev ve sorumluluklarını yerine getirmeleri, başarılı uygulamalar için yeterli olmayacaktır. Ekip üyelerinin kendi görev ve sorumluluklarını yerine tam olarak getirmenin yanı sıra iş birliği ve uyum içinde çalışmaları da gerekmektedir. İzleyen bölümde kaynaştırma uygulamalarının başarılı bir şekilde çalışabilmesi için gerekli olan iş birliği sürecine yönelik bilgilere yer verilmiştir.

1.4. İş Birliği

Özel gereksinimli öğrenciler için kaynaştırma hizmetlerinin planlanmasında ve sunumunda öğretmenler ve aile değerli bir kaynak olarak görülmesinin ötesinde, tüm tarafların sürece katılımı sağlanmalı ve tüm ekip iş birliği içerisinde aktif olarak görev yapmalıdır. İş birliğine ilişkin pek çok tanım bulunmaktadır. İş birliği TDK tarafından "Amaç ve çıkarları bir olanların oluşturdukları çalışma ortaklığı" şeklinde tanımlanmıştır (http-3). Başka bir kaynakta da iş birliği bireylerin belirlenen ortak bir hedefe ulaşmak için bir araya gelerek ortak çözümler geliştirip uygulamaya koydukları süreç olarak ifade edilmiştir (Smith, Polloway, Patton ve Dowdy, 2004; Friend ve Bursuck, 2006; Halvorsen ve Neary, 2009; Cook ve Friend, 2010). Ayrıca iş birliği birlikte problem çözme ve iş birliği içindeki bireyler arasında eşitlik anlamına da gelir (Cramer, 1998).

Paydaşlar, bilgi paylaşmak ve problem çözmek için tutarlı bir şekilde ekip olarak bir araya geldiklerinde iş birliği ortaya çıkmaktadır. Birkaç faktör iş birliğini başarılı hale getirmektedir: ekibin toplantı yapması için yeterli zaman, diğerlerinin katkılarına saygı, güven, etkili iletişim, tüm paydaşların katılımı, amaç belirleme ve bu amaçları karşılama için strateji geliştirme yeteneği (Sandall ve Schwartz, 2014, s.21).

1.4.1. İş birliği sürecinin özellikleri

İş birliği sürecinin gerçek bir iş birliğine dayanması, sadece sözde kalmaması ve bu sürecin olumlu bir şekilde gelişmesi için bazı özelliklerin bilinmesi ve izlenmesi önemlidir. Bu özellikler aşağıda sıralanmaktadır:

Gönüllülük: İş birliği sürecinin başarılı olabilmesi için gönüllü katılımın gerekli olduğu ifade edilmektir (Bursuck ve Friend, 2006'dan aktaran Gürgür, s.234). Birey

zorunluluk nedeniyle bir ekip üyesi olsa bile gönüllü olmadığı sürece bir konuda iş birliği yapmak mümkün değildir. İş birliği sürecine katılım gönüllülük esasıyla devam ederse motivasyonlarının daha yüksek olacağı ve bu durumun iş birliği sürecinin başarısını olumlu etkileyeceği belirtilmektedir (Friend, 2006'dan aktaran Gürgür, s.234). Aileye özel gereksinimli öğrencinin bakım sürecinde sağlayacağı iş birliğinin neden gerekli olduğunun, amacının açıklanması ve sağlanacak yararların aile bireylerine anlatılması gönüllülüğün sağlanması konusunda yardımcı olabilir (Aksoy ve Alan, 2018).

Eşitlik: İş birliği içerisindeki ekip üyelerinin sorumlulukları ve katılımları birbirine eşit olmalıdır. Ayrıca ekip içerisindeki herkesin katkılarının değerli olduğu unutulmamalıdır. Bu noktada ekip üyeleri ailelerle iş birliği sağlamak adına iletişim kurmalı, aile bireylerine, onların bilgilerine ve fikirlerine değer verdiğini, aile bireylerini iş birliği sürecinde değerli ortaklar olarak gördüklerini aktarmalıdırlar (Aksoy ve Alan, 2018).

Ortak bir amaç: Ortak bir amaç iş birliğinin tanımında da yer almaktadır ve iş birliği sürecinin en önemli özelliklerinden biri olduğu söylenebilir. Ortak bir amaç bulunmadığı zaman iş birliği sürecinin oluşması olası değildir. Ancak iş birliği sürecinde en zor kısımlardan birinin ortak bir amaç belirlemek olduğu belirtilmektedir (Friend, 2006'dan aktaran Gürgür, s.236). İş birliği sürecinde ekip üyelerinin birlikte, eş güdüm içerisinde ve destek oluşturan bir şekilde çalışmalarının ortak bir amaç doğrultusunda sağlanabileceği ifade edilmektedir (Sönmez Kartal, 2015). Ekip içerisindeki herkesin amaç için karar alma sürecinde etkin olmasına, herkesin amaç konusunda bilgisinin bulunmasına ve amacı benimsemesine dikkat edilmelidir. Özel gereksinimli öğrenciler için amaç belirleme noktasında aile ve ekip üyeleri birlikte hareket etmeli ve fikir ayrılıkları oluştuğunda ekip olarak amacın gerekliği ve önceliği tartışılarak karar alınmalıdır. Böylelikle hem herkesin katılımı sağlanacaktır hem de alınan kararın ortak bir amaç olarak benimsenmesi kolaylaşacaktır.

Kararlar için ortak sorumluluk: İş birliği süreci alınacak kararlar için sorumluluğun paylaşılmasını gerektirir. İş birliği sürecinde alınan kararlar için sorumlulukların paylaşılması ekip üyelerinin eşit olmalarını destekleyecek bir özellik olduğu belirtilmektedir. Kararlar için ortak sorumluluk aynı zamanda ortak amaç özelliğiyle de benzemektedir. Ekip içerisinde eşit söz hakkı ve eşit sorumluluğa sahip bireylerin ortak aldıkları kararlarda da eşit sorumlulukları vardır. Alınan kararlar sonucunda elde edilen sonuçlar olumlu da olsa olumsuz da hem ailenin hem de

uzmanların birlikte çalışmasının bir sonucu olduğu unutulmamalıdır (Aksoy ve Alan, 2018).

Kararların sorumluluğunu almanın yanı sıra bireylerin sorumluluk alanlarının belirlenmesi, zaman ve kaynak açısından kendilerini ayarlamalarına ve planlamalar yapmalarına imkân verir (Halvorsen ve Neary, 2009'dan aktaran Gürgür, s.236). Karar alma sürecinde ailenin kendini ekip içinde eşit ve değerli hissetmesi, ortak kararlar alındığını görmesi sorumluluk almasını kolaylaştıracaktır.

Ortak Kaynaklar: Her bir ekip üyesi kendi bilgi donanımı doğrultusunda sürece katkı sağlar. Ekip olarak alınan kararlar ya da belirlenen amaçlar doğrultusunda kaynaklara gereksinim duyulabilir. Temel kaynaklar zaman, çalışma alanı, uzmanlık, bilgi kaynakları, ekipman şeklinde sıralanmaktadır (Cook ve Friend, 2010'dan aktaran Gürgür, s.237). İş birliğinin gerçekleşmesi için her üye sağlayabileceği kaynaklarla iş birliği sürecine katkıda bulunmalıdır (Conoley ve Conoley, 2010'dan aktaran Gürgür, s.237). Aile bireyleri çocuğunu en iyi tanıyan gereksinimlerini ve özelliklerini en iyi bilen kişilerdir. Dolayısıyla aile bireylerinin sunacakları bilgiler kıymetli kaynaklar olarak görülebilir. Süreç içerisindeki herkes hizmet sunulacak birey için önem arz etmesi sebebiyle o ekipte bulunmaktadır, bu sebeple ekipteki her üyenin bu süreç için kaynaklarını ayırması önemlidir.

1.4.2. İş birliğinin ilkeleri

İş birliğine dayalı ekibin temel bileşenlerinde iş birliğine dayalı en iyi ekiplerde en az beş bileşen vardır:

- Bütün bölümlerin katıldığı ortak bir ya da daha fazla amaç bulunmaktadır. Ekip yönetiminde ilk olarak ekibin birincil amacına karar vermektir.
- Her bir amaca ulaşabilmek için üzerinde anlaşmaya varılmış olan stratejiler bulunmaktadır. Ekip üyeleri en iyi yöntemlere iş birliği içinde karar verirler.
- Değerli ve anlamlı etkileşimler gerçekleştirme, bireysel beceri gelişimi ve becerileri tamamlama sorumluluğu bulunmaktadır. Özetle, ekip başarısı için profesyonel davranış esastır.
- Birbirine bağlılık sözü bulunmaktadır.
- Bireyler kararları ve sorumlulukları paylaşırlar (Howard, Lepper ve Williams, 2011, s.88).

Özel Gereksinimli Çocuklar Konseyi tarafından yayımlanan "yüksek etkili uygulamalar" listesinde özel eğitim öğretmenlerinin sahip olması gereken 22 uygulama yer almaktadır. Bu listede iş birliği, değerlendirme, sosyal/duygusal ve davranışsal uygulama ile öğretim olmak üzere dört ana başlığa yer verilmiştir (Kırcaali- İftar, 2019). İş birliği başlığına bakıldığında, öğrenci başarısını artırmak için iş birliği profesyonellerle iş birliği yapın, profesyoneller ve ailelerle etkili toplantılar düzenleyin, öğrencilerin öğrenmesini desteklemek ve gerekli hizmetleri sağlamak için ailelerle iş birliği yapın şeklinde iş birliği açısından uygulama yer almaktadır (http-4).

İş birliği sürecinde yaşanabilecek problemler için işleyişin belirlenmesi ve izlenmesi önemlidir. İş birliği sürecinde takip edilebilecek basamaklar beş adımdan oluşmaktadır ve şu şekilde ifade edilmiştir (Boss ve Vaughn, 2009'dan aktaran Aksoy, 2016, s.159)

1. ***Başlatan ve kolaylaştıran:*** Ekip üyesinin karşılaştığı probleme ya da duruma yönelik çözümler geliştirilebilir. Problemle veya durumla karşı karşıya kalan kişi başlatan kişidir. Karşılaşılan problem ya da duruma yardım sunan kişiye de kolaylaştıran kişi denilmektedir. Kolaylaştıran rolündeki kişi problem ya da duruma ilişkin süreçte rehber olarak görev yapmaktadır.
2. ***Açıklayıcı sorular:*** Başlatan kişi karşılaşılan problemi ya da durumu anlatır ve açıklarlar. Kolaylaştıran kişi de sorular sorarak problemin ya da durumun anlaşılır olması için çaba sarf ederler.
3. ***Özetleme:*** Ekip üyeleri probleme ya da duruma özgü özellikleri, bilgileri, görüşleri bir araya getirerek problemi ya da durumu özetlemeye çalışır.
4. ***Müdahaleler ve tahminler:*** Ekip karşılaşılan problemi ya da durumu aşmak için en az üç plan geliştirir. Ekip geliştirilen bu planların muhtemel sonuçlarını tahmin eder.
5. ***Değerlendirme:*** Ekip üyeleri uygulanacak planı ve bireyi izlemeye yönelik bir değerlendirme planı hazırlar. Ekip sürece göre ihtiyaç duyulan değişiklikleri değerlendirmek üzere bir araya gelir.

Alanyazında bir ekibin başarılı şekilde işlemesi için iş birliğinin kesinlikle sağlanmış olması gerektiği belirtilmektedir. Yukarıda da sıralandığı üzere iş birliği sürecinin belli bir akış süreci ve bazı gereklilikleri vardır bunlar söz konusu olduğunda

nitelikli bir iş birliğinde söz edilebilir. İzleyen bölümde iş birliği sürecinin gerekliliklerinden söz edilecektir (Howard, Lepper ve Williams, 2011, s.88).

1.4.3. İş birliği gereklilikleri

Kaynaştırma uygulamalarının temel felsefesi özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim sınıfından ayrılmadan eğitim almaları şeklinde açıklanmaktadır. Bu felsefe ile birlikte genel eğitim sınıflarındaki farklılıkların artmasıyla sınıf öğretmenlerinin tek başına çözemeyecekleri sorunlarla karşı karşıya geldikleri durumların artmış olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla sınıf öğretmenlerinin çözemedikleri sorunlarla karşı karşıya kaldıklarında özel eğitim öğretmenleri, alan uzmanları ve aileler ile iş birliği kurmalarının önemi kat kat artmıştır. Çünkü ortaya çıkan farklılıklarla başa çıkmanın en etkili yolunun özel gereksinimleri olan öğrenciler ile ilgili herkesin iş birliği sürecine dahil olması olduğu ve bu sürecin tanı/teşhis aşamasından başlayarak eğitim uygulamalarının her aşamasında devam etmesinin söz konusu olduğu vurgulanmaktadır (Aguilar, Gallagher ve Olios, 2010; Dockrell ve Lindsay, 2002; Dowdy, Polloway, Patton ve Smith, 2004; Hallahan ve Reeve, 1996; Ripley, 1997'den aktaran Gürgür, 2010, s.232-233).

Türkiye'deki yasal düzenlemelerde 2018 yılında gözden geçirilen Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde de iş birliği sürecinin önemine ilişkin ifadeler yer almaktadır. Örneğin, "özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerini sürdürebilmeleri için kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılması", "ailelerin özel eğitim sürecinin her aşamasına aktif olarak katılması", "okuldaki diğer birim ve kurullarla iş birliği yapmak" ve okul müdürünün görev ve sorumlulukları arasında "okuldaki öğretmenlerin özel eğitim hizmetleri kapsamında iş birliği içinde çalışmalarını sağlar.". Kaynaştırma sürecinde iş birliğinin ilkelerine uygun sistematik biçimde yürütülmesi tüm paydaşların gereksinimlerinin ve sürece ilişkin kaygılarının azalmasını sağlayacaktır. Her paydaşın kaynaştırma sürecinden etkilenme şekli ve düzeyi, sağlayacağı katkı ve bireysel özellikleri farklı olduğu için gereksinim duyduğu destek sistemlerinin de farklılaşacağı düşünülmektedir.

1.5. İlgili Araştırmalar

Alanyazın taraması sonucunda ulaşılan okul öncesi kaynaştırma konusunda yapılan çalışmalar incelendiğinde katılımcıların tamamına yakınını öğretmenler oluşturmaktadır. Aileler, okul yöneticileri ve kaynaştırma sürecindeki diğer paydaşların araştırmalarda

daha az yer aldığı görülmektedir. Ayrıca kaynaştırma sürecinde iş birliği konusunu ele alan çalışmalarında yer almadığı görülmektedir. Bu nedenle görüş ve önerilerin alındığı çalışmalardan iş birliğine yönelik bulgulara sahip olan çalışmalar yer almaktadır. Araştırmaların akışı geçmiş yıllardan günümüze doğru ilerlemektedir. Araştırmalar amaç, yöntem ve bulguları kapsayacak şekilde özetlenmiştir.

Kargın, Acarlar ve Sucuoğlu (2003) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın amacı kaynaştırmaya ilişkin öğretmen, okul müdürü ve ailelerin görüşlerinin belirlenmesidir. Tarama modelinde bir çalışmadır. Bulgularında okul müdürlerinin tamamına yakını kaynaştırma uygulamalarında herhangi bir destek almadıklarını belirtmişlerdir. Ailelerin tamamına yakını çocuklarına ilişkin daha fazla bilgi/yardıma ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

Kaya (2005) nitel araştırma yöntemini kullandığı araştırmasında anasınıfı öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi uygulamalarında yeterlilik düzeylerini incelemiştir. Verilerin toplanması yarı yapılandırılmış görüşmelerle sağlanmıştır. Anasınıfı öğretmenleri özel gereksinimli öğrencilerin aileleriyle daha çok iş birliği içinde olduklarını ancak uzmanlarla bu konuda iş birliği yapamadıklarını ifade etmişlerdir.

Varlıer ve Vuran (2006) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın amacı okul öncesi öğretmenlerinin, özel gereksinimli öğrencilerin okul öncesi eğitimine yönelik görüş ve önerilerinin belirlenmesidir. Çalışma nitel bir durum çalışmasıdır. Bulgulara bakıldığında kaynaştırma öğrencileri için iş birliği yapılması gereken kişi ya da kurumlar olarak RAM, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, rehber öğretmen/ özel eğitim öğretmeni, özel gereksinimli öğrencilerin aileleri ve okul- öğretmen iş birliği olarak ifade etmişlerdir. Kaynaştırma uygulamaları yapılan okul öncesi sınıflarda yaşanan sorunlara çözüm önerileri olarak öğretmenlere bilgi- seminer verilmeli, uzmanlarla iş birliği yapılmalı, öğretmen aile iş birliğinin sağlandığı bir kuruluş ya da uzman olmalı, normal gelişim gösteren çocukların aileleri ve özel gereksinimli öğrencilerin aileleri ile iş birliği kurulmalı, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ile iletişim kurulmalı, özellikle anaokullarında özel eğitim öğretmeni bulunmalı, dayanışma grupları kurulmalı ve iş birliği yapılmalı şeklinde görüşler ifade edilmiştir.

Altun ve Gülben (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın amacı okul öncesinde özel gereksinim duyan öğrencilerin eğitimindeki uygulamaları tespit etmek ve bu uygulamalar esnasında karşılaşılan sorunların öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesini sağlamaktır. Bu çalışma nitel araştırma yaklaşımı kullanılarak

uygulanmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Bulgulara bakıldığında özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlarla ilgili olarak çözüm önerileri normal öğrenciler ile iş birliği içerisine girilmeli, rehberlik servislerine yönlendirilmeli ve sürece ailenin de dahil edilerek aile ile görüşülmeli şeklindedir.

Gök (2009) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın amacı okul öncesi eğitim kurumlarında sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüş ve önerilerinin belirlenmesidir. Niteliksel araştırma yöntemlerinden görüşmeye dayalı tümevarım analizi modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularında öğretmenler kurumlar arası iş birliğinin kurulması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenler okul öncesi eğitim kurumları ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ve kaynaştırma öğrencilerinin doktorları arasında iş birliği sağlamasını, okul müdürleri ile diğer kurumlar arasında bilgi alışverişini, yardımlaşmayı ve olumlu iletişimi sağlamasını istemişlerdir. Ayrıca öğretmenler kurumlar arası iş birliğinin başarıyı artıracağını özellikle belirtmişlerdir. Öğretmenler okul idaresinden kurumlar ve öğretmen arasında iş birliği sağlamasını, kaynaştırma öğrencisinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezindeki durumunun, başarısının, ilerlemesinin ve doktor kontrollerinin öğretmene bildirilmesini aynı zamanda da okuldaki durumunun özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine ve ilgili doktora bildirilmesini okul idaresinden istemişlerdir.

Özengi (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın amacı ilköğretim okullarındaki rehber öğretmenlerin, okullarında yürütülen kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerilerinin belirlenmesidir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler nitel olarak tümevarım analiziyle analiz edilmiştir. Bulgularında rehber öğretmenlerin idarecilerin daha etkin çalışması için yaptığı önerileri okul yönetiminin tüm personele bilgilendirme yapması ve okul yönetiminin kaynaştırma ile ilgili tüm çalışmalara dahil olmasıdır. Rehber öğretmenin ailelerle görüşmeler yaptıkları yer almaktadır. Rehber öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin aileleriyle yapılabilecek çalışma önerileri olarak okul-öğretmen- aile iş birliği içinde çalışılması, ailelere uzmanlar tarafından eğitim sağlanması ve ailelerle görüşme yaparak bilgi verme yer almaktadır.

Uzun (2009) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın amacı kaynaştırma uygulamalarında ilköğretim okulu müdürlerinin rolünün ve kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerilerinin incelenmesidir. Araştırma betimsel yöntemle gerçekleştirilmiştir. Bulgularda idareci olarak kaynaştırma uygulamalarında neler

yaptıkları sorulmuş ve rehber öğretmenlerin çalışmaları yürüttükleri, velilerle görüşmeler yaptıkları, kaynaştırma öğrencilerinin sınıflara dağılımlarını uygun şekilde yaptıkları ve özel eğitim öğretmenlerinin destek verdikleri yer almaktadır. Okul yöneticilerine öğretmenlerle ilgili neler yaptıkları sorulduğunda yönetmelikleri tebliğ ettikleri, rehber öğretmenlerden ve özel eğitim öğretmenlerinden destek aldıkları, değişik kurumlarla iş birliği yaptıkları yer almaktadır. Okul yöneticilerine ailelerle ilgili hangi çalışmaları yaptıkları sorulduğunda bilgilendirme çalışmaları ve görüşmeler şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Ünal (2010), çalışmasının amacı öğretmen, normal gelişim gösteren öğrenci ve engelli öğrenci velilerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarını belirlemektir. Tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Bulgularında öğretmenlerin 23'ü özel eğitim ve rehabilitasyon ile iş birliği yaptığını, 35'i kısmen yaptığını ve 17'si iş birliği yapmadığını belirtmiştir.

Çulhanoğlu- İmrak ve Sığırtmaç (2011) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın amacı kaynaştırma uygulamaları yapılan bir sınıftaki akran ilişkilerinin incelenmesidir. Araştırma nitel araştırmalardan yapılandırılmamış gözlem ile yürütülmüştür. Araştırmanın önerilerinde kaynaştırma eğitiminin ekip işi olduğu ve bu ekipteki en önemli görevlerin eğitimcilere ve ailelere düştüğü, eğitimcilerin düzenli aralıklarla ailelere bilgilendirme çalışmaları yapmaları gerektiği yer almaktadır. Eğitimcilerin özel eğitim uzmanlarından gerekli destekleri almasının fayda sağlayacağı ve özel eğitim uzmanlarının kaynaştırma sınıflarında düzenli takipler yapmasının önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Özaydın ve Çolak (2011) tarafından gerçekleştirilen araştırmada "Okul Öncesi Eğitimde Kaynaştırma Eğitimi" hizmet içi eğitim faaliyetine katılan kaynaştırma deneyimi olan okul öncesi öğretmenlerinin; kaynaştırma eğitimine ve katıldıkları hizmet içi eğitim programına ilişkin görüş ve önerilerini derinlemesine elde etmek amacıyla odak grup görüşmesi yapmışlardır. Çalışmanın bulgularına bakıldığında öğretmenlerin çoğu kaynaştırma uygulamalarında ailelerden destek almadıklarını, okul yönetimlerinden destek görmediklerini ve sınıf mevcutlarının çok kalabalık olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler kaynaştırma ortamlarında karşılaştıkları sorunlara karşı daha çok kendi çabalarıyla bir şey yaptıklarını, genellikle yalnız kaldıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler öncelikle ailelerle görüşmeler yaptıklarını, okulda varsa rehber öğretmenle

görüştüklerini, RAM'a giderek uzmanlardan destek almaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

Dikici-Sığırtmaç, Hoş ve Abbak (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmada okul öncesi kaynaştırma eğitiminde yapılan araştırmaların incelenerek karşılaşılan sorunların belirlenmesi ve bu sorunlara yönelik öğretmenlerin kullandıkları çözüm yolları ve çözüm önerilerine ilişkin görüşlerinin alınması amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bulgulara bakıldığında bazı öğretmenler kaynaştırma eğitiminde aile ile iletişim problemi yaşayabildiklerini belirtmişlerdir. Bazı ailelerin çocuğun problemi hakkında bilinçli olmaması ve aile katılımının yetersiz olması nedeni ile sıkıntıları olduğunu dile getirmişlerdir.

Akalın (2014), araştırmanın amacı okul öncesi kurumlarındaki rehber öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerilerinin belirlenmesidir. Araştırma yarı yapılandırılmış görüşmeler şeklinde yürütülmüştür. Bulgularında rehber öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarında karşılaştıkları güçlüklerde idare öğretmen veli iletişim ve iş birliğinin sağlanmaması olarak ifade edilmiştir. Rehber öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına yönelik çözüm ve önerilerinde okullara özel eğitim öğretmeni verilmeli, öğretmenlere düzenli eğitim ve destek sağlanmalı şeklinde ifade etmişlerdir. Araştırmanın nicel bulgularında ise rehber öğretmenlerin kendilerini yetersiz gördüğü konular okul öncesi öğretmenleriyle, kaynaştırma öğrencilerinin aileleriyle, okul yönetimi ile, özel eğitim öğretmenleri ile, RAM ve diğer uzmanlarla iletişim/iş birliğinde güçlük yaşamakta olduklarını ifade etmişlerdir.

Bozarslan ve Batu (2014) özel anaokullarında bulunan eğiticilerin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerle gerçekleştirilen betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın bulgularında eğitimcilerin kaynaştırma uygulamaları sırasında gereksinim duyabilecekleri destek özel eğitim hizmetlerine ilişkin görüşleri yer almaktadır. Katılımcıların çoğu bir özel eğitim öğretmeninden sınıf içi yardım almaya ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir. Sınıf içinde meydana gelen sorunların çözümünde sınıf dışında da özel eğitim öğretmeninden danışmanlık alabileceklerini belirtmişlerdir.

Ünal ve Saban (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın amacı zihinsel engelli öğrencilerin öğretmenlerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarını belirlemektir. Araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın bulgularında öğretmenlerin %85.0'i kaynaştırma öğrencisinin velisi ile iş birliği yaptığını, %10.0'u kısmen yaptığını,

%3.75'i ise işbirliği yapmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin %28.75'i kaynaştırma öğrencisinin gittiği özel eğitim kurumu ile işbirliği yaptığını, %43.75'i kısmen yaptığını, %21.25'i ise işbirliği yapmadığını belirtmiştir.

Demir (2015) tarafından yürütülen araştırmanın amacı kaynaştırma eğitiminin incelenmesidir. Araştırma doküman analizi yöntemi ve görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Kaynaştırma uygulamalarında yer alan öğretmenlerde bulunması gereken özelliklere ilişkin fikirlerde okulla iş birliği içinde olmalı ve rehber öğretmenle iş birliği içinde hareket etmeli yer almaktadır. Kaynaştırma uygulamalarındaki sorunlara ilişkin fikirler destek hizmetlerin, paydaşlar arası iş birliğinin, okul- aile iş birliğinin, kurumlar arası iş birliğinin yetersiz olması ve rehber öğretmenden gerekli destek alınamaması şeklinde ifade edilmiştir.

Koçyiğit (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın amacı ana sınıfı ve okul rehber öğretmenleri ile kaynaştırma öğrencilerinin ebeveynleri ve normal gelişim gösteren öğrencilerin ebeveynlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik görüşlerinin belirlenmesidir. Bu araştırmada, nitel araştırma yoluyla veri toplama ve analiz etme süreçleri kullanılmıştır. Bulgularında öğretmenler özel gereksinimli öğrencilerin ve normal gelişim gösteren öğrencilerin aileleriyle bireysel görüşmeler yaparak kaynaştırma uygulamalarına hazırladıklarını belirtmişlerdir. Rehber öğretmenler öğretmenlere ihtiyaç duydukları alanlarda destek verdiklerini, okul yöneticilerine fiziksel düzenlemeler ve araç- gereç temininde yardım ve rehberlik yaptıklarını ifade etmişlerdir. Ailelere göre okul öncesi öğretmenleri aileler ile çeşitli bilgilendirici görüşmeler yapmaktadırlar. Ancak rehber öğretmen ve okul yöneticileri sadece kaynaştırma öğrencilerinin ailelerine yönelik bilgilendirmeler yapmaktadırlar.

Bolat ve Ata (2017) tarafından yürütülen çalışmanın amacı okul yöneticilerinin kaynaştırma uygulamaları hakkında görüşlerinin belirlenmesidir. Çalışma durum çalışması deseninde gerçekleştirilmiştir. Bulgularında kaynaştırma uygulamalarında yaşanan sorunlara ilişkin okul yöneticilerinin önerileri destek personel olmalı, özel eğitim ve rehber öğretmeninden destek alınmalı ve velilerle iş birliği yapılmalıdır şeklindedir.

Gezer'in (2017) araştırmasının amacı sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarındaki rollerine ilişkin algılarının belirlenmesidir. Araştırma nitel bir çalışmadır ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile veriler toplanmıştır. Bulgularında öğretmenlere BEP'e katılımları hakkındaki görüşlerini

belirlemek amacıyla soru yöneltilmiştir. Öğretmenlerden 14'ü BEP'in bir ekip tarafından hazırlanması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Tekin- Ersan ve Ata (2017) araştırmasının amacı bireyselleştirilmiş eğitim programına (BEP) ilişkin okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesidir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerin kullanıldığı bir nitel çalışmadır. Araştırmanın bulgularında öğretmenlerin hiçbiri ailenin BEP sürecine dahil olduğuna yönelik bir ifadede bulunmamışlardır ayrıca genel olarak öğretmenlerin aileyle iletişim ve iş birliği içinde olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Çalışoğlu ve Tanışır (2018) tarafından yürütülen çalışmanın amacı ilkokullarda kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin paydaş görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırmada tarama modeli benimsenmiştir. Çalışmanın bulgularında kaynaştırma öğrencisinin velilerine sınıf öğretmeni ve okul ile iş birliği içinde olup olmadıkları sorulmuş ve çoğunluktan evet yanıtı alınmıştır. Kaynaştırma öğrencilerinin velilerine süreç içerisinde yaşadıkları problemlere ilişkin soru yöneltilmiş ve öğretmenlerle iletişim kurmakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Yöneticilere süreç içerisindeki problemler sorulmuş ve öğretmen- veli arasındaki iletişim yetersizliği yanıt olarak alınmıştır. Yöneticilere kaynaştırma eğitimi öğrencisi ailelerinin okul ile olan iş birliğinin ne düzeyde olduğu sorulmuş ve yanıtlar sınıf öğretmeni ile veli sürekli iletişim halindedir, istenen düzeyde değildir, veliler sürekli iletişim halindeler, gerektiğinde RAM'dan yardım alınmaktadır şeklindedir. Yöneticilere süreç içindeki sorunlara çözüm önerilerinin neler olduğu sorulmuş ve alınan yanıtlar aile eğitimlerine yer verilmeli ve okul-veli iş birliği geliştirilmeli şeklindedir.

Yıkmış, Aktaş, Karabulut ve Terzioğlu (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın amacı okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma sürecine ilişkin yaptıklarının belirlenmesidir. Nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması deseni kullanılmıştır. Çalışmanın bulgularında öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisine yönelik diğer öğretmenler, anne-babalar, öğretim üyeleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri gibi kaynaklardan destek aldıkları görülmektedir.

Yazıcıoğlu (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın amacı rehber öğretmenlerin BEP birimi işleyişine yönelik görüşmelerinin belirlenmesidir. Araştırma nitel olarak tasarlanmıştır. Bulgularda BEP biriminin işleyişine yönelik olarak BEP biriminin tamamen rehber öğretmenler sorumluluğunda yürütüldüğü, BEP biriminde karşılaşılan sorunlara yönelik olarak üyeler arasında iş birliğinin olmaması ve sorunlara

yönelik çözüm önerileri olarak kaynaştırma öğrencisi bulunan her okula bir özel eğitim öğretmeni görevlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Yenigün (2019) tarafından yürütülen çalışmanın amacı MEB'e bağlı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin kaynaştırma sürecine yönelik görüşlerinin, sağlanan destek hizmetlerin ve öğretmenlerin kaynaştırma sürecine yönelik ihtiyaçlarının belirlenmesidir. Görüş ve önerileri belirlemek amacıyla yapılan betimsel bir araştırmadır. Çalışmanın bulgularında bütün öğretmenler okul öğretmenleriyle görüşme yapmaya çalıştıkları, aile- öğretmen- idareye destek sağlama konusunda hem fikir oldukları, öğrencilere sağlanan hizmetlerde iş birliği içinde olduklarını, kaynaştırma öğretmeniyle fikir alışverişi yaptıklarını, ailelere destek hizmetler sunarak danışmanlık yaptıklarını ifade etmişlerdir.

1.6. Araştırmanın Problemi

Eğitimin bir hak olduğunun kabulünden itibaren eğitim alması gereken her öğrenciyi birbiriyle denk şartlarda eğitilebilir hale getirmek insanlık gereğidir. Kaynaştırma, özel gereksinimli öğrencinin kişisel haklarına en uygun eğitim uygulaması olup kaynaştırmanın başarıya ulaşabilmesi için gereken nitelikli iş birliği şartı sağlanmadıkça özel "gereksinimli" öğrencinin gereksinimleri göz ardı edilmektedir. Böyle bir durumda kaynaştırma, bir yerleştirme yeri olarak kalmaktadır. Ülkemizde özel gereksinimli öğrencilerin eğitim gereksinimleri doğrultusunda kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okul personeline destek özel eğitim hizmetlerinin ve ilişkili hizmetlerin sunulmasına yönelik yasal dayanaklar mevcuttur; ancak bu hizmetler alanyazında da ilgili mevzuatta da tanımlanmasına ve önemli olduğu belirtilmesine rağmen "pratikte" yeterli düzeyde uygulanmamakta ve ilgili paydaşların yeterliliğine ve isteğine bırakılmaktadır.

Kaynaştırma uygulamasında özel eğitim hizmetlerinin ve ilişkili hizmetlerin sunulmasında bazı sorunlar yaşanmaktadır ki bunlar; kişiler arasında iş birliğinin sağlanamaması, nitelikli personel bulma konusunda yaşanan zorluk, nitelikli iş birliği ve personel eksikliğinden eğitim programlarının işlevsel oluşturulamaması, aile-personel iletişimi ve iş birliği eksikliği, finansal olarak kurumların yaşadığı güçlükler gibi çeşitli konuları içermektedir (Gürgür, 2019). Aynı zamanda kaynaştırmanın esası olan destek özel eğitim hizmetleri çeşitli nedenlerle MEB'e bağlı okulların kendi bünyelerinde sunulamadığından, bu hizmetler özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde, zaman zaman RAM'larda verilmekte, sınıf öğretmenlerinin kendi insiyatifi ile özel eğitimcilerle

iş birliği sağlanması beklenmektedir. Ancak bu şekilde verilen hizmetler yalnızca özel gereksinimli öğrencilerle sınırlı kalmakta, öğretmenlere, ailelere herhangi bir destek özel eğitim hizmeti sağlanamamaktadır (Akdemir-Okta, 2008). Böyle bir durumda normal şartlar altında okul içinde işbirlikçi bir çalışma ile çözülebilecekken "dışarıdan" sağlanan destekle sadece öğrenci temelli ve öğretim odaklı bir destekle kaynaştırma uygulaması yürütülmeye çalışılmaktadır.

Alanyazına bakıldığında kaynaştırma uygulamalarında iş birliği halinde olması gereken tarafların iş birliği sürecine ve bu süreçteki rolüne odaklanan çalışma sayısı az olmakla beraber kaynaştırma idarecilerin/öğretmenlerin/ailelerin hepsinin birden iş birliğine ilişkin görüşlerine odaklanan çalışma ise bulunmamaktadır. Dolayısıyla, yukarıda da belirtildiği gibi paydaşların arasında nitelikli bir iş birliğini gerektiren kaynaştırma sürecinde bu sürecin nasıl işlediğini, hangi aşamaları gerektirdiğini, paydaşlar arasında, akışın nasıl olacağı "sözde" bilinmekte ancak uygulamada yürütülememektedir. Bununla birlikte idareci, öğretmen ve ailelerin kaynaştırma sürecinde iş birliği konusunda ihtiyaç duyduğu destekler de bilinmemektedir. Bu gereksinimden hareketle bu araştırmada kaynaştırma öğrencilerinin yoğun olduğu bir ilkokuldaki paydaşların iş birliğine ilişkin görüşlerinin neler olduğu sorulmuştur. Alan yazında yer alan çalışmaların bulgularına bakıldığında kaynaştırma uygulamalarının başarıya ulaşmasında okul yönetimi, rehber öğretmen, sınıf öğretmenleri, branş öğretmenleri, normal gelişim gösteren öğrenciler ve ailelerinin olumlu tutuma sahip olmaları ve iş birliği içinde çalışmaya istekli olmalarının önemi büyüktür. Bu araştırmanın problemini kaynaştırma uygulamalarında yer alan paydaşların iş birliğine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi oluşturmaktadır.

1.7. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Eskişehir ili Tepebaşı ilçesindeki kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki paydaşların iş birliğine dahil olma süreçlerine yönelik görüş ve önerilerinin belirlenmesidir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki paydaşların kaynaştırma tanımına ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki paydaşların iş birliğinin tanımına ve iş birliğinin sağlanması için gerekliliklere ilişkin görüşleri nelerdir?

3. Kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki paydaşların kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içinde çalışmaya ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki paydaşların iş birliği içinde yürütülen çalışmalara ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki paydaşların iş birliği içinde çalışma sürecinde yaşanabilecek sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki okul yöneticilerinin iş birliği içinde çalışmayı sağlamak için neler yaptıklarına ilişkin görüşleri nelerdir?
7. Kaynaştırma uygulamaları sırasında paydaşların desteğe gereksinim duydukları durumlarda kimlerle etkileşim içinde oldukları ve iş birliği içinde çalışmayı nasıl sağladıklarına ilişkin görüşleri nelerdir?
8. Kaynaştırma uygulamalarında başarılı bir şekilde iş birliği içinde çalışma için ne tür desteklere gereksinim olduğuna dair görüşleri nelerdir?
9. Kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki rehber öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin öğretmenleriyle iş birliğini sağlama yollarının neler olduğuna dair görüşleri nelerdir?
10. Kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki özel eğitim öğretmenlerine kaynaştırma uygulamaları sırasında desteğe gereksinim duyduklarında iletişim kurulmasına dair görüşleri nelerdir?

1.8. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın problemini kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki paydaşların iş birliğine dâhil olma süreçlerindeki görüş ve önerilerinin belirlenmesi oluşturmaktadır. Yönetmeliklere göre kaynaştırma uygulamalarının yürütülmesinde birçok paydaş ve bu paydaşların sorumlulukları bulunmaktadır. Kaynaştırma sürecinde paydaşlar alanyazında ve mevzuatta yer alan ilkeler doğrultusunda hareket ederse kaynaştırma uygulamalarında başarı elde edilecektir. Dolayısıyla okulda paydaşların iş birliği içinde hareket etmesi önem kazanmaktadır. Kaynaştırma uygulamalarında paydaşların iş birliği sürecine ilişkin görüşleri net olursa paydaşlar arası iletişim güçlenir ve nitelik artacaktır.

Alanyazında kaynaştırma uygulamalarına yönelik öğrenciler ve öğretmenler hakkında yoğun bir bilgi birikimi vardır ve bu çalışmaların birçoğu kaynaştırma sürecinde

iş birliği halinde çalışmanın öneminden bahseder. Dolayısıyla Türkiye'de kaynaştırma ortamlarında görev yapmakta olan paydaşlar için iş birliğinin tanımlanması, akışının oluşturulması, rol ve sorumlulukların netleşmesi kaynaştırmanın niteliğini de artıracaktır. Özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinde de açıkça görüldüğü üzere en temelden bakıldığında kaynaştırma sürecinde özel eğitime gereksinim duyan bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak ve onlar için en iyisini sunmak tüm paydaşların sorumluluğundadır. O halde bir okula devam eden kaynaştırma öğrencilerinin de ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sınıf öğretmenlerine, idarecilere eğitim ve destek görevi düştüğü kadar ailelere de sorumluluklar düşmektedir. Genel bağlamda ele aldığımızda bu sorumluluklar kaynaştırma öğrencilerinin de ihtiyaçlarını karşılamak ve onlara gerekli hizmetleri sunmak diye özetlenebilir. Paydaşların iş birliğine yönelik görüşlerinin belirlenmesi, bu konuda varsa bilgi açığının kapatılması, iş birliğine yönelik uygulamaların organize edilebilmesi kaynaştırma uygulamasının niteliği açısından önem taşımaktadır.

Kaynaştırma yönetmelikte çerçevesi çok net çizilen yasalar ve uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınan bir süreçtir. Bu çalışmada bir okul bünyesinde yürütülen tüm bu süreçte özel olarak iş birliğinin ve iş birliği ile yürütülen hizmetlerin neler olduğu, kaynaştırma öğrencisinin ailesine, öğretmenlerine ne gibi destekler sağlandığı; kaynaştırma öğrencisiyle çalışırken karşılaşılabilen sorunların gidermek amacıyla iş birliği bağlamında nelere ihtiyaç duyulduğu bilgisine ulaşılmak istenmektedir. Ayrıca, iş birliğinin net tanımlanmasının, paydaşların bu sürecin doğru akışını düzenleyip kendi paylarına düşen sorumlukları yerine getirmesinin kaynaştırma sürecinin niteliğini artıracak önerilerin geliştirilmesine yol gösterici olacağını söylenebilir. Ayrıca lisans eğitimlerinde kaynaştırma eğitimi olmadan mezun olan ve alanda çalışırken kaynaştırma sürecinin paydaşlarından biri olarak görev yapan öğretmenlerin görüşlerinin alınmasıyla, bu alan dışı (rehber öğretmen, okul öncesi öğretmeni, okul idaresi) öğretmenlerin mesleki gelişim gereksinimlerine yönelik fikir oluşturabileceği söylenebilir. Ülkemiz genel eğitim sistemi içinde "desteksiz" bırakılan öğretmen ve aileler destek eğitimin önemli bir kısmını okul içi ya da okul dışındaki (RAM, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden) sağlamaya çalışmaktadır. Kaynaştırma uygulamalarındaki paydaşlardan öğretmenlerin MEB tarafından yayımlanan öğretmen yeterliliklerinde (2017) de iş birliği içinde çalışma ile ilgili madde yer almaktadır. Örneğin,

“Eğitim öğretim faaliyetlerinde ilgili kişi, kurum, kuruluş ve meslektaşları ile iş birliği yapar.” (http-6).

Kaynaştırmaya devam eden öğrencilere sağlanan hizmetler ve bu hizmetleri sağlayan öğretmenlerin etkileşim ve iş birliği gereksinimlerine odaklanan çalışmamız bu noktada önem kazanmaktadır. Bu çalışma, dolaylı olarak kaynaştırmaya devam eden özel gereksinimli öğrenciler, aileleri ve sınıf öğretmenleri ile ilgili yapılacak başka çalışmalar için yol gösterici olabilir. Özetleyecek olursak bu araştırma sonuçlarının bir ilkokuldaki paydaşların iş birliği sürecine dair görüşlerinin belirlenmesi, iş birliği içinde yürütülen çalışmalara örnek vermesini, iş birliği sürecinde yaşanan sorunların ve iş birliği sürecinde ihtiyaç duydukları desteklerin belirlenmesi konularının uygulamaya ve alan yazına katkı sağlaması beklenmektedir.

1.9. Araştırmanın Sayıltıları

Bu araştırmanın temel varsayımı kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki paydaşlar ile yapılan görüşmelerde görüşülen kişilerin soruları samimi cevaplamalarıdır. Bir diğer varsayımı ise hazırlanan görüşme sorularının araştırma ile ilgili tüm soruları yanıtlayacak şekilde hazırlanmış olmasıdır.

1.10. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma 2018-2019 yılları arasında Eskişehir’ de bir ilkokuldan alınan verilerle sınırlıdır.

2. YÖNTEM

Bu bölüm araştırmanın modelini, çalışma grubunu, araştırmacının rolünü, veri toplama aracının geliştirilmesini, araştırma verilerinin toplanma sürecini, toplanan verilerin dökümünü ve analizi sürecini içermektedir.

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki paydaşların iş birliğine dahil olma süreçlerine yönelik görüş ve önerilerinin belirlenmesi amacıyla yapılmış nitel bir çalışmadır. Bu araştırma nitel araştırma yaklaşımlarından fenomenolojik (olgubilim) desenle gerçekleştirilmiştir. Böylece araştırmaya katılan paydaşların iş birliğine dahil olma süreçlerine yönelik görüş ve önerilerinin derinlemesine tanımlanacağı düşünülmüştür.

Fenomenoloji, bireyler tarafından tecrübe edilen bir fenomenin derinlemesine anlaşılmasını sağlar (Creswell ve Poth, 2018, s.80). Fenomenolojik desen, bize yabancı olmayan ama tam anlamıyla kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için uygun bir araştırma zeminini oluşturur (Şimşek ve Yıldırım, 2008, s. 72). Fenomenoloji araştırmalarında veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışa vurabilecek bireyler ya da gruplardır (Şimşek ve Yıldırım, 2008, s. 74).

Fenomenoloji araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir (Şimşek ve Yıldırım, 2008, s. 74). Görüşme tekniği üç farklı tür olarak; yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme şeklindedir (Merriam, 2015, s. 87). Yapılandırılmış görüşme, standart olarak hazırlanmış soruların belli bir sırayla görüşme esnasında sorulması yoluyla gerçekleştirilir (Adıgüzel, 2016, s.16). Yarı yapılandırılmış görüşme, önceden belirlenmiş birtakım soruların sorulmasını ve bazı özel konulara değinilmesini içermektedir. Bu sorular genellikle her katılımcıya sistematik ve tutarlı bir sırada sorulur (Berg ve Lune, 2015, s.136). Yapılandırılmamış görüşme, kapsamı yeterince bilinmeyen konularda kullanılmaktadır. Görüşme, katılımcının serbest bir şekilde görüşlerini ifade etmesine dayanmaktadır (Adıgüzel, 2016, s.16). Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Böylece araştırmaya katılan paydaşların iş birliğine dahil olma süreçlerine yönelik görüş ve önerilerinin ayrıntılı ve derinlemesine bilgi edinmek amacı temel alınmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmada yer alan katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan kolay ulaşılabilir durum örneklemesi yoluyla seçilmiştir. Kolay ulaşılabilir durum örneklemesi, araştırmacının diğer örnekleme yöntemlerini kullanamama durumlarında kullanılır. Bu örnekleme yöntemi araştırmaya pratiklik ve hız kazandırır. Çünkü bu yöntemde araştırmacı yakın olan ve ulaşılması kolay olan bir durumu seçer (Şimşek ve Yıldırım, 2008, s.113). Araştırmacının kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokulda çalışıyor olması nedeniyle bu örnekleme yolu tercih edilmiştir. Araştırmacı okul yöneticileri, öğretmenler ve anne-babalar ile ön görüşme yaparak araştırmaya katılmada gönüllü olanları belirlemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim-öğretim yılında MEB'e bağlı bir ilkokulda görev yapan 13 öğretmen, dört okul yöneticisi ve altı özel gereksinimli öğrenciye sahip anne-baba oluşturmaktadır. Etik kurul izni (EK-3) ve uygulama izni çıktıktan sonra görüşmeler yapılmıştır.

Araştırmaya katılan okul yöneticileri ile ilgili demografik bilgiler formundan alınan bilgiler Tablo 2.1.' de yer almaktadır. Tablo 2.1' de görüldüğü gibi okul yöneticilerinin yaş ortalaması 37'dir. Okul yöneticilerinin branş dağılımına baktığımızda biri Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Tezsiz Yüksek Lisans, ikisi sınıf öğretmenliği ve biri de eğitim yönetimi teftişi yüksek lisans programı mezunudur. Okul yöneticilerinin mesleklerinde hizmet yılı ortalaması 15 yıldır. Okul yöneticilerinin okuldaki hizmet yılı ortalaması 2,7 yıldır. "Kaynaştırma uygulamaları ile ilgili çalışan bildiğiniz kurullar nelerdir?" sorusuna verilen cevaplarda okul yöneticilerinin tamamı BEP Geliştirme Ekibi ve Okul Rehberlik Hizmetleri Yürütme Kurulu şeklinde belirtmiştir. "Kaynaştırma uygulamaları kapsamında hangi kurul- komisyonlarda yer alıyorsunuz?" sorusuna verilen cevaplarda üç okul yöneticisi BEP Geliştirme Ekibinde yer aldığını, iki okul yöneticisi ise Okul Rehberlik Hizmetleri Yürütme Kurulunda yer aldığını belirtirken bir okul yöneticisi ise hiçbir kurul-komisyonda yer almadığını ifade etmişlerdir. "Kaynaştırma ile ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı?" sorusuna üç okul yöneticisi almış olduğunu belirtirken bir okul yöneticisi almadığını belirtmiştir. "Kaynaştırma uygulamalarında size ve muhatap olduğunuz personele bu süreçte iş birliği içinde çalışma konulu bir eğitim verilse katılmak ister misiniz?" sorusu sorulduğunda okul yöneticilerinin üçü evet yanıtını, biri ise hayır yanıtını vermiştir. "Katılmak isterseniz eğitimin nasıl olmasını istersiniz?" sorusuna bir okul yöneticisi yoğun olmayan

dönemlerde açılmasını isterim. Bir okul yöneticisi interaktif olmasını isterim. Bir okul yöneticisi ise aktif katılımlı ve bire bir eğitim olmasını isterim şeklinde yanıt vermiştir.

Tablo 2.1. *Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin demografik özellikleri*

Özellikler	**F**
Yaş	
0-25	0
26-51	4
Mezun Olunan Program	
Sınıf Öğretmenliği	2
Eğitim Yönetimi Teftişi YL. (EYTPE)	1
Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Tezsiz YL.	1
Öğretmenlikteki Hizmet Süresi	
0-10 Yıl	1
11-20 Yıl	2
21- 30 Yıl	1
Kurumdaki Hizmet Süresi	
0-3 Yıl	3
4-7 Yıl	1

Araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenleri ile ilgili demografik bilgiler formundan alınan bilgiler Tablo 2.2' de yer almaktadır. Tablo 2.2' de görüldüğü gibi özel eğitim öğretmenlerinin yaş ortalaması 39,6'dır. Özel eğitim öğretmenlerinin branş dağılımına baktığımızda biri Görme Engelliler Öğretmenliği, biri İşitme Engelliler Öğretmenliği, dördü Zihin Engelliler Öğretmenliği mezunudur. Özel eğitim öğretmenlerinin mesleklerinde hizmet ortalaması 18,5 yıldır. Özel eğitim öğretmenlerinin okuldaki hizmet yılı ortalaması 9,22 yıldır. "Kaynaştırma uygulamaları ile ilgili çalışan bildiğiniz kurullar nelerdir?" sorusuna verilen cevaplarda özel eğitim öğretmenlerinden dördü BEP Geliştirme Ekibi, ikisi Okul Rehberlik Hizmetleri Yürütme Kurulu ve biri fikrim yok şeklinde belirtmiştir. "Kaynaştırma uygulamaları kapsamında hangi kurul-komisyonlarda yer alıyorsunuz?" sorusuna verilen cevaplarda dört özel eğitim öğretmeni BEP Geliştirme Ekibinde yer aldığını ve iki özel eğitim öğretmeni ise hiçbir kurul-komisyonda yer almadığını ifade etmişlerdir. "Kaynaştırma ile ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı?" sorusuna altı özel eğitim öğretmeni almış olduğunu belirtmiştir. "Kaynaştırma uygulamalarında size ve muhatap olduğunuz personele bu süreçte iş birliği içinde çalışma konulu bir eğitim verilse katılmak ister misiniz?" sorusu sorulduğunda özel eğitim öğretmenlerinin dördü evet yanıtını, ikisi hayır yanıtını vermiştir. "Katılmak isterseniz eğitimin nasıl olmasını istersiniz?" sorusuna bir özel eğitim öğretmeni kaynaştırma konusunda uzman ve sunum becerisine sahip olmasını, bir özel eğitim

öğretmeni kapsamlı, bir özel eğitim öğretmeni aktif katılımlı ve bir özel eğitim öğretmeni de uygulamalı olmasını isterim şeklinde yanıt vermiştir.

Tablo 2.2. *Araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin demografik özellikleri*

Özellikler	**F**
Yaş	
0-25	0
26-51	6
Mezun Olunan Program	
Görme Engelliler Öğretmenliği	1
İşitme Engelliler Öğretmenliği	1
Zihin Engelliler Öğretmenliği	4
Öğretmenlikteki Hizmet Süresi	
0-10 Yıl	1
11-20 Yıl	3
21-30 Yıl	2
Kurumdaki Hizmet Süresi	
0-3 Yıl	2
4- 7 Yıl	1
8-11 Yıl	1
12- 16 Yıl	1
17- 20 Yıl	1

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenleri ile ilgili demografik bilgiler formundan alınan bilgiler Tablo 2.3' te yer almaktadır. Tablo 2.3' te görüldüğü gibi okul öncesi öğretmenlerinin yaş ortalaması 38,7'dir. Okul öncesi öğretmenlerinin branş dağılımına baktığımızda biri Çocuk Gelişimi Eğitimi, üçü Okul Öncesi Öğretmenliği mezunudur. Okul öncesi öğretmenlerinin mesleklerinde hizmet ortalaması 15,7 yıldır. Okul öncesi öğretmenlerinin okuldaki hizmet yılı ortalaması 6,12 yıldır. "Kaynaştırma öğrenciniz var mı?" sorusuna dört okul öncesi öğretmeni evet yanıtını vermiştir. "Kaynaştırma öğrencinizin yetersizlik türü nedir?" sorusuna verilen cevaplara okul öncesi öğretmenlerinden üçü Dil ve Konuşma Bozukluğu, biri Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizlik ve biri Bedensel Yetersizlik şeklinde yanıt vermiştir. "Önceden sınıfınızda kaynaştırma öğrencisi var mıydı?" sorusuna dört okul öncesi öğretmeni de evet yanıtını vermiştir. "Kaynaştırma uygulamaları ile ilgili çalışan bildiğiniz kurullar nelerdir?" sorusuna verilen cevaplarda bir okul öncesi öğretmeni BEP birimi, bir okul öncesi öğretmeni Rehberlik, bir okul öncesi öğretmeni DİLKOM ve bir okul öncesi öğretmeni de fikrim yok yanıtını vermiştir. "Kaynaştırma uygulamaları kapsamında hangi kurul-komisyonlarda yer alıyorsunuz?" sorusuna verilen cevaplarda dört okul öncesi öğretmeni hiçbir kurul-komisyonda yer almadığını ifade etmişlerdir. "Kaynaştırma ile ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı?" sorusuna üç okul öncesi öğretmeni almadığını belirtirken bir okul

öncesi öğretmeni almış olduğunu belirtmiştir. “Kaynaştırma uygulamalarında size ve muhatap olduğunuz personele bu süreçte iş birliği içinde çalışma konulu bir eğitim verilse katılmak ister misiniz?” sorusu sorulduğunda okul öncesi öğretmenlerinin üçü evet yanıtını, biri hayır yanıtını vermiştir. “Katılmak isterseniz eğitimin nasıl olmasını istersiniz?” sorusuna bir okul öncesi öğretmeni uygulamalı olmasını, bir okul öncesi öğretmeni özel eğitim semineri şeklinde, bir okul öncesi öğretmeni yüz yüze olmasını isterim şeklinde yanıt vermiştir.

Tablo 2.3. *Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin demografik özellikleri*

Özellikler	**F**
Yaş	
0-25	0
26-51	4
Mezun Olunan Program	
Okul Öncesi Öğretmenliği	3
Çocuk Gelişimi Eğitimi	1
Öğretmenlikteki Hizmet Süresi	
0-10 Yıl	1
11-20 Yıl	0
21-30 Yıl	3
Kurumdaki Hizmet Süresi	
0-3 Yıl	2
4- 7 Yıl	0
8-11 Yıl	0
12- 16 Yıl	1
17- 20 Yıl	1

Araştırmaya katılan rehber öğretmenler ile ilgili demografik bilgiler formundan alınan bilgiler Tablo 2.4.’ te yer almaktadır. Tablo 2.4.’ de görüldüğü gibi rehber öğretmenlerin yaş ortalaması 35,6’dır.Rehber öğretmenlerin branş dağılımına baktığımızda ise ikisi Rehberlik Psikolojik Danışmanlık ve biri Eğitim Programları ve Öğretimi Bölümü mezunudur. Rehber öğretmenlerin mesleklerinde hizmet ortalaması 11,3 yıldır. Rehber öğretmenlerin okuldaki hizmet yılı ortalaması dört yıldır. “Takibini yürüttüğünüz kaynaştırma öğrencisi sayınız nedir?” sorusuna iki rehber öğretmen yedi ve bir rehber öğretmen sekiz yanıtını vermiştir. “Kaynaştırma öğrencinizin yetersizlik türü nedir?” sorusuna özel öğrenme güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, dil ve konuşma güçlüğü, hafif düzeyde zihinsel yetersizlik ve otizm yanıtını vermişlerdir. “Kaynaştırma uygulamaları ile ilgili çalışan bildiğiniz kurullar nelerdir?” sorusuna verilen cevaplarda rehber öğretmenlerin tamamı BEP Geliştirme Kurulu ve Rehberlik Hizmetleri Yürütme Komisyonu şeklinde belirtmişlerdir. “Kaynaştırma uygulamaları kapsamında hangi kurul- komisyonlarda yer alıyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplarda

rehber öğretmenlerden ikisi Rehberlik Hizmetleri Yürütme Komisyonu ve BEP Geliştirme Kurulunda yer aldığını ve rehber öğretmenlerden biri BEP Geliştirme Kurulunda yer aldığını ifade etmiştir. "Kaynaştırma ile ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı?" sorusuna iki rehber öğretmen almış olduğunu belirtirken, bir rehber öğretmen almadığını belirtmiştir. "Kaynaştırma uygulamalarında size ve muhatap olduğunuz personele bu süreçte iş birliği içinde çalışma konulu bir eğitim verilse katılmak ister misiniz?" sorusu sorulduğunda rehber öğretmenlerin ikisi evet yanıtını, biri hayır yanıtını vermiştir. "Katılmak isterseniz eğitimin nasıl olmasını istersiniz?" sorusuna rehber öğretmenlerin ikisi uygulamalı eğitim olmasını isterim şeklinde yanıt vermiştir.

Tablo 2.4. *Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin demografik özellikleri*

Özellikler	**F**
Yaş	
0-25	0
26-51	3
Mezun Olunan Program	
Rehberlik Psikolojik Danışmanlık	2
Eğitim Programları ve Öğretimi	1
Öğretmenlikteki Hizmet Süresi	
0-10 Yıl	1
11-20 Yıl	2
Kurumdaki Hizmet Süresi	
0-3 Yıl	1
4-7 Yıl	2

Araştırmaya katılan anne- babalar ile ilgili demografik bilgiler formundan alınan bilgiler Tablo 2.5' te yer almaktadır. Tablo 2.5' te görüldüğü gibi anne- babaların yaş ortalaması 33,5'dir.

Anne- babaların öğrenim durumlarına baktığımızda biri ilkokul mezunu, üçü ortaokul mezunu, biri lise mezunu ve biri üniversite mezunudur. Anne- babaların mesleklerine baktığımızda beşi ev hanımı ve biri öğretmendir. Anne- babaların çocuklarının yaşları dört ila altı arasında değişmektedir.

Anne- babaların çocuklarının üçü erkek, üçü kızdır. Anne- babaların çocuklarının birinin tanısı Serebral Palsi ve beşinin tanısı Dil ve Konuşma Bozukluğudur.

"Çocuğunuz ne kadar süredir kaynaştırma eğitimi alıyor?" sorusuna anne-babalardan biri hatırlamıyorum yanıtını verirken, ikisi dört aydır, biri sekiz aydır ve ikisi iki senedir yanıtını vermiştir.

Tablo 2.5. *Araştırmaya katılan anne- babaların demografik özellikleri*

Özellikler	F
Yaş	
25-40	6
40-55	0
Öğrenim Durumu	
İlkokul	1
Ortaokul	3
Lise	1
Üniversite	1
Meslek	
Ev Hanımı	5
Öğretmen	1
Çocuklarının Yaşı	
0-4	1
5-8	5
Çocuklarının Cinsiyeti	
Kız	3
Erkek	3
Çocuklarının Tanısı	
Serebral Palsi	1
Dil ve Konuşma Bozukluğu	5
Çocuklarının Ne Kadar Süredir Kaynaştırma Eğitimi Aldığı	
0-8 ay	3
9-17 ay	0
18- 26 ay	2
Hatırlamıyorum	1

2.3. Araştırmacının Rolü

Araştırmacı, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Erken Çocuklukta Özel Eğitim Tezli Yüksek Lisans Programında eğitimine devam etmektedir. 2015 yılından itibaren özel eğitim öğretmeni olarak MEB'de çalışmaktadır. Araştırmacı, araştırma sürecinde verilerin toplanması, verilerin dökümü, analiz edilmesi ve tartışma bölümlerinde yer almıştır. Araştırmacı alan yazında yer alan kaynakları ve çalışmaları inceleyerek görüşme sorularını hazırlamıştır. Görüşme soruları için uzman görüşü aldıktan sonra pilot çalışma yapılarak sorular tekrar düzenlemiştir. Araştırmacı 23 katılımcı ile görüşme için randevuları düzenlemiştir. Araştırmacı görüşme sürecinde ortam düzenlemesi yaparak katılımcıların kendilerini rahat ifade etmelerini sağlamış, yapılan görüşme sürecinde görüşmenin bölünmemesi için kapıya görüşme yapıldığına dair yazı asılmıştır. Görüşmeler öğretmenlerin çalıştığı kurumda ve anne- babalar okula davet edilerek yapılmıştır. Araştırmacı görüşme öncesinde ve sonrasında araştırmacı günlüğünde önemli bulduğu noktaları ifade etmiştir. Görüşmeler sonrasında dökümler yapılmış ve veriler analiz edilmiştir. Analiz edildikten sonra alanyazındaki diğer araştırma sonuçlarına göre bulguları tartışılmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması

Bu araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Bu doğrultuda görüşme soruları hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formunda demografik bilgiler ve görüşme soruları bulunmaktadır.

2.4.1. Görüşme soruları

Eskişehir ilindeki kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki paydaşların iş birliğine katılma süreçlerinin ortaya konması amacıyla gönüllü dört okul yöneticisi, 13 öğretmen ve altı özel gereksinimli öğrenciye sahip anne baba ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine uygun olarak alan yazında yer alan kaynaklar ve çalışmalar incelenerek görüşme soruları (EK-1) oluşturulmuş ve uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşlerinin alınabilmesi için uzman değerlendirme formu oluşturulmuştur. Bu formlar alandan beş uzmana incelemesi ve değerlendirmesi amacıyla gönderilmiştir. Görüşme sorularının uygunluğu konusunda özel eğitim alanında yüksek lisans derecesi olan beş uzmandan uzman görüşü alınarak formda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Uzmanlar soruların konuyu kapsayıp kapsamadığını, anlaşılır ve açık olup olmadığını inceleyip değerlendirerek araştırmacıya görüşlerini göndermiştir. Araştırmacı görüşme sorularını uzmanlardan gelen geri bildirimleri de dikkate alarak yeniden düzenlemiştir. Uzmanlardan gelen önerilere örnek olarak; "Bu zamana kadarki deneyiminiz ve bilginiz ışığında sizce kaynaştırma nedir? Kaynaştırmanın tanımını yapar mısınız?" sorusunun daha yalın şekilde sorulması faydalı olabileceğinden "Sizce kaynaştırma nedir? Kaynaştırmanın tanımını yapar mısınız?" şeklinde düzenlenmiştir. "Öğrencinin devam ettiği sınıftaki öğretmeniyle iletişimi nasıl kuruyorsunuz? Neler görüşüyorsunuz?" sorusu "Kaynaştırma öğrencisinin devam ettiği sınıftaki öğretmeniyle iş birliğini sağlama yollarınız nelerdir? Neler görüşüyorsunuz?" şeklinde düzenlenmiştir. Bu şekilde görüşme sorularına son hali verilmiştir.

Araştırmada veri toplamak amacıyla hazırlanan soruları denemek için öncesinde bir öğretmen ile pilot uygulama yani ön görüşme yapılmıştır. Soruların olduğu gibi kalmasına karar verilmiştir. Pilot görüşme yapılan öğretmen araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Pilot uygulama için öğretmenden randevu alınarak öğretmen için uygun olan gün ve saatte belirlenen bir sınıfta görüşme gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamaya başlamadan önce araştırmacı, araştırmanın amacını ve görüşmenin nasıl yürütüleceğini açıklamıştır. Pilot görüşmede de gerçek görüşmede kullanılan gönüllü katılım formu,

demografik bilgiler formu ve görüşme soruları kullanılmıştır. Görüşme sırasında konuşmanın akışı hızında not edilemeyeceği için görüşmenin ses kaydı ile yapılması için izin alınmıştır. Gönüllü katılım formunda da katılımcı izni alınmıştır. Yapılan pilot görüşme ile soruların öğretmen tarafından anlaşılır olduğu belirlenmiştir. Yapılan pilot görüşme sonrasında sorulara son şekli verilmiştir.

2.4.2. Gönüllü katılım formu

Araştırmacı EK-2'de yer alan Gönüllü Katılım Formu'nu hazırlamıştır. Bu formda araştırmayı kimin yaptığı ve araştırmanın amacı yer almaktadır. Yapılan araştırmada görüşmelerin ses kaydı kullanılarak toplanacağı ve veriye dönüştürüldüğünde silineceği hakkında bilgi verilmiştir. Görüşmeden istedikleri zaman ayrılabilecekleri ifade edilmiş, araştırmaya gönüllü katılım sağladıkları belirtmek amacıyla imzalamaları istenmiştir.

2.4.3. Görüşme ilkeleri

Görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Görüşme öncesinde araştırmacı kendi hakkında bilgi vermiş, katılımcılardan Gönüllü Katılım Formu'nu (EK-2) okuyup imzalamalarını istemiştir. Görüşme başlamadan önce kapıya görüşme yapıldığına dair yazı asmış, ses kayıt cihazlarını ve formları hazırlamıştır. Görüşmeden önce katılımcılar için rahat ve güven verici bir ortam oluşturmak amacı ile genel bir sohbet oluşturulmuştur. Görüşme sürecinde anlaşılmayan soruları tekrar sorabileceklerini, istedikleri soruya daha sonra cevap verebilecekleri ve tekrar diğer soruya geri dönebilecekleri söylenmiştir. Ayrıca katılımcıya isimlerinin gizli tutulacağı, kod isimler aracılığı ile araştırmada kullanılacağı bilgisi verilmiştir. Görüşme sürecinde rahat olmaları gerektiği vurgulanmıştır. Görüşme sürecinde ses kaydının açık olacağını, kendini rahat hissettiğinde görüşmeye başlayacağı belirtilmiş ve demografik bilgiler alındıktan sonra ses kaydı başlatılmış görüşme sorularına geçilmiştir. Görüşme sürecinde anlaşılmayan sorular için ek açıklamalar getirilmiş ve sorular yönlendirici olmayacak şekilde genişletilerek tekrar sorulmuştur. Katılımcı sorudan uzaklaştığında cümlesi bitince nazik bir şekilde soru tekrar yöneltilmiş ve konu içine çekilmiştir. Tüm sorular sırayla sorulmuştur. Araştırmacı soruları atlamamak için yönergeden soruları takip etmiştir. Yanıtı alınamayan soru tekrar sorulmuştur. Görüşme sürecinde katılımcılar sözel ya da sözsüz olarak cümlesinin bittiğini ifade etmeden yeni soruya geçilmemiştir. Görüşme sürecinde katılımcıları konuşmaya teşvik etmek amacı ile sözel olmayan (gülümseme,

baş ile onaylama) mesajlar verilmiştir. Görüşme tamamlandıktan sonra katılımcıya araştırmaya katıldığı için teşekkür edilmiştir.

2.4.4. Etik ilkeler

Araştırma sürecinde etik ilkelere dikkat edilmiştir. Araştırmadan önce Anadolu Üniversitesi Etik Kurul'dan araştırma izni alınmıştır ve etik kurul izin belgesi temin edilmiştir (EK-3). Araştırma öğretmenler ile yapılacağı için ilgili okulun bağlı bulunduğu şehirde Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırma izni alınmıştır. Araştırma izni çıktıktan sonra katılımcılar ile görüşmelere başlanmıştır. Katılımcılarla gönüllülük ilkesine bağlı olarak görüşmeler yapılmıştır.

Katılımcıların isimleri araştırma sürecinde ve döküm sürecinde gizli tutulmuştur. Katılımcılara isimlerinin yerine araştırmada takma isimler kullanılacağı bilgisi verilmiştir. Katılımcılara Gönüllü Katılım Formu imzalatılmış ve araştırmadan istedikleri zaman ayrılabilecekleri konusunda bilgi verilmiştir. Gönüllü Katılım Formunda da yer alan görüşme sürecinin ses kaydına alınacağı ile ilgili sözlü olarak tekrar bilgilendirme yapılmıştır. Araştırmanın tüm süreci araştırmacı tarafından yürütülmüştür.

2.4.5. Veri toplama süreci

Araştırma verileri 05.12.2018- 13.12.2018 tarihleri arasında belirlenen gün ve saatlerde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler okul yöneticileri, öğretmenlerin ve anne-babaların uygun oldukları zaman dilimlerinde yapılmıştır. Yapılan görüşmelerin üçü rehberlik servisinde, üçü idare odasında ve 17'si görüşme odasında gerçekleştirilmiştir. Görüşme sürecinden önce dış kapıya görüşme olduğuna dair yazı asılmış ve görüşmenin bölünmesi önlenmiştir.

Görüşmeler sırasında demografik bilgiler formu, gönüllü katılım formu, soruların yer aldığı evraklar, ses kayıt cihazı ve tükenmez kalem kullanılmıştır. Görüşmeler toplam 4 saat 27 dakika 49 saniye sürmüştür. Görüşmeler 5- 27 dakika arasında değişen sürelerde gerçekleşmiştir.

Araştırmada katılımcıların gerçek isimleri yerine numaralarla belirlenmiş kod isimler verilmiştir. Yapılan görüşmelerde ses kayıtları dökümü Times New Roman yazı tipi ve 12 punto kullanılarak yazılmış olup toplam 107 sayfadır. Tablo 2.6' da yapılan görüşme tarihleri ve görüşme süreleri yer almaktadır.

Tablo 2.6. *Görüşme takvimi*

Katılımcılar	Görüşme Tarihi	Görüşme Yeri	Görüşme Süresi (dk.)
Ö1	05.12.2018	Görüşme Odası	16:14
Ö3	05.12.2018	Görüşme Odası	13:29
Ö4	05.12.2018	Görüşme Odası	08:41
Ö5	05.12.2018	Görüşme Odası	07:26
Ö6	05.12.2018	Görüşme Odası	09:59
Ö2	06.12.2018	Görüşme Odası	09:12
O3	06.12.2018	Görüşme Odası	13:36
O4	06.12.2018	Görüşme Odası	22:03
O2	07.12.2018	Görüşme Odası	06:02
R1	07.12.2018	Rehberlik Servisi	10:26
R2	07.12.2018	Rehberlik Servisi	16:28
R3	07.12.2018	Rehberlik Servisi	09:50
O1	10.12.2018	Görüşme Odası	09:03
Y2	10.12.2018	Görüşme Odası	15:40
Y4	10.12.2018	İdare Odası	06:19
V1	10.12.2018	Görüşme Odası	05:02
V6	10.12.2018	Görüşme Odası	06:13
Y1	11.12.2018	İdare Odası	06:33
V3	11.12.2018	Görüşme Odası	27:04
V2	12.12.2018	Görüşme Odası	13:07
V4	12.12.2018	Görüşme Odası	06:35
V5	12.12.2018	Görüşme Odası	12:45
Y3	13.12.2018	İdare Odası	16:02

2.4.6. Araştırmacı günlüğü

Bu araştırma kapsamında veri analizini desteklemesi ve bulguların güçlendirilmesi amacıyla araştırmacı, yaptığı her görüşme öncesinde ve sonrasında günlüğünde araştırma süreci ile ilgili kayıt tutmuştur. Araştırmacı günlüğünde, görüşme sürecinde yaşadığı zorlukları, katılımcıların hangi soruya daha kapsamlı yanıt verdiği, sorular ile ilgili katılımcıya yapılan açıklamaları, bulguları destekleyecek açıklamalar, görüşmenin yapıldığı ortam, görüşme süresi ve görüşme saatini ve tüm bunlar gerçekleşirken araştırmacının yaşadığı süreçler not alınmıştır. Bu araştırmacı günlüğü her bir katılımcı için ayrı ayrı görüşme yapıldıktan sonra yazılmıştır. Örnek günlük sayfası EK-4'te yer almaktadır. Bu notlar bulguların düzenlenmesi ve görüşme sürecinde yapılacak alıntılarda kolaylık sağlamıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmacı katılımcılarla görüşmelerini ses kayıt cihazı ile tamamladıktan sonra ses kayıtları değiştirilmeden yazıya dökmüştür. Kayıtların dökümü için her katılımcıya ait ayrı görüşme formu kullanılmıştır.

Nitel veri analizinde genellikle içerik analizi yapılmakta ve toplanan verilerin düzenlenmesi, özetlenmesi ve yorumlanması analizin temel süreçleridir (Büyüköztürk

vd., 2014, s. 240). Nitel araştırma yöntemlerinin veri analizinin temelinde yazılı metinlerin, görsellerin ya da söylemlerin içeriğine bakarak bir sonuca ulaşılmaya çalışılmaktadır (Kozak, 2015, s. 138). İçerik analizinde bir yazılı metnin ya da belgenin (gözlem, görüşme vb.) içeriğinin incelenmesi ve sayısal ya da istatistiksel olarak ortaya konulmasında kullanılır. Belge incelenirken kategoriler oluşturularak sayısal sunumlar yapılır (Ekiz, 2015, s.77). İçerik analizinde toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak temel amaçtır. Toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması ardından ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir. İçerik analizinde temelde yapılan birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları anlaşılır biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.227). Bu amaçla veriler dört aşamada analiz edilmektedir. a) verilerin kodlanması, b) temaların bulunması c) kodların ve temaların düzenlenmesi, d) bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.228). Bu araştırmada veriler bu dört aşama ile analiz edilmiştir.

2.5.1. Verilerin kodlanması

Araştırmacı, verileri inceleyerek anlamlı bölümlere ayırmaya ve her bölümün neyi ifade ettiğini tanımlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.228). Araştırmacı, verileri tek tek okuyarak araştırma amacına dahil olan tüm boyutları saptamıştır. Doğrudan ortaya çıkan verilere göre ve ortaya çıkan anlama göre kod üretmiştir.

2.5.2. Temaların bulunması

İlk aşamada ortaya çıkan kodlardan yola çıkarak verilerin belirli kategoriler altında toplanması gerekmektedir. Temaların oluşturulması için öncelikle kodlar belirlenmektedir. Belirlenen kodlar arasındaki ortak yönler bulunmaya çalışılmalıdır. Bu tematik kodlama işlemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.236). Araştırmacı temaların belirlenmesi için oluşturulan kodların benzerlik ve farklılıklarını belirleyerek birbiri ile ilişkisi bulunan kodları bir araya getirerek temaları oluşturmuştur.

2.5.3. Kodların ve temaların düzenlenmesi

Tematik kodlamadan sonra araştırmacı toplanan verileri düzenleyerek kendi görüşlerine yer vermeden okuyucunun anlayabileceği şekilde açıklamaktadır (Yıldırım

ve Şimşek, 2008, s.237). Araştırmacı yapılan tematik kodlama sonucunda bir sistem geliştirmiştir. Bu sistemle elde edilen veriler düzenlenerek temalara göre ilişkili bir biçimde sunulmuştur. Araştırmacı temaların iç tutarlığını ve dış tutarlığını sağlamak için kodları iki defa kontrol etmiştir. Araştırma kapsamında toplam 13 tema ve 62 alt temaya ulaşılmıştır.

2.5.4. Bulguların tanımlanması ve yorumlanması

Araştırmacı temaları ayrı başlıklar halinde vererek alt temaların frekanslarını belirtmiştir. Alt temalara uygun olan görüşler görüşme formundan alıntılanarak belirtilmiştir. Araştırmacı elde edilen bulgulardan sonuçlar çıkararak bulgular arasındaki ilişkileri açıklamış, yorumlamış, sonuçların önemi ile ilgili açıklamalarda bulunmuştur.

2.5. Verilerin Güvenirliği

Bu araştırma kapsamında verilerin güvenirliği ilk önce görüşme soruları üzerinde yapılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan sorular tez danışmanı tarafından değerlendirilmiş ve düzenlenmiştir. Son hali verilen görüşme soruları daha sonra özel eğitim alanında çalışan beş uzman tarafından incelenmiştir. Uzmanların yaptığı incelemelere göre sorular yeniden düzenlenmiş ve son hali verilmiştir. Araştırmacı görüşme dökümleri yapıldıktan bir hafta sonra görüşmeleri tekrar dinlemiştir. Uzmanın, hatalı aktarılmış olan görüşmeler üzerinde yaptığı düzenlemeler de tamamlanarak görüşme dökümlerinin son hali verilmiştir. Araştırmacı, bir başka uzman ile birlikte eş zamanlı olarak dökümleri kodlamıştır. Kodlama sürecinin tamamında araştırmacı ve uzman görüş birliği sağlamıştır. Uyuşma yüzdesi hesaplanırken görüş birliği / (görüş birliği+görüş ayrılığı) x 100 formülü kullanılmıştır. Bu doğrultuda uzman ile yapılan güvenirlik çalışmasında %100 uyum bulunmuştur. Böylece uyuşma yüzdesi %100 olmuştur. Temalar oluşturulduktan sonra tez danışmanı ile tekrar incelemiş, kodlar tez danışmanı tarafından kontrol edilmiştir. Analiz süreci bittikten sonra araştırmacı temaları ve frekansları tekrar incelemiştir.

2.6. İnandırıcılık

Araştırmanın inandırıcılık kapsamında, araştırma soruları özel eğitim alanında beş uzman tarafından incelenmiştir ve dönütlerine göre düzeltmeler yapılmıştır. Yapılan tüm görüşmeler kayıt altına alınmış ve hiçbir değişiklik yapılmadan yazıya aktarılmıştır. Ses

dökümleri araştırmacı ve başka bir uzman tarafından dinlenerek doğruluğu kontrol edilmiştir. Araştırmacı ve bir başka uzman tarafından kodlar eş zamanlı oluşturulmuş, görüş birliği sağlanmıştır. Daha sonra hazırlanan kodlamalar tez danışmanı ile tekrar incelenmiş ve düzeltmeler yapılmıştır. Bulguları desteklemek amacıyla her görüşmeden sonra araştırmacı günlüğü tutulmuş ve bulgular düzenlenirken araştırmacı günlüğü notları destekleyici olarak kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Bu araştırmada kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki paydaşların iş birliğine dahil olma süreçlerine yönelik görüş ve önerilerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. İzleyen bölümde öğretmenlerin ve anne- babaların ilgili görüşlerine ait bulgulara yer verilmiştir. Görüşmeler sonucunda 13 tema ve bu temalara ilişkin 62 alt tema belirlenmiştir. Bu temalar Tablo 3.1.'de verilmiştir.

Tablo 3.1. *Bulgulara ilişkin tema ve alt temalar*

Kaynaştırmanın tanımı
Tanı almış öğrencilerin akranlarıyla beraber eğitim görmesi
Sınıf içinde ve dışında arkadaşları ile bütünleşmesi
Çeşitli eğitim fırsatları sağlanarak özel gereksinimli öğrencinin sınıfa katılması
Öğretmenlerin farkındalığını artıran uygulama
Normal gelişim gösteren çocuklara bakış açısı kazandırma
Kaynaştırmayı bilmiyor
İş birliğinin tanımı
Paydaşların birlikte organize biçimde çalışması
Bilgi ve görüş alması için birlikte çalışması
Öğretmen ve ailelerin birlikte çalışması
İş birliğini bilmiyor
Sorunların çözümünde birlikte çalışması
İş birliğinin sağlanması için gerekli koşullar
İletişime açık ve istekli olmak
Uyumlu ve planlı hareket etmek
Yeterli donanım ve deneyime sahip olmak
Kaynaştırma uygulamaları sürecinde etkileşim kurulan taraflar
Okul öğretmeni
Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi
Aile bireyleri
Dilkom
Doktor
Kaynaştırma uygulamalarında iş birliği kurma nedenleri
Özel gereksinimli öğrencilere gerekli desteği sağlama
Sınıf öğretmenine gerekli desteği sağlama
Kaynaştırmanın iş birliğini gerektirmesi
Bilgim yok
Normal gelişim gösteren öğrencilere katkı sağlamak
Profesyonellerden bilgi almak
Kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği örnekleri
Diğer paydaşlarla yapılan görüşmeler
Bilgim yok
BEP hazırlama konusunda destek sağlama
Örnek verememem okulumuzda kaynaştırma uygulamalarında iş birliği yapılmıyor
Okul içi toplantılar planlama
Öğretmenlere gerekli destekleri sunma
Okul, idare, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi görüşmeler yapma
Kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliğinde yaşanan sorunlar

[**Tablo 3.1. (Devam)** *Bulgulara ilişkin tema ve alt temalar*]

Kaynaştırma uygulamalarının anlaşılmaması
Velinin çocuğu kabullenmemesi
Çocuğun yanlış tanılanma/ yerleştirilme durumu
Öğretmenin öğrenciyi kabullenmemesi
Velinin çocuğu kabullenmemesi
İletişim kurma sorunu
İş birliği sürecinde yaşanan sorunlara çözüm önerileri
Etkili/ nitelikli etkileşim kurulması
Kaynaştırma uygulamaları sürecindeki sorumlulukların belirlenmesi
Rehberlik servisi ve özel eğitim öğretmenlerinin daha aktif çalışması
Destek eğitim odalarının aktif hale getirilmesi
Özel gereksinimli öğrencilerle ilgili sistematik veri/ bilgi toplanması
Diğer veli ve öğrencilerin bilgilendirilmesi
İş birliği sürecinde yöneticilerin yaptıkları
İşleyişi düzenleyip varsa yaşanan sorunlara müdahale ediyorum
Destek eğitim odalarının işleyiş ve takibini yapıyorum
Kaynaştırma ve BEP ile ilgili seminer planlıyorum
Desteğe gereksinim duyulan durumlarda iletişim kurulan taraflar
Sınıf öğretmeni
Rehber öğretmen
Veli
İdare
İş birliği içinde çalışmayı sağlama yolları
Aile ile görüşme
Rehberlik servisi ile görüşme
Kaynaştırma öğrencisinin devam ettiği sınıftaki öğretmeniyle iş birliğini sağlama yolları
BEP ile ilgili destek sağlama
Sınıf içi gözlem ve görüşme
Başarılı bir iş birliği içinde çalışma için gerekli destek türleri
Fikrim yok
Rehberlik servisinin etkin çalışması
Fiziksel çevrenin düzenlenmesi
Bilgi verici seminerler düzenlenmesi
Yardımcı personel desteğinin sağlanması
Paydaşların görev tanımlarının belirlenmesi
Destek eğitim odalarının yaygınlaştırılması

3.1. Kaynaştırmanın Tanımı

Bu bölümde kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki öğretmenler, okul yöneticileri ve anne-babalara kaynaştırmanın ne anlama geldiği yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığı ile sorulmuş ve 23 katılımcının görüşleri sıralanmıştır. Katılımcıların bu tanımlamaları frekanslarla birlikte Tablo 3.2'de bulunmaktadır.

Tablo 3.2. *Kaynaştırmanın tanımı*

Kategoriler	F
Tanı almış öğrencilerin akranlarıyla beraber eğitim görmesi	15
Sınıf içinde ve dışında arkadaşları ile bütünleşmesi	9
Çeşitli eğitim fırsatları sağlanarak özel gereksinimli öğrencinin sınıfa katılması	5
Öğretmenlerin farkındalığını artıran uygulama	2
Normal gelişim gösteren çocuklara bakış açısı kazandırma	1
Kaynaştırmayı bilmiyor	1

"Sizce kaynaştırma nedir?" sorusuna tanı almış öğrencilerin akranlarıyla beraber eğitim görmesi olarak ifade eden 15 katılımcı, sınıf içinde ve dışında arkadaşları ile bütünleşmesi diyen dokuz katılımcı, çeşitli eğitim fırsatları sağlanarak özel gereksinimli öğrencilerin sınıfa katılması diyen beş katılımcı, öğretmenlerin farkındalığını artıran uygulama diyen iki katılımcı, normal gelişim gösteren çocuklara bakış açısı kazandırma olarak ifade eden bir katılımcı ve kaynaştırmayı bilmeyen bir katılımcı bulunmaktadır.

Kaynaştırmayı tanı almış öğrencilerin akranlarıyla beraber eğitim görmesi diye tanımlayan Y2, *"Kaynaştırma özel gereksinimli öğrencilerin ... diğer normal diye tabir ettiğimiz öğrencilerle aynı ortamda eğitim almasıdır."* şeklinde ifade etmiştir. Y4, *"Kaynaştırma bir öğrencinin bedenen, zihnen bir engeli olması diğer öğrencilerinden farklı olması ve bunun için onlarla aynı eğitim ortamına sahip olması aynı eşit haklara ... aynı eşit eğitim ortamına sahip olması."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir. O1, *"Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin yaşıtlarıyla aynı sınıfta eğitim almasıdır."* şeklinde cevap vermiştir. O2 *"Engelli bir öğrencinin diğer öğrencilerle birlikte eğitim ortamında bulundurulması."* diye ifade etmiştir. Ö1, *"Kaynaştırma normal gelişim gösteren çocuklardan farklı olarak yetersizliğe sahip olan bireylerin gelişim konusundaki eksiklikleri olan bireylerin akranlarını model alarak öncelikle sosyal gelişim alanında akran öğretimi, gözleyerek öğrenme ve model olma gibi fırsatlar sağlandığı ... bir eğitim ortamı."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö6, *"Özel gereksinimli çocukların normal akranları ile birlikte eğitim programının tamamını ya da belirli bir kısmını birlikte sürdürmesidir."* diyerek görüşünü bildirmiştir.

Kaynaştırmayı sınıf içinde ve dışında arkadaşları ile bütünleşmesi diye tanımlayan katılımcı Y3, *"... bazı özel çocukların diğer akranlarıyla beraber kaynaşması, onlarla birlikte hayata içine dahil edilmesi ..."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir. O3, "*Tipik gelişim göstermeyen bir öğrencinin tipik gelişim gösteren bir grubun içinde bulunarak model alma yoluyla ... topluma kazandırılmasıdır."* şeklinde cevap vermiştir. R3*, "...*

akranlarından farklı olan zihin anlamında davranış anlamında farklılık gösteren öğrencilerin sınıf içinde ve okul içinde arkadaşlarıyla bütünleşmesidir diyebilirim." şeklinde açıklama yapmıştır.

Kaynaştırmayı çeşitli eğitim fırsatları sağlanarak özel gereksinimli öğrencinin sınıfa katılması olarak tanımlayan katılımcı R2*, "... tanı alan işte öğrenme güçlüğü olan çocuklara ekstra bir destek vermek için yapılan bir uygulama."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö2, *"...hafif düzey zihinsel engelli ya da yetersizlikten etkilenmiş öğrencilerin normal sınıf içerisinde aktif olarak derslere katılımını sağlamak."* diye cevap vermiştir.

Kaynaştırmayı öğretmenlerin farkındalığını artırma olarak tanımlayan katılımcı R2, *"...öğretmenlerin farkındalığını artırmak açısından ... sihirli bir kelime olabileceğini düşünüyorum ben."* diye belirtmiştir.

Kaynaştırmayı normal gelişim gösteren çocuklara bakış açısı kazandırma olarak tanımlayan V3, *"... diğerlerinden farklı olmadığını kabul etmenin yanı sıra diğer çocuklara da bakış açılarını değiştirmek, ... her iki taraf içinde kaynaşma oluyor sadece tanıyı alan birey hakkında değil diğer çocuklarında bakış açılarını değiştiriyor."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Kaynaştırmanın tanımını bilmediğini ifade eden V1, *"Yani şimdi benim hiçbir bilgim yok ama yani bilemiyorum."* şeklinde cevap vermiştir.

3.2. İş Birliğinin Tanımı

Bu bölümde kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki öğretmenler, okul yöneticileri ve anne-babalara iş birliğinin ne anlama geldiği yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığı ile sorulmuş ve 23 katılımcının görüşleri sıralanmıştır. Katılımcıların bu tanımlamaları frekanslarla birlikte Tablo 3.3'de bulunmaktadır.

Tablo 3.3. *İş birliğinin tanımı*

Kategoriler	**F**
Paydaşların birlikte organize biçimde çalışması	13
Bilgi ve görüş alması için birlikte çalışması	5
Öğretmen ve ailelerin birlikte çalışması	4
İş birliğini bilmiyor	3
Sorunların çözümünde birlikte çalışması	3

"Sizce iş birliği nedir?" sorusuna paydaşların birlikte organize biçimde çalışması diyen 13 katılımcı, bilgi ve görüş alması için birlikte çalışması olarak ifade eden beş

katılımcı, öğretmen ve ailenin birlikte çalışması diye yanıt veren dört katılımcı, iş birliğini bilmeyen üç katılımcı ve sorunların çözümünde birlikte çalışması olarak ifade eden üç katılımcı bulunmaktadır.

İş birliğini paydaşların organize biçimde çalışması olarak tanımlayan Y1, *"... velinin, öğretmenin ve kaynaştırma öğrencisiyle muhatap olan herkesin bir arada olması yani bunların sürekli bir görüş alışverişi içerisinde olması beraber planlı programlı olarak çalışmaları öğrencinin en iyi yere gelebileceği şekilde çalışmalara devam etmeleridir."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Y3, *"Bu öğrencilerle temasa geçen bireylerin tamamının o öğrenciyle alakalı çalışmalarında birbirini haberdar etmesi veya organize olması…"* şeklinde ifade etmiştir. Y4, *"... bireylerin beraber çalışması..."* olarak açıklama yapmıştır. O4, *"... aile öğretmen idare ya da rehberlik ya da gittiği kurumla alakalı olaraktan bütün paydaşların bir araya gelip ... görüş birliği içerisinde bir plan program uygulamasıdır."* şeklinde cevap vermiştir. Ö6, *"Normal sınıf öğretmeninin, ailenin varsa özel eğitim öğretmeninin ve okuldaki diğer personelin çocuğun eğitim gereksinimini karşılama konusunda yaptığı paylaşımdan bahsediyoruz."* diyerek görüşünü bildirmiştir.

İş birliğini bilgi ve görüş almak için birlikte çalışmak olarak tanımlayan O2, *"... fikir alışverişinde bulunulması öğretmenin diğer öğretmen arkadaşına her açıdan yardımcı olması birlikte fikir alışverişi içinde birlikte hareket edilmesi."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Y3, *"İş birliği bu öğrencilerle temasa geçen bireylerin tamamının o öğrenciyle alakalı çalışmalarında birbirini haberdar etmesi veya organize olması."* diye açıklama yapmıştır.

İş birliğini öğretmen ve ailelerin birlikte çalışması olarak tanımlayan O3, *"... sadece farklı uzman alanlarından olan öğretmenler değil aileyle öğretmeninde sürekli iletişim halinde olması özellikle zaten bu işin çoğu yüzde 70 ya da 80 belki daha fazlası ailede bitiyor. Ailenin de desteklemesi verilen eğitimin devamlılığını sağlaması gerekiyor."* diye cevap vermiştir. V2, *"Öğretmenlerle hani bizim aramızda çocuğa nasıl davranacağımı söylediler. Hani nasıl şey yapacağız."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

İş birliğini sorunların çözümünde birlikte çalışma olarak tanımlayan R3, *"Var olan sorunun ya da herhangi bir durumun çözümü için farklı kişilerle ya da kurumla ya da kuruluşla iletişim içinde olup bu sorunu çözme eylemidir."* şeklinde cevap vermiştir. R2, *"İş birliği problemle alakalı ya da bir durumla alakalı birçok paydaşın işin içine sürece dahil edilmesi."* diye belirtmiştir.

İş birliğinin tanımını bilmediğini ifade eden V1, *"İş birliği yani bilemicem."* demiştir.

3.3. İş Birliğinin Sağlanması İçin Gerekli Koşullar

Bu bölümde kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki öğretmenler, okul yöneticileri ve anne-babalara iş birliğinin sağlanması için neler gerekli olduğu yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığı ile sorulmuş ve 23 katılımcının görüşleri sıralanmıştır. Katılımcıların bu tanımlamaları frekanslarla birlikte Tablo 3.4'de bulunmaktadır.

Tablo 3.4. *İş birliğinin sağlanması için gerekli koşullar*

Kategoriler	**F**
İletişime açık ve istekli olmak	16
Uyumlu ve planlı hareket etmek	9
Yeterli donanım ve deneyime sahip olmak	3

"İş birliğinin sağlanması için neler gereklidir?" sorusuna iletişime açık ve istekli olması diye yanıt veren 16 katılımcı, uyumlu ve planlı hareket etmek diyen dokuz katılımcı ve yeterli donanım ve deneyime sahip olmak olarak ifade eden üç katılımcı bulunmaktadır.

İş birliğinin sağlanması için gereklilikleri iletişime açık ve istekli olmak şeklinde tanımlayan R3, *"Öncelikle görüşülen iki tarafında iletişime açık olması gereklidir."* şeklinde ifade etmiştir. R1, *"İş birliğinin sağlanması için bir kere en başta bütün personelin istekli olması gerekiyor…"* şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö5*, "…İletişim ilk önce iletişim becerisi gerekli bütün bu paydaşlar arasında."* diye cevap vermiştir. Ö2, *"Öğretmen bu konuda gerçekten hevesli değilse sınıf mevcudu yeteri kadar az değilse bu çocukla ilgilenip de onu kaynaştırmaya dahil edebilmesi çok zor … Yani öğretmenin hevesi sınıf sayısı bunların hepsi çok önemli faktörler ve gerçekten ciddi iş birliği gerektiren bir süreç bu."* diyerek görüşünü bildirmiştir. V3, *"…bu bir şey öğrenemez deyip bir tarafa kenara koymak yerine ona ne kazandırabilirim işte belki gönüllü olmak en başında hani bu ıı işin kilit noktası."* şeklinde cevap vermiştir.

İş birliğinin sağlanması için gereklilikleri uyumlu ve planlı hareket etmek şeklinde tanımlayan Y1, *"Sürekli görüşmeler sanırım, plan program yapmak, önyargılarda da kurtulmak gereklidir diye düşünüyorum… Ee hem öğretmende hem velide eee konu*

hakkında mutlaka bilgi edinilmesi gerekir ve kurum ve kuruluşlardan da yardım talep edilmesi gerekir." şeklinde ifade etmiştir. Y4, *"Kısaca uyum diyim. Benim için yeterli. Uyum olması yeterli gerisi hallolur diye düşünüyorum."* olarak ifade etmiştir. V5, *"Valla iş birliğini sağlamak için tabi herkesin aynı bir şeyde olması lazım kafada olması lazım yoksa anlaşmak lazım ve herkes farklı bir tarafa çekerse o iş birliği olmaz."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

İş birliğinin sağlanması için gereklilikleri yeterli donanım ve deneyime sahip olmak şeklinde tanımlayan R3, *"Sorun ya da durum hakkında iki tarafında yeterli bilgiye donanıma sahip olması gereklidir."* diyerek görüşünü bildirmiştir. V5, *"Her şey elinin altında malzemesi, şusu, busu ne diyeyim yapacakları şeyde şimdi bu yok şu yok derken olmaz. Ama elinin altında her şey varsa bütün imkanlar varsa iş birliği ile hareket etmek daha güzel olur herhalde çocuklar açısından da."* diye açıklama yapmıştır.

3.4. Kaynaştırma Uygulamaları Sürecinde Etkileşim Kurulan Taraflar

Bu bölümde kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki anne-babalara kaynaştırma uygulamaları sürecinde kiminle/ kimlerle etkileşim içinde oldukları yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığı ile sorulmuş ve altı katılımcının görüşleri sıralanmıştır. Katılımcıların bu tanımlamaları frekanslarla birlikte Tablo 3.5'te bulunmaktadır.

Tablo 3.5. *Kaynaştırma uygulamaları sürecinde etkileşim kurulan taraflar*

Kategoriler	**F**
Okul öğretmeni	5
Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi	4
Aile bireyleri	2
Dilkom	1
Doktor	1

"Kaynaştırma uygulamaları sürecinde kiminle/ kimlerle etkileşim içindesiniz?" sorusuna okul öğretmeni diye yanıt veren beş katılımcı, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi diyen dört katılımcı, aile bireyleri olarak yanıt veren iki katılımcı, Dilkom diye yanıt veren bir katılımcı ve doktor olarak ifade eden bir katılımcı bulunmaktadır.

Kaynaştırma uygulamaları sürecinde okul öğretmeni ile etkileşim içinde olduğunu ifade eden katılımcı V5, *"... hep ... öğretmenimizle birlikteydik sürekli onlarla fikir*

alışverişi yaptık." şeklinde ifade etmiştir. V3, *"Şu anda öğretmeniyle iletişim içerisindeyiz."* diye cevap vermiştir.

Kaynaştırma uygulamaları sürecinde özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi ile etkileşim içinde olduğunu ifade eden katılımcı V5, *"Üç tane daha ayrı öğretmenimiz var ıı grup öğretmenlerimiz olsun ondan sonra dil eğitim öğretmenimiz olsun. Bunlarla sürekli birebir yüz yüze temas halindeyiz."* diye ifade etmiştir. V2, *"Ondan sonra şimdi özel bir yerde özel eğitim alıyoruz birebir. İki seans birebir, bir seans gruba giriyorum. Hani orada da öğretmenlerimiz falan çok yardımcı oluyor."* diye belirtmiştir.

Kaynaştırma uygulamaları sürecinde aile bireyleri ile etkileşim içinde olduğunu ifade eden katılımcı V4, *"Ya ailecek zaten iletişim halindeyiz."* şeklinde ifade etmiştir. V1, *"Ben kızımla beraber ben şey yapıyorum dedesiyle yaparız mesela dersleri iyiyse dedesi yardımcı eder. Babaannesi olur ben olurum yardımcı oluruz. Bende dersleriyle ilgileniyorum onlarda yardımcı oluyor."* diyerek görüşünü bildirmiştir.

Kaynaştırma uygulamaları sürecinde DİLKOM ile etkileşim içinde olduğunu ifade eden katılımcı V2, *"Hep öğretmenlerle genelde şey yaptık. Dilkom'daydık 1,5 senedir."* diyerek ifade bildirmiştir.

Kaynaştırma uygulamaları sürecinde doktor ile etkileşim içinde olduğunu ifade eden katılımcı V3, *"Iı işte kontrolleri yapıldığı için doktoruyla iletişim halindeyiz ıı tetkikleri yapılırken takibindeyiz"* diye cevap vermiştir.

3.5. Kaynaştırma Uygulamalarında İş Birliği Kurma Nedenleri

Bu bölümde kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki öğretmenlere, okul yöneticilerine ve anne-babalara kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içinde çalışmanın nedenlerinin neler olduğu yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığı ile sorulmuş ve 23 katılımcının görüşleri sıralanmıştır. Katılımcıların bu tanımlamaları frekanslarla birlikte Tablo 3.6'da bulunmaktadır.

Tablo 3.6. *Kaynaştırma uygulamalarında iş birliği kurma nedenleri*

Kategoriler	**F**
Özel gereksinimli öğrencilere gerekli desteği sağlama	15
Sınıf öğretmenine gerekli desteği sağlama	8
Kaynaştırmanın iş birliğini gerektirmesi	3
Bilgim yok	2
Normal gelişim gösteren öğrencilere katkı sağlamak	1
Profesyonellerden bilgi almak	1

"Kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içinde çalışmanın nedenleri sizce neler olabilir?" sorusuna özel gereksinimli öğrencilere gerekli desteği sağlama diye yanıt veren 15 katılımcı, sınıf öğretmenine gerekli desteği sağlama diyen sekiz katılımcı, kaynaştırmanın iş birliğini gerektirmesi olarak yanıt veren üç katılımcı, bilgim yok şeklinde yanıt veren iki katılımcı, normal gelişim gösteren öğrencilere katkı sağlamak diye yanıt veren bir katılımcı ve profesyonellerden bilgi almak şeklinde ifade eden bir katılımcı bulunmaktadır.

Kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içinde çalışmanın nedenlerini özel gereksinimli öğrencilere gerekli desteği sağlama şeklinde ifade eden katılımcı Y3, *"Çocuklara zaman kaybettirmeden daha sağlıklı bir hizmet veya eğitim sunabilmek yani amacı bu ... bu yaş grubunda ... erken teşhis olursa çocuklara daha verimli bir eğitim öğretim çağı yakalanabilir. Geç fark edilen veya farklı tanı konulan öğrencilerde zaman kaybı nedeniyle ciddi olumsuzluklar veya geç kalmışlıklar olabiliyor"* şeklinde ifade etmiştir. O1, *"... birlikte çocuğu daha ileri bir düzeye taşımak bu kaynaştırılmasına yönelik olan yetersizliğini elimizden geldiğince desteklemek..."* şeklinde ifade etmiştir. R1, *"... iş birliği içinde çalışılmazsa zaten ı bu tarz öğrencileri kazanması gibi bir durumunuz olmaz ı bütün herkesin eğer öğrenciyi kazanmak istiyorsak iş birliği içinde çalışması gerekiyor."* şeklinde ifade bildirmiştir. Ö5, *"...Yani çocuğun eğitimi için ve daha çabuk ilerleyebilmesi için iş birliği içerisinde çalışmamız gerekiyor."* diye belirtmiştir. Ö2, *"...Iı çocuğun daha verimli ı yol kat edebilmesi için tabi ki iş birliği gerekli."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içinde çalışmanın nedenlerini sınıf öğretmenine gerekli desteği sağlama şeklinde ifade eden katılımcı Y2*, "...İş birliği içinde çalışırsak öncelik sınıf öğretmeninin daha rahat olabileceğini düşünüyorum çünkü sınıfta zaten en az 30 tane öğrencisi olduğu için artı kaynaştırma öğrencileri için hazırlaması gereken plan ve program daha bireysel olduğu için vakit alıcı."* diye cevap vermiştir. O2, *"Sanırım yardıma ihtiyaç duyulması. Yani öğretmenin yetersiz kalması bazı konularda, dışarıdan destek almak istemesi bu hani fikir olarak olur bilgi olarak olur."* şeklinde ifade etmiştir. R3*, "...sınıf öğretmenine destek olmak belki bu anlamda öğrencinin ıı arkadaşlarıyla kaynaşmasında bütünleşmesinde ortaya çıkan eksikleri ıı gidermek ı öğretmenin gözünden kaçan eksiklerde ona yol göstermek ıı belli başlı bunlar."* olarak ifade etmiştir. Ö1, *"Öğretmenin ... eğer tanılı bir öğrenci ise bu noktada özel eğitim öğretmenlerinden çocuğun düzeyine göre çalışmaları ve yöntem ve teknikleri öğrenmesi*

adına da çocuğa başarılı bir hayat sağlamak anlamında bilgi düzeyinde zaten bu noktada ihtiyacı var." şeklinde cevap vermiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içinde çalışmanın nedenlerini kaynaştırmanın iş birliği gerektirmesi şeklinde tanımlayan katılımcı Y1, *"... şöyle sac ayağı gibi düşünüyorum. Ee o işte hepsinin bir arada olması gerekir ki o çocuğu yükseltebilmek lazım onu ileriye taşımak lazım. Hani iş birliği yapmadığımız zaman illa ki o ayaklarından biri eksik olacaktır."* şeklinde ifade etmiştir. Y2, *"... iş birliği olmazsa zaten bir yerde tıkanacaktır çünkü öğretmeni başıboş çaresiz bir şekilde bırakmak öğrenciyi çözüm değil zaten."* sözleriyle görüşünü ifade etmiştir. R2, *"Şimdi bir durum var ama birçok değişken var aynı zamanda yani çocuğun durumunu değerlendirecek olursak ee dolayısıyla da hem takip gerektiren bir süreç o yüzden iş birliği çok önemli yani evde bu çocuk nasıl okulda nasıl varsa farklı bir kuruma gidiyorsa orda nasıl ve bu durumla alakalı bu takım arkadaşlığı takım çalışması yapıldığında da etkileri nasıl olumlu mu olumsuz mu bu açıdan işbirliği gerekli önemli hatta bence çok önemli sadece sınıf öğretmeniyle olmaz bu iş çünkü akademik değil aynı zamanda psikolojik boyutu da var işin ve ailenin de ruh hali önemli ailenin motivasyonu da önemli bu noktada."* diye cevap vermiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içinde çalışmanın nedenlerini bilgim yok şeklinde tanımlayan V2, *"...Başka neden ı başka olarak bilmiyorum."* diye cevap vermiştir. V1, *"Hmm yani şimdi kaynaştırma bilemedim ama şu anda hiçbir bilgim yok ama şu anda."* şeklinde ifade etmiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içinde çalışmanın nedenlerini normal gelişim gösteren öğrencilere katkı sağlamak olarak tanımlayan katılımcı V3, *"... Eğer çocuklarda mesela bilgilendirilirse bazen belki fiziksel anlamda bir farklılık varsa çocuk gözlemleyebiliyorsa onu sınıf içinde de bilgiler verilebilir yeteri kadar tabi ayrıntılarına inmeden çünkü bazen çok acımasız olabiliyorlar ı böyle şey yapabiliyorlar olaylara bakış açıları farklı oluyor."* şeklinde ifade etmiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içinde çalışmanın nedenlerini profesyonellerden bilgi almak olarak tanımlayan V3, *"Bilgi akışını sağlamak bu konuda daha etkili olur çünkü ımm iş birliği olmazsa çocuk da gidiyor geliyor gidiyor geliyor ve hiçbir şey kazanmadan ı sanki hani bir bakıcı işte anne bırakıp gidiyor çıkışta da alıyormuş gibi oluyor."* şeklinde cevap vermiştir.

3.6. Kaynaştırma Uygulamaları Sürecinde İş Birliği Örnekleri

Bu bölümde kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki öğretmenlere, okul yöneticilerine ve anne-babalara kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği içinde yürütülen çalışmalara örneklerinin neler olduğu yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığı ile sorulmuş ve 23 katılımcının görüşleri sıralanmıştır. Katılımcıların bu tanımlamaları frekanslarla birlikte Tablo 3.7'de bulunmaktadır.

Tablo 3.7. *Kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği örnekleri*

Kategoriler	**F**
Diğer paydaşlarla yapılan görüşmeler	5
Bilgim yok	4
BEP hazırlama konusunda destek sağlama	4
Örnek verememe okulumuzda kaynaştırma uygulamalarında iş birliği yapılmıyor	4
Okul içi toplantılar planlama	3
Öğretmenlere gerekli destekleri sunma	3
Okul, idare, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi görüşmeler yapma	1

"Kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği içinde yürütülen çalışmalara örnek verebilir misiniz? sorusuna paydaşlarla yapılan görüşmeler şeklinde yanıt veren beş katılımcı, bilgim yok diye ifade eden 4 katılımcı, BEP hazırlama konusunda destek sağlama şeklinde yanıt veren dört katılımcı, örnek verememe okulumuzda kaynaştırma uygulamalarında iş birliği yapılmıyor diye yanıt veren dört katılımcı, okul içi toplantılar planlama şeklinde yanıt veren üç katılımcı, öğretmenlere gerekli desteği sunma diye yanıt veren üç katılımcı ve okul, idare, rehabilitasyon merkezi görüşmeler yapma şeklinde yanıt veren bir katılımcı bulunmaktadır.

Kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği içinde yürütülen çalışmalara örnek olarak diğer paydaşlarla yapılan görüşmeler olarak ifade eden katılımcı Y2, *"Aile zaten bu süreçte zaten sürekli bilgilendiriliyor hem davranış eğitimi açısından ı hem çocuğuna nasıl daha faydalı olabileceği açısından bu bilgilendirme ve iletişim sürekli olduğu zaman sorunlarda minimum düzeyde oluyor..."* şeklinde ifade etmiştir. R1, *"Kaynaştırma öğrencisinin velisi her zaman bilgi almak için rehberlik servisimize gelebiliyor bu konuda veliyle birlikte biz iş birliği içindeyiz. Iıı onun haricinde idaremizde aynı şekilde bu tarz öğrenciler için destekleyici etkinliklerde bulunuyorlar."* diye belirtmiştir. R2, *"... Çünkü süreci takip etmek açısından hem veliyle hem sınıf öğretmeniyle gerekli durumlarda destek eğitim öğretmeniyle görüşmek hem aralarında köprü oluşturmak açısından da önem arz ediyor..."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği içinde yürütülen çalışmalara örnek olarak bilgisi olmadığını ifade eden katılımcı V5, *"Buradakiler için örnek veremicem yani nasıl bir kaynaştırma yapılıyor da ne gibi bir örnekler bekleniyor onu şimdi ne diyim bilemiyorum çünkü dediğim gibi fikir alışverişi hiç yapmadım."* diyerek görüşünü bildirmiştir. V4, *"Ya nasıl bir çalışma yapılıyor zaten çok fazla bir bilgim yok."* şeklinde ifade etmiştir. V3, *"Imm yok yani şu anda okuldan kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği içinde bir şey yapıldığını düşünmüyorum şu anda ekstra bir durum yok zaten hani böyle bir talebimizde olmadı."* diye belirtmiştir.

Kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği içinde yürütülen çalışmalara örnek olarak BEP hazırlama konusunda destek sağlama olarak ifade eden katılımcı Y1, *"... BEP geliştirme birimi olsun ee diğer rehberlik komisyonları olsun onlarla da toplantılar yapıp ee mesela BEP hazırlanması için öğretmenlere mutlaka tebliğler yapıyoruz. BEP hazırlama konusunda seminerler veriyoruz."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir. R3, *"Genelde BEP hazırlama çalışmalarında iş birliğine gidiliyor… öncelikle öğretmenlere BEP hazırlama ile ilgili bilgiler veriliyor… Oluştururken de bu süreçte öğretmenlere gerekli destek ihtiyaç duydukları durumlarda gerekli destek hem BEP geliştirme kurulu tarafından hem rehberlik hizmetleri yürütme kurulu tarafından sağlanıyor."* diye açıklama yapmıştır. O1, *"İş birliği içinde ilk önce BEP planı yapıyoruz öğrenciyle ilgili bireyselleştirilmiş eğitim planı yapıyoruz. Rehber öğretmen aile öğretmeninde katılımıyla…"* şeklinde cevap vermiştir.

Kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği içinde yürütülen çalışmalara örnek olarak örnek verememe okulumuzda kaynaştırma uygulamalarında iş birliği yapılmıyor şeklinde ifade eden katılımcı Y4, *"Yani iş birliği içinde ben çok okullarda bir şey yapıldığını düşünmüyorum. Bizim okulda da yapıldığını düşünmüyorum. Yani bir örnek verememe yapıldığını düşünmüyorum çünkü."* şeklinde ifade etmiştir. Ö5, *"Verememe. Yani yok böyle bir çalışma. Biz kendi halimizde çalışıyoruz."* şeklinde cevap vermiştir. Ö1, *"Şimdi tabi bu konu bize yansımayan bir konu çünkü biz özel eğitimdeyiz… Bizim tamamen dışımızda olan bir bölüm çünkü normal sınıflar."* diye görüşünü ifade etmiştir. Ö2, *"…iş birliği içerisindeler mi değiller mi inanın bilmiyorum çünkü okulumuzdaki kaynaştırma öğrencilerini bile bilmem mümkün değil çünkü bizden çok yardım talep edilmiyor bu konuyla ilgili."* diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği içinde yürütülen çalışmalara örnek olarak okul içi toplantılar planlama olarak ifade eden katılımcı Y1, *"Hani öğrencinin*

iyiliği için ee bütün komisyonlarımızı da topluyoruz." şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö6, *"Bu iş birliğini planlayan ve yürüten okul içinde yönetmelik bağlamında bulunan kurullarda var. Bu kurullarda tabi ki bunu bu planlamayı sağlıyor."* diye cevap vermiştir.

Kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği içinde yürütülen çalışmalara örnek olarak öğretmenlere gerekli destekleri sunma şeklinde tanımlayan katılımcı Y2, *"Sınıf öğretmeni çocuğu tanımaya başladıktan sonra rehber öğretmen tarafından yine gözlemler yapılıyor ihtiyaç duyarsa daha sık aralıklarla yapılabiliyor."* şeklinde ifade etmiştir. R3, *"... BEP'ini oluşturması bekleniyor. Oluştururken de bu süreçte öğretmenlere gerekli destek ihtiyaç duydukları durumlarda gerekli destek hem BEP geliştirme kurulu tarafından hem rehberlik hizmetleri yürütme kurulu tarafından sağlanıyor."* diye görüşünü bildirmiştir.

Kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği içinde yürütülen çalışmalara örnek olarak okul, idare, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi görüşmeler yapma şeklinde ifade eden katılımcı Y1, *"Geçen senenin sonunda ee sınıf öğretmeni, rehabilitasyon öğretmeni, destek eğitim odası öğretmeni eee üçü bir araya geldi beni de çağırdılar dört kişi beraber görüşmeler yaptık bir öğrenciyle ilgili. Sıkıntı yaşadığımız noktaları hepimiz birbirimize aktardık. Herkes kendi çözümünü mutlaka sundu."* diye cevap vermiştir.

3.7. Kaynaştırma Uygulamalarında Gerçekleştirilen İş Birliğinde Yaşanan Sorunlar

Bu bölümde kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki öğretmenlere, okul yöneticilerine ve anne-babalara kaynaştırma uygulamalarında iş birliği ile çalışma sürecinde yaşanan sorunların neler olduğu yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığı ile sorulmuş ve 23 katılımcının görüşleri sıralanmıştır. Katılımcıların bu tanımlamaları frekanslarla birlikte Tablo 3.8'de bulunmaktadır.

Tablo 3.8. *Kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliğinde yaşanan sorunlar*

Kategoriler	**F**
Kaynaştırma uygulamalarının anlaşılmaması	5
Velinin çocuğu kabullenmemesi	5
Çocuğun yanlış tanılanma/ yerleştirilme durumu	4
Öğretmenin öğrenciyi kabullenmemesi	4
Paydaşların kaynaştırma uygulamalarındaki sorumluluklarını bilmiyor olması	4
İletişim kurma sorunu	3

"Kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliği ile çalışma sürecinde yaşanan sorunlar neler olabilir?" sorusuna kaynaştırma uygulamalarının anlaşılmaması diyen beş katılımcı, velinin çocuğu kabullenmemesi diye yanıt veren beş katılımcı, çocuğun yanlış tanılanma/ yerleştirilme durumu diye yanıt veren dört katılımcı, öğretmenin öğrenciyi kabullenmemesi diyen dört katılımcı, paydaşların kaynaştırma uygulamalarındaki sorumluluklarını bilmiyor olması diyen dört katılımcı, ve iletişim kurma sorunu şeklinde yanıt veren üç katılımcı bulunmaktadır.

Kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliği ile çalışma sürecinde yaşanan sorunları kaynaştırma uygulamalarının anlaşılmaması olarak tanımlayan katılımcı R3, *"Öğretmenin kaynaştırmayı ıı ne diyim kaynaştırmayı sınıfta farklı bir durum gibi algılaması. Diğer normal öğrenciler varken neden kaynaştırma var ıı bu tarz kaygılara gitmesi ya da o öğrenciyle ilgili aşırı kaygı duyması…"* şeklinde ifade etmiştir. O3, *"Bu tarz öğrencilerin kaynaştırma sınıflarında anasınıflarında okul öncesi sınıflarında bulunmasının doğru olduğunu… düşünmüyorum…"* diyerek görüşünü bildirmiştir. R2, *"Sınıf öğretmeninin ön yargılı tutumu olabiliyor eee bazen de kötüye kullanma olduğunu düşünüyorum direk etiketleyen yani bir kere iki kere gördü çocuğu yada birinci sınıfa yeni başladı bir ay geçtikten sonra bu çocuk öğrenemiyor bunda bir şey var hemen bir yere yönlendirelim gibi bir durum oluyor…"* şeklinde cevap vermiştir. R1, *"Mesela idare aman diyor işte kaynaştırma öğrencisi sayısı artmasın diyor mesela yönlendirmeyin diyor onlar iş birliği içinde olmuyor."* sözleriyle ifade etmiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliği ile çalışma sürecinde yaşanan sorunları velinin çocuğunu kabullenmemesi olarak tanımlayan katılımcı Y1, *"Benim şurada gördüğüm en büyük sorun. Eee velinin öğrencinin kaynaştırma olduğunu kabullenme sürecinde yaşadığımız sorun oluyor genelde. Yani onu veliye çocuğunuzu RAM' a yönlendirmek istiyoruz bir bakalım ne var dediğimiz zaman mutlaka bir önyargıyla yaklaşıyor."* şeklinde ifade etmiştir. O4, *"… şimdi karşı tarafın bir kere kabul etme sürecinde baştan bir sıkıntısı olduğu için zaten biz o sac ayağını veliyle hiç oluşturamıyoruz."* diye görüşünü ifade etmiştir. R2, *"Çocuğun özel eğitim alt sınıfa gitmesi gerekiyordu hiçbir şekilde kaynaştırma öğrencisi olarak devam edemeyecekti bir sene boyunca tehdit aldım mesela yani Kabul etmedi bunu benim çocuğumu etiketliyorsunuz dedi benim çocuğum normal dedi beni tahrik etmeye çalıştı. Benim çocuğumun eşit eğitim hakkını elimden almak mı istiyorsunuz hocam dedi. Evde mi otursun bu çocuk dedi…"* şeklinde cevap vermiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliği ile çalışma sürecinde yaşanan sorunları çocuğun yanlış tanılanma/ yerleştirilme durumu olarak tanımlayan katılımcı Y3, *"Sorunların birisi tanı sorunu. Bu bizim dışımızda olan bir şey."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir. O4, *"Tanıları koyan kurul yani biz en başta rehberlik araştırma merkezini görüyoruz ya da hastaneler tanıyı kim koyuyorsa artık kesinlikle ee ya da aile hiçbirimiz tanıyı koyarken bu tanı konulurken iş birliği içerisinde değiliz."* diye belirtmiştir. Ö1, *"Hazır olmayan kaynaştırmaya uygun olmayan çocukların yönlendirilmesi söz konusu. Yani sorunun temelinde zaten bu var."* diye cevap vermiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliği ile çalışma sürecinde yaşanan sorunları öğretmenin öğrenciyi kabullenmemesi olarak tanımlayan katılımcı V2, *"... yani öğretmenimize zor geliyor. Yani yapmam o zaman ben olsam bende yapamam derim çekilirim. Öyle çok zor."* diye ifade etmiştir. V5, *"Çocuklarının sıkıntılarından dolayı ya da öğretmen çocuk ilişkilerinden dolayı arada bir sıkıntı sorun olabilir mesela."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliği ile çalışma sürecinde yaşanan sorunları paydaşların kaynaştırma uygulamalarında sorumluluklarını bilmiyor olması şeklinde tanımlayan katılımcı Ö5, *"Paydaşlar görevlerini bilmiyor olabilirler. Yani veli ne yapacağını bilmiyordur, öğretmen ne yapacağını bilmiyordur, idare ne yapacağını bilmiyordur."* şeklinde ifade etmiştir. Ö6, *"Görev tanımlarının tam olarak belli olmaması ve az önce belirttiğim gibi tüm sorumluluğun sınıf öğretmenine bırakılması..."* diye belirtmiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliği ile çalışma sürecinde yaşanan sorunları iletişim kurma sorunu olarak tanımlayan katılımcı Y1, *"Bazen iletişim kurmakta zorlanıyoruz velilerle. Örnek veriyorum böyle öğrencilerin velileri bazen iletişime kapalı oluyor veya anlamak istemiyorlar veya anlamıyorlar."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Y2, *"... ama iletişimde sıkıntı olduğu zaman ne yaparsanız yapın ağzınızla kuş tutsanız velide ön yargı oluşuyor aynı şekilde öğretmende kırıklık oluşuyor bunu telafi etmek çok zor oluyor."* diye ifade etmiştir. Y3, *"... özel okullar biraz çocuğu olduğundan daha iyi göstererek sanki müşteri ıı görüntüsüyle konuşuyorlar bu da bazen süreci olumsuz etkileyebiliyor. Orada velinin duymak istediğini söylerseniz bu sefer çocukla alakalı süreçle alakalı sorunlar yaşanmaya başlıyor"* şeklinde cevap vermiştir.

3.8. İş Birliği İçinde Yaşanan Sorunlara Çözüm Önerileri

Bu bölümde kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki öğretmenlere, okul yöneticilerine ve anne-babalara kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliği ile çalışma sürecinde yaşanan sorunlara çözüm önerilerinin neler olduğu yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığı ile sorulmuş ve 23 katılımcının görüşleri sıralanmıştır. Katılımcıların bu tanımlamaları frekanslarla birlikte Tablo 3.9'da bulunmaktadır.

Tablo 3.9. *İş birliği içinde yaşanan sorunlara çözüm önerileri*

Kategoriler	**F**
Etkili/ nitelikli etkileşim kurulması	7
Kaynaştırma uygulamaları sürecindeki sorumlulukların belirlenmesi	4
Rehberlik servisi ve özel eğitim öğretmenlerinin daha aktif çalışması	4
Destek eğitim odalarının aktif hale getirilmesi	3
Özel gereksinimli öğrencilerle ilgili sistematik veri/ bilgi toplanması	3
Diğer veli ve öğrencilerin bilgilendirilmesi	2

"Kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliği ile çalışma sürecinde yaşanan sorunlara çözüm önerileriniz neler olabilir?" sorusuna etkili/ nitelikli etkileşim kurulması diye yanıt veren yedi katılımcı, kaynaştırma uygulamaları sürecindeki sorumlulukların belirlenmesi diyen dört katılımcı, rehberlik servisi ve özel eğitim öğretmenlerinin daha aktif çalışması diye yanıt veren dört katılımcı, destek eğitim odalarının aktif hale getirilmesi şeklinde yanıt veren üç katılımcı, özel gereksinimli öğrencilerle ilgili sistematik veri/ bilgi toplanması diyen üç katılımcı ve diğer veli ve öğrencilerin bilgilendirilmesi şeklinde yanıt veren iki katılımcı bulunmaktadır.

Kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliği ile çalışma sürecinde yaşanan sorunlara çözüm önerileri olarak etkili/nitelikli iletişim kurulması şeklinde yanıt veren katılımcı Y2, *"En önemlisi iletişim kanallarını açık bırakmayı çok önemsiyorum. Doğru anlamak özellikle veli konusunda kafasındaki tüm soru işaretlerini giderip…"* şeklinde ifade etmiştir. Y1, *"İletişim işte yani mutlaka iletişim kurmak lazım…"* olarak cevap vermiştir. O4, "… bu ıı süreçlerde hep bence en önemli şey konuşmak konuşmak konuşmak." diye görüşünü ifade etmiştir. Ö4, *"… öğretmene çok görev düşüyor aslında ıı hani velinin bu zincirde çocuğunun eğitimine iletişimine etkin katılımının sağlanması için velinin bilgilendirilmesi velinin sürekli rutin olarak bu şekilde eğitilmesi bu konuda eğitilmesi çok önemli."* diye açıklama yapmıştır. V5, *"Velinin ve öğretmenin eğitimcinin*

birebir aynı tarafta olup çocuğu düzeltmenin adı altında ıı bir iletişime geçerlerse her şey bence çok daha güzel olur yani." şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliği ile çalışma sürecinde yaşanan sorunlara çözüm önerileri olarak kaynaştırma uygulamaları sürecindeki sorumlulukların belirlenmesi şeklinde ifade eden katılımcı Y4, *"Özellikle rehber öğretmen ve sınıf öğretmeninin hem veliyi yönlendirmede hem öğrenciyi yönlendirmede veya katacağı şeylerle ilgili ıu iş birliği içinde olması gerekiyor. Eksik kaldıkları yerlerde de idareden destek almaları gerekiyor."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö5, *"Veli ne yapacağını bilmiyordur, öğretmen ne yapacağını bilmiyordur, idare ne yapacağını bilmiyordur. Çözümü bunlarla alakalı hani bilgi vermek olabilir ve bilgi verdikten sonra bunu denetlemek olabilir."* sözleriyle ifade etmiştir. Ö6, "*Var olan yasal mevzuatın paydaşlar tarafından çok iyi bilinmesi ya da aktarılması buna ailede dahil. Çünkü ailede yeri geldiğinde yasal sorumluluklarının farkında değil."* diye ifade etmiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliği ile çalışma sürecinde yaşanan sorunlara çözüm önerilerine rehberlik servisi ve özel eğitim öğretmenlerinin daha aktif çalışması olarak ifade eden katılımcı Y1, *"... yaşadığı sorunlarla ilgili veliyle ve öğrenciyle görüşmeleri rehberlik servisi yapacak ki hani bizde bunları idare edeceğiz ki hep birlikte çalışacağız ki ancak o şekilde ilerleme sağlıyoruz."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir. R3, *"Öğretmenlere sık sık hani bu tarz kaygılarla rehberlik servisine geldiklerinde gerekli destek sağlanarak ... öğretmenin kaygısı azaltılmaya çalışılmakta."* diye belirtmiştir. Ö1, *"...özel eğitim öğretmenleri bu işin içine daha çok sokulmalı."* diye ifade etmiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliği ile çalışma sürecinde yaşanan sorunlara çözüm önerilerine destek eğitim odalarının aktif hale getirilmesi olarak ifade eden katılımcı O3, *"... okul öncesi destek eğitim sınıfı veya okul öncesi özel eğitim sınıflarının artırılması gerektiğini düşünüyorum bu konuda çünkü çocuğa hiçbir faydası olmadığını düşünüyorum."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö6, *"Belki farklı kaynaştırma uygulamalarının işte sınıf içi yardım gibi destek özel eğitim odası gibi destek özel eğitim personeli gibi bu uygulamalarında yürürlüğe sokulması bu iş birliğini geliştirecektir."* şeklinde cevap vermiştir. Ö1, *"Kaynaştırmaya gönderilen çocuklarda ıı bence en büyük gözlediğim kadarıyla en büyük sorun akademik beceriler konusunda. Bunla ilgili okullarda destek eğitim odaları daha aktif hale getirilmeli."* diye görüşünü bildirmiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliği ile çalışma sürecinde yaşanan sorunlara çözüm önerilerine özel gereksinimli öğrencilerle ilgili sistematik veri/ bilgi toplanması olarak ifade eden katılımcı R2, *"Çocukla alakalı durumu veliye göstermek için daha farklı stratejiler denemek bu inatlaşma zıtlaşma değil daha fazla gözlem yapmak gözlem raporları doldurmak..."* şeklinde ifade etmiştir. Y1, *"Yani öncelikle çocuğu mutlaka hani sınıf öğretmeninden ve veliden aldığımız şeylerle durumunu gerçekten tespit etmemiz gerekiyor."* şeklinde cevap vermiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliği ile çalışma sürecinde yaşanan sorunlara çözüm önerilerine diğer veli ve öğrencilerin bilgilendirilmesi olarak ifade eden katılımcı O1, *"...ama bunu biz diğer çocuklara anlattığımızda ı hani bunu bu davranışı öğrendiklerinde de tabi olumlu davranışı sergiliyorlar."* diye görüşünü ifade etmiştir. Ö3, *"Yani 2.etapta da aileler, veliler sorun oluyor. Velileri tabi bir araya getirip bunları anlatılırsa iyi bir şekilde anlatılırsa uygulamalı örneklerle anlatılırsa bunlar onu da kabul ediyorlar."* şeklinde ifade etmiştir.

3.9. İş Birliği Sürecinde Yöneticilerin Yaptıkları

Bu bölümde kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki okul yöneticilerine kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içinde çalışmayı sağlamak için yönetici olarak neler yaptıkları yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığı ile sorulmuş ve dört katılımcının görüşleri sıralanmıştır. Katılımcıların bu tanımlamaları frekanslarla birlikte Tablo 3.10'da bulunmaktadır.

Tablo 3.10. *İş birliği sürecinde yöneticilerin yaptıkları*

Kategoriler	**F**
İşleyişi düzenleyip varsa yaşanan sorunlara müdahale ediyorum	5
Destek eğitim odalarının işleyiş ve takibini yapıyorum	3
Kaynaştırma ve BEP ile ilgili seminer planlıyorum	1

"Kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içinde çalışmayı sağlamak için yönetici olarak neler yapıyorsunuz?" sorusuna işleyişi düzenleyip varsa yaşanan sorunlara müdahale ediyorum diyen beş katılımcı, destek eğitim odalarının işleyiş ve takibini yapıyorum diye yanıt veren üç katılımcı ve kaynaştırma ve BEP ile ilgili seminerler planlıyorum diye yanıt veren bir katılımcı bulunmaktadır.

Kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içinde çalışmayı sağlamak için yönetici olarak işleyişi düzenleyip varsa yaşanan sorunlara müdahale ediyorum diye yanıt veren katılımcı Y1, *"Bana kalan kısım komisyonları, kurulları çalıştırmak."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Y2, *"Biz gerekli kurul ve komisyonların takibini yapıyoruz sene başında zaten bu komisyonlarımızı topluyoruz."* diye cevap vermiştir. Y4, *"Yani kayıtta sadece en azından az önce de bahsettim kayıtta sadece sınıflara yerleştiriyoruz. Iu ona göre de yönetmeliğimiz var zaten. Bu tip çocukların uu sayıları en azından bizim en azından idare olarak üzerimize düşen bu."* şeklinde açıklama yapmıştır.

Kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içinde çalışmayı sağlamak için yönetici olarak destek eğitim odalarının işeyiş ve takibini yapıyorum diye yanıt veren katılımcı Y1, *"... bu öğrencileri velileriyle işte kaynaştırma öğrenci velileri ile görüşmeler yapıp onların destek oda eğitim isteyip istemediğini sorduk. İsteyenlere planlar yaptık. Şu anda da yaptığımız bunların takibini yapmak."* şeklinde yanıt vermiştir. Y2, *"... çocukların nasıl verim alacaklarsa o şekilde destek odası düzenlemesi yapılıyor. Öğretmen temini mutlaka yapılıyor yani destek oda talebi olup da talebi karşılanmayan hiçbir öğrencimiz olmadı."* diye yanıt vermiştir. Y3, *"Hem veli görüşmesinde hem destek odasıyla alakalı çalışmaların yapıldığı toplantılarda hem de çalışma süreci içerisinde zaman zaman destek odalarını ziyaret ederek bu konuda ıı tavrımı okulun kurumun tavrını net olarak gösteriyorum."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içinde çalışmayı sağlamak için yönetici olarak kaynaştırma ve BEP ile ilgili seminer planlıyorum şeklinde ifade eden katılımcı Y1, "*Bu BEP şeylerini dosyalarını nasıl hazırlanacağı ile ilgili seminerler verdirttik baştan."* diye belirtmiştir.

3.10. Desteğe Gereksinim Duyulan Durumlarda İletişim Kurulan Taraflar

Bu bölümde kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki okul öncesi öğretmenlerine ve rehberlik ve psikolojik danışmanlara kaynaştırma uygulamaları sırasında desteğe gereksinim duydukları durumlarda kimlerle iletişim kurdukları yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığı ile sorulmuş ve yedi katılımcının görüşleri sıralanmıştır. "Kaynaştırma uygulamaları sırasında desteğe gereksinim duyduğunuz durumlarda kiminle iletişim kuruyorsunuz?" sorusuna beş katılımcı rehber öğretmen, iki katılımcı sınıf öğretmeni, iki katılımcı veli ve bir katılımcı idare şeklinde yanıt vermiştir. Katılımcıların bu tanımlamaları frekanslarla birlikte Tablo 3.11'de bulunmaktadır.

Tablo 3.11. *Desteğe gereksinim duyulan durumlarda iletişim kurulan taraflar*

Kategoriler	F
Rehber öğretmen	5
Sınıf öğretmeni	2
Veli	2
İdare	1

"Kaynaştırma uygulamaları sırasında desteğe gereksinim duyduğunuz durumlarda kiminle iletişim kuruyorsunuz?" sorusuna rehber öğretmen yanıtını veren katılımcı R1, *"Burada hani yetemediğim durumlarda dediğim gibi benden deneyimli rehber öğretmenlerimden."* şeklinde yanıt vermiştir. O1, *"İlk önce rehber öğretmenle…"* diye belirtmiştir. O2, *"Rehber öğretmenimizle."* demiştir. O3, *"İlk önce rehber öğretmenimizle görüşüyorum oda geliyor birlikte işte çözüm bulmaya çalışıyoruz."* şeklinde yanıt vermiştir.

"Kaynaştırma uygulamaları sırasında desteğe gereksinim duyduğunuz durumlarda kiminle iletişim kuruyorsunuz?" sorusuna sınıf öğretmeni yanıtını veren katılımcı R2, *"… sınıf rehber öğretmeni ile görüşüyorum."* şeklinde yanıt vermiştir. R3, *"Öncelikle sınıf öğretmeni tabi."* diye yanıt vermiştir.

"Kaynaştırma uygulamaları sırasında desteğe gereksinim duyduğunuz durumlarda kiminle iletişim kuruyorsunuz?" sorusuna veli yanıtını veren katılımcı R2, "Veliyle görüşüyorum yani veliyle görüşürkende önce doğru kaynaklardan bilgi almaya çalışıp o konuya daha fazla vakıf olmaya çalışıyorum." diye görüşünü ifade etmiştir.

"Kaynaştırma uygulamaları sırasında desteğe gereksinim duyduğunuz durumlarda kiminle iletişim kuruyorsunuz?" sorusuna idare yanıtını veren katılımcı R2, *"Genelde BEP birim başkanı kimse okul idaresinden müdür yardımcısıysa onunla paylaşıyorum bu durumu."* diye açıklama yapmıştır.

3.11. İş Birliği İçinde Çalışmayı Sağlama Yolları

Bu bölümde kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki okul öncesi öğretmenlerine ve rehberlik ve psikolojik danışmanlara iş birliği içinde çalışmayı nasıl sağladıkları yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığı ile sorulmuş ve yedi katılımcının görüşleri sıralanmıştır. Katılımcıların bu tanımlamaları frekanslarla birlikte Tablo 3.12'de bulunmaktadır.

Tablo 3.12. *İş birliği içinde çalışmayı sağlama yolları*

Kategoriler	F
Aile ile görüşme	3
Rehberlik servisi ile görüşme	3

"İş birliği içinde çalışmayı nasıl sağlıyorsunuz?" sorusuna üç katılımcı aile ile görüşme şeklinde ve üç katılımcı rehberlik servisi ile görüşme şeklinde yanıt vermiştir. İş birliği içinde çalışmayı nasıl sağlıyorsunuz? Sorusuna aile ile görüşme şeklinde yanıt veren katılımcı O1, *"... gerektiğinde veli ile iletişime geçiyoruz telefonla olsun bireysel yüz yüze görüşmeler olsun."* şeklinde yanıt vermiştir. O2, *"... gerçekten büyük bir kriz anıysa bu bahsettiğimiz durum aileye bilgi veriyorum."* diye ifade etmiştir.

İş birliği içinde çalışmayı nasıl sağlıyorsunuz? Sorusuna rehberlik servisi ile görüşme şeklinde yanıt veren katılımcı O3, *"Rehber öğretmenimiz zaten sınıflara gelip bazı konuları anlatıyor bize düzenli olarak eee konuları mesela çocuk odaklı olarak konuları belirleyebiliyoruz."* şeklinde yanıt vermiştir. O1, *"Yani ı rehber öğretmenimize biz sıkıntımızı aktarıyoruz oda öğrenciyle görüşüyor."* diye açıklama yapmıştır.

3.12. Kaynaştırma Öğrencisinin Devam Ettiği Sınıftaki Öğretmeniyle İş Birliği Sağlama Yolları

Bu bölümde kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki rehberlik ve psikolojik danışmanlara kaynaştırma öğrencisinin devam ettiği sınıftaki öğretmeniyle iş birliğini sağlama yollarının neler olduğu ve neler görüştükleri yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığı ile sorulmuş ve üç katılımcının görüşleri sıralanmıştır. Katılımcıların bu tanımlamaları frekanslarla birlikte Tablo 3.13'te bulunmaktadır.

Tablo 3.13. *Kaynaştırma öğrencisinin devam ettiği sınıftaki öğretmeniyle iş birliğini sağlama yolları*

Kategoriler	F
BEP ile ilgili destek sağlama	3
Sınıf içi gözlem ve görüşme	2

"Kaynaştırma öğrencisinin devam ettiği sınıftaki öğretmeniyle iş birliğini sağlama yollarınız nelerdir? Neler görüşüyorsunuz?" sorusuna üç katılımcı BEP ile ilgili destek sağlama şeklinde ve iki katılımcı sınıf içi gözlem ve görüşme şeklinde yanıt vermiştir. "Kaynaştırma öğrencisinin devam ettiği sınıftaki öğretmeniyle iş birliğini sağlama yollarınız nelerdir? Neler görüşüyorsunuz?" sorusuna BEP ile ilgili gerekirse destek

sağlıyorum olarak yanıt veren R1, *"Dediğim gibi BEP planıyla alakalı uzun vadeli kısa vadeli hedeflerle alakalı bu şekilde iş birliği yapıyoruz."* şeklinde yanıt vermiştir. R2, *"Bireysel eğitim planı hazırlamayla ilgili onlara destek isterlerse destek vermeye çalışıyorum."* diye belirtmiştir.

Kaynaştırma öğrencisinin devam ettiği sınıftaki öğretmeniyle iş birliğini sağlama yollarınız nelerdir? Neler görüşüyorsunuz? Sorusuna sınıf içi gözlem ve görüşme olarak ifade eden katılımcı R2, *"Sık sık görüşmeye çalışıyorum sene başında… Aslında gözlemlemek için sınıfa girmeyi tercih ediyorum."* şeklinde yanıt vermiştir. R3, *"Kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf öğretmeni ile sık sık iletişim ve iş birliği içindeyiz. Öğrencinin gelişimi açısından işte davranış problemleri var mı ya da akademik anlamda ı yolunda gitmeyen eksik kalan yönler var mı bu anlamda öğretmenle iş birliği içindeyiz."* diyerek görüşünü bildirmiştir.

3.13. Başarılı Bir İş Birliği İçinde Çalışma İçin Gerekli Destek Türleri

Bu bölümde kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki rehberlik ve psikolojik danışmanlara, özel eğitim öğretmenlerine, okul öncesi öğretmenlerine ve anne-babalara kaynaştırma uygulamalarında başarılı bir iş birliği içinde çalışma için ne tür desteklere gereksinim olduğu yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığı ile sorulmuş ve 19 katılımcının görüşleri sıralanmıştır. Katılımcıların bu tanımlamaları frekanslarla birlikte Tablo 3.14'te bulunmaktadır.

Tablo 3.14. *Başarılı bir iş birliği içinde çalışma için gerekli destek türleri*

Kategoriler	**F**
Fikrim yok	6
Rehberlik servisinin etkin çalışması	5
Fiziksel çevrenin düzenlenmesi	5
Bilgi verici seminerler düzenlenmesi	4
Yardımcı personel desteğinin sağlanması	4
Paydaşların görev tanımlarının belirlenmesi	2
Destek eğitim odalarının yaygınlaştırılması	1

"Kaynaştırma uygulamalarında başarılı bir iş birliği içinde çalışma için ne tür desteklere gereksinim vardır?" sorusuna fikrim yok şeklinde yanıt veren altı katılımcı, rehberlik servisinin etkin çalışması diye yanıt veren beş katılımcı, fiziksel çevrenin düzenlenmesi diye yanıt veren beş katılımcı, bilgi verici seminerler düzenlenmesi şeklinde yanıt veren dört katılımcı, yardımcı personel desteğinin sağlanması diye yanıt

veren üç katılımcı, paydaşların görev tanımlarının belirlenmesi diyen iki katılımcı ve destek eğitim odalarının yaygınlaştırılması şeklinde yanıt veren bir katılımcı bulunmaktadır. Kaynaştırma uygulamalarında başarılı bir iş birliği içinde çalışma için ne tür desteklere gereksinim vardır? sorusuna V1, V2, V3, V4, V5 ve V6 fikrim yok yanıtını vermişlerdir.

Kaynaştırma uygulamalarında başarılı bir iş birliği içinde çalışma için ne tür desteklere gereksinim vardır? Sorusuna rehberlik servisinin etkin çalışması olarak yanıt veren katılımcı O1, *"Öğrenciyi rehberlik merkezi rehberlik birimimizin de sık sık işte öğrencinin kaynaştırılmaya yönelik eksiklerine yönelik kısımda desteklemelerini bekliyoruz."* şeklinde yanıt vermiştir. O2, "*Rehber öğretmen daha çok bizimle süre geçirebilir."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö1, *"Çocukta davranış problemleri var mesela yani bununla ilgili davranış değiştirme programı hazırlayabilecek halihazırda bir eğitimci yok okullarda bununla ilgili donanımlı bir rehber öğretmen o kadar az ki."* diye açıklama yapmıştır.

Kaynaştırma uygulamalarında başarılı bir iş birliği içinde çalışma için ne tür desteklere gereksinim vardır? Sorusuna bilgi verici seminerler düzenlenmesi olarak yanıt veren katılımcı R1, *"İş birliği ile alakalı bütün okullara seminer tarzı bir şeyler düzenlenseler daha iyi olur."* şeklinde ifade etmiştir. R3, *"Kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmenin kaynaştırma nedir yani ne tarz yollarla öğrenciyi sınıfta diğer öğrencilerle bütünleştirecek ya da işte onlara uyum sağlama sürecinde yardımcı olacak o öğrenciye bunlar hakkında öğretmenin bilgilendirilmesi gerektiğini düşünüyorum.*" diye yanıt vermiştir. Ö5, *"Öğretmenlerin kaynaştırma öğrenci ile ilgili yaşadıkları problemler var mesela öğretimi nasıl şekillendireceğini bilmiyor. Davranış problemleriyle nasıl baş edebileceğini bilmiyor. İlk önce sınıf öğretmenlerine ıı bununla alakalı ben hani şunu söylemiyorum bütün sınıf öğretmenlerini toplayalım bir yere hizmet içi eğitimi verelim demiyorum kurumun ihtiyacına bağlı olarak mesela bu kurumun ihtiyacı neyse o kurumdan giderilebilir."* diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında başarılı bir iş birliği içinde çalışma için ne tür desteklere gereksinim vardır? Sorusuna fiziksel çevrenin düzenlenmesi olarak yanıt veren katılımcı Ö5, *"Kaynaştırma sınıflarında işte 30-40 kişilik sınıflar iki- üç tane kaynaştırma öğrencisi olabiliyor. Bunların sayılarının ilk önce düzenlenmesi mevzuata uygun şekilde ayarlanması lazım."* şeklinde yanıt vermiştir. Ö1, *"Fiziksel donanımlar eksik olan destek eğitim odalarının eksikliği destek eğitim odalarında çalışacak eğitimcilerin eksikliği işte*

okullardan yazılar geliyor destek eğitim odalarına öğretmen bulunamıyor." şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında başarılı bir iş birliği içinde çalışma için ne tür desteklere gereksinim vardır? Sorusuna yardımcı personel desteğinin sağlanması olarak yanıt veren katılımcı R2, *"Şey çok isterdim gezen Özel Eğitim Öğretmeni olmasını maalesef böyle bir uygulama yok aslında var ama pratikte yok."* şeklinde yanıt vermiştir. O2, *"Yani bence özel eğitim öğretmeni bulunmalı anasınıflarında diye düşünüyorum. Hem rehberlik yapması açısında hem öğretmene sınıftaki öğretmene yardımcı olması açısından."* diyerek görüşünü bildirmiştir. Ö5, *"Sınıflara belki işte gölge abla ya da yardımcı öğretmen adı altında bir personel görevlendirilebilir ki kaynaştırma başarıya ulaşsın."* diye cevap vermiştir. Ö3, *"Belki sınıfta ikinci bir yardımcı öğretmen olabilir. Veya işte gölge öğretmen denilen kullanılabilir ama gölge öğretmende işte sadece çocuğun işte fiziksel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde olmaması gerekiyor yani."* şeklinde ifade etmiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında başarılı bir iş birliği içinde çalışma için ne tür desteklere gereksinim vardır? Sorusuna paydaşların görev tanımlarının belirlenmesi olarak yanıt veren katılımcı Ö6, *"İş birliği içinde çalışan kişilerin tamamına bu uygulamalar hakkında uı yasal bilgiyi, eğitsel bilgiyi yani donanımı bilgi donanımını bilgisayar donanımını aktarmak gerekiyor. Görev tanımlarını çok açık bir şekilde ifade etmek gerekiyor."* şeklinde ifade etmiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında başarılı bir iş birliği içinde çalışma için ne tür desteklere gereksinim vardır? Sorusuna destek eğitim odalarının yaygınlaştırılması olarak yanıt veren katılımcı Ö5, *"Mesela çocuklar biliyorsunuz destek eğitim hizmeti alıyor mesela ee kaynaştırma öğrencileri ekstra bazı derslerden artık hani ihtiyacı olan derslerden mesela bu sistem daha henüz Türkiye'de tamamı ile oturmadı. Bazı okullarda açılması zorunlu olduğu halde açılmıyor."* diyerek görüşünü ifade etmiştir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

4.1. Tartışma

Bu araştırmada kaynaştırma uygulamaları yürütülen bir ilkokuldaki paydaşların iş birliğine dahil olma süreçlerine yönelik görüş ve önerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda ilkokuldaki paydaşların iş birliğine katılma süreçlerinin ortaya konması amacıyla gönüllü dört okul yöneticisi, 13 öğretmen ve altı anne baba ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada ulaşılan bulgular benzerliklerine göre beş başlık altında tartışılmıştır. Birinci başlıkta kaynaştırmanın süreç ve tanımına ilişkin bulgular, ikinci başlıkta kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği kurmanın nedenleri ve iş birliği örneklerine ilişkin bulgular, üçüncü başlıkta kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliğinde yaşanan sorunlara ve çözüm önerilerine ilişkin bulgular, dördüncü başlıkta kaynaştırma uygulamaları sürecinde yöneticilerin yaptıklarına ilişkin bulgular ve beşinci başlıkta kaynaştırma uygulamaları sürecinde başarılı bir iş birliği içinde çalışma için gerekli destek türlerine ilişkin bulgular tartışılmıştır. Tartışma bölümünde bulgular tartışılırken benzer bulgular birleştirilerek verilmiştir. Yapılan bu araştırma ışığında uygulamacılara ve araştırmacılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

4.1.1. Kaynaştırmanın ve iş birliğinin tanımına ilişkin bulguların tartışılması

Araştırmaya katılan okul yöneticileri, öğretmenler ve anne-babalardan kaynaştırma tanımı yapmaları istenmiştir. Katılımcıların çoğu tanı almış öğrencilerin akranlarıyla beraber eğitim görmesi olarak ifade etmiştir. Özel gereksinimli çocukların bireysel gelişimlerini ve toplumla bütünleşmelerini en üst düzeyde sağlamak üzere benimsenen ilke, bu çocukların akranlarıyla birlikte aynı eğitim ortamlarında eğitim alması anlamına gelen kaynaştırma eğitimidir. Kaynaştırma, gerektiğinde özel gereksinimli öğrenciye ve/veya sınıf öğretmenine destek özel eğitim hizmetleri sağlanarak özel gereksinimli öğrencinin normal eğitim ortamında akranlarıyla eğitim görmesidir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2007; Kırcaali-İftar, 1992; Rotheram vd., 2010; Odom, 2000; Kargın ve Sucuoğlu, 2006). Kaynaştırmanın tanımına ilişkin katılımcıların diğer çoğunluğu sınıf içinde ve dışında arkadaşlarıyla bütünleşmesi şeklinde yanıt vermişlerdir. Kaynaştırma/ bütünleştirme eğitiminin amacı MEB Yönetmeliği'nde de yer aldığı üzere özel gereksinimli bireylerin akranlarıyla karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını sağlamaktır (http-8).

Katılımcılardan iş birliğinin tanımını yapmaları istenmiştir. Katılımcıların çoğu paydaşların birlikte organize biçimde çalışması olarak ifade etmiştir. İş birliğinin tanımına ilişkin katılımcıların diğer çoğunluğu bilgi ve görüş alması için birlikte çalışması şeklinde yanıt vermişlerdir. İş birliği TDK tarafından "Amaç ve çıkarları bir olanların oluşturdukları çalışma ortaklığı" şeklinde tanımlanmıştır (http-3). İş birliği tanımına bakıldığında katılımcıların iş birliğini kavramsal olarak bildiklerini göstermektedir.

Katılımcılara iş birliğinin sağlanması için gerekli koşulların neler olduğu sorulmuştur. Katılımcıların çoğu iletişime açık ve istekli olmak yanıtını vermişlerdir. İş birliği sürecinin temel dayanağı etkili iletişim kurmaktır. Sürecin içerisinde yer alan tüm paydaşlar gönüllü olarak iletişim kurmalıdır. Özel gereksinimli öğrenci hakkında açık iletişim kurmak kaynaştırma süreci için gerekliliktir. Kaynaştırma uygulamalarında okul yöneticilerinin ve diğer personelin istekli olup bireysel farklılıkları kabul edip sınıf öğretmenini desteklemeleri gereklidir (Kırcaali- İftar,1998).

Katılımcılara kaynaştırma uygulamaları sürecinde kimlerle etkileşim içinde oldukları sorulmuştur. Katılımcıların çoğunluğu okul öğretmeni ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi şeklinde cevap vermişlerdir. Varlıer ve Vuran (2006) çalışmasında kaynaştırma öğrencileri için iş birliği yapılması gereken kişi ya da kurumlar olarak RAM, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi, rehber öğretmen/ özel eğitim öğretmeni, özel gereksinimli öğrencilerin aileleri ve okul- öğretmen iş birliği olarak ifade etmişlerdir. Ünal (2010) çalışmasında öğretmenlerin 23'ünün özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleriyle iş birliği yaptığını belirtmiştir. Yenigün (2019) çalışmasının bulgularında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi öğretmenleri kaynaştırma sınıf öğretmenleriyle iletişime geçmekte ve destek sağlamaya çalışmaktadır. Vural ve Yıkmış (2008) ve Sadioğlu ve ark. (2012) çalışmalarında kaynaştırma uygulamaları sırasında okul idaresi, RAM ve aileler olmak üzere farklı kaynaklardan destek aldıklarını dile getirmektedirler.

Batu vd. (2016) projesinde alınan destek hizmet türü sorulduğunda, destek hizmet aldıklarını belirten öğretmenlerden çoğunluğu rehber öğretmenden, bazıları aileden ve bazıları rehabilitasyon merkezindeki öğretmenden destek aldıklarını belirtmişlerdir. Saraç ve Çolak (2012) çalışmasının bulgularında öğretmenler okul personelinden gerektiğinde yardım aldıklarını ifade etmişlerdir. Yardım aldıkları okul personellerine ilişkin olarak rehber öğretmen, okul müdürü ve diğer öğretmenler olarak dile

getirmişlerdir. Buna dayalı olarak öğretmenlerin ağırlıklı özel eğitim öğretmeninden destek aldıkları görülmektedir. Hem okul içinde hem de okul ışında ve çoğunlukla ihtiyaç duyduklarında bu iş birliğini kurmaları beklenen bir sonuçtur. Kaynaştırmanın esası olan destek hizmet aslında iş birliği kurma ilkelerine dayalı olarak planlanmış ve sürekliliği olacak bir süreç olarak düzenlenmelidir.

4.1.2. Kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği kurmanın nedenleri ve iş birliği örneklerine ilişkin bulguların tartışılması

Öğretmenlere, okul yöneticilerine ve anne-babalara kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içinde çalışmanın nedenlerinin neler olduğu sorulmuştur. Katılımcıların çoğu özel gereksinimli öğrencilere gerekli desteği sağlama şeklinde yanıt vermiştir. Katılımcıların diğer çoğunluğu sınıf öğretmenine gerekli desteği sağlama yanıtını vermiştir. Akkaya ve Güçlü (2018, s.633) çalışmasında kaynaştırma uygulamalarında başarı için süreçte yer alan bütün paydaşların ortak bir anlayış çerçevesinde ve birlikte hareket etmelerinin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Kaynaştırmanın tanımına bakıldığında sınıf öğretmenine ve özel gereksinimli öğrenciye destek sağlanmasının vurgulandığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında katılımcıların görüşleri hem kendilerine hem de öğrencilere destek alabilmek için iş birliği kurduklarını göstermektedir. Bu açıdan bu görüşler kaynaştırmanın tanımı ve gereklilikleri ile örtüşmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin hem sınıf ortamının kurallarına uyması, uygun davranışlar göstermesi hem de ihtiyaçları olan akademik ve sosyal becerileri kazanmaları için destek sağlanmalıdır. Destek sağlanmadığında öğrenci sadece sınıfa yerleştirilmiş olmakta ve kendiliklerinden sınıf müfredatını yakalaması ve akranları uygun etkileşmesi beklenmektedir. Bu da çoğu zaman yaşadıkları yetersizliklerin doğal sonucu olarak gerçekleşememektedir. Ancak sınıf öğretmenleri çoğunlukla nasıl ve ne kadar destek sağlayacakları konusunda eksiklik yaşamaktadırlar. Bu durumda katılımcıların hem öğrencileri desteklemek hem de öğretmenleri desteklemek için iş birliği kurmaları beklenen bir sonuçtur.

Katılımcılara kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içinde yürütülen çalışmalara örnek vermeleri istenmiştir. Katılımcıların çoğu diğer paydaşlarla yapılan görüşmeler yanıtını vermiştir. Katılımcıların diğer çoğunluğu ise bilgim yok iş birliği yapıldığını düşünmüyorum şeklinde yanıt vermiştir. Koçyiğit (2015, s. 411) ve Doğaroğlu ve Dümenci (2015, s. 472) çalışmasında etkili ve nitelikli kaynaştırma uygulamaları için özel

eğitim uzman desteği sunulması konusunda önerilerde bulunmuşlardır. Özaydın ve Çolak (2011) öğretmenlerin çoğu kaynaştırma uygulamalarında ailelerden destek almadıklarını, okul yönetimlerinden destek görmediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler kaynaştırma ortamlarında karşılaştıkları sorunlara karşı daha çok kendi çabalarıyla bir şey yaptıklarını, genellikle yalnız kaldıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler öncelikle ailelerle görüşmeler yaptıklarını, okulda varsa rehber öğretmenle görüştüklerini, RAM'a giderek uzmanlardan destek almaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgulara bakıldığında kaynaştırma sürecinde iş birliğinin bir gereklilik olması ve kurulan iş birliğinin niteliği oldukça önelidir. Katılımcı görüşlerine bakıldığında sadece gerektiğine paydaşlarla görüş alışverişinde bulunmaları ya da iş birliği kurmadıkları görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında özellikle kaynaştırma uygulamasının niteliği için sadece ihtiyaç duyulduğunda değil bir süreç olarak planlanması gereklidir. Okullarda iş birliği sürecinin paydaşlar tarafından okul yılının en başında planlanması, bir akışının olması, sürekli ve nitelikli bilgi akışının sağlanması gereklidir. Böyle bir akış kaynaştırma uygulamasının ve okul içi iletişimin de kalitesini artıracaktır.

4.1.3. Kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliğinde yaşanan sorunlara ve çözüm önerilerine ilişkin bulguların tartışılması

Katılımcılara iş birliği sürecinde yaşanan sorunların neler olduğu sorulmuştur. Katılımcıların çoğu kaynaştırma uygulamalarının anlaşılmaması ve velinin çocuğu kabullenmemesi yanıtını vermiştir. Okul öncesi öğretmenleri ailelerle iş birliği içinde çalışmada ve iletişim kurmada sorunlar yaşadıklarını, yaşanan sorunların bir kısmının da ailelerden kaynaklandığını belirtmektedirler (Akalın vd., 2014; Balaban, Yılmaz ve Yıldızbaş, 2009, s. 8). Öğretmenler anne babaların çocuklarının durumunu kabullenmemesi, durumlarını gizlemesi ve çocuklarıyla ilgilenmemelerinden güçlükler yaşadıklarını belirtmişlerdir (Altun ve Gülben, 2009, s.267; Gök ve Erbaş,2011, s.77). Gök (2009, s. 73), çalışmasında araştırmaya katılan öğretmenlerin ailelerin tavırlarından (örneğin, çocuğunun durumunu gizlemeleri ve çocuğunun durumunu kabullenmemeleri) sorunların kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Öğretmenin aileden çocuğuyla ilgili gerekli bilgiyi alamaması nedeniyle eğitim sürecinde aksaklıklar yaşanmaktadır. Bazı öğretmenler kaynaştırma eğitiminde aile ile iletişim problemi yaşayabildiklerini belirtmişlerdir. Bazı ailelerin çocuğun problemi hakkında bilinçli olmaması ve aile katılımının yetersiz olması nedeni ile sıkıntıları olduğunu dile getirmişlerdir (Sığırtmaç, Hoş

ve Abbak, 2011, s.210). Berkant ve Atılgan (2017) çalışmasında kaynaştırma eğitimi uygulamalarında aile desteğine ilişkin görüşleri sorulduğunda en çok ailelerin durumu kabullenmemelerinden sorunlar yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

Kaynaştırmanın başarıya ulaşması için en önemli unsurlardan birisi de ailedir. Aileye kaynaştırma uygulaması sürecinde aktif olarak rol vermek gereklidir. Bu konuda sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenin aileden bilgi almak ve öğretim sürecinde yardımcı kılmak için çaba sarf etmesi süreğen, planlanmış bir iş birliği inşa etmesi gereklidir. İş birliği söz konusu olduğunda gönüllülük ve eşitlik ana ilkelerdendir. Bu açıdan bakıldığında aileyi süreçte bir tehdit unsuru olarak görmek yerine sorumluk ve bilgi paylaşımı sağlanması önemlidir. Aileye sürecin içerisine gönüllü olarak getireceği her türlü katkının önemli olduğu ve katkıyı nasıl sağlayacağının görece daha profesyonel taraf olan öğretmenler tarafından düzenlenmesi bir gerekliliktir diyebiliriz.

Katılımcılara iş birliği sürecinde yaşanan sorunların çözümlerine ilişkin önerileri sorulmuştur. Katılımcıların çoğu etkili/nitelikli etkileşim kurulması yanıtını vermişlerdir. Katılımcıların diğer çoğunluğu ise kaynaştırma uygulamaları sürecindeki sorumlulukların belirlenmesi ve rehberlik servisi ve özel eğitim öğretmenlerinin daha aktif çalışması olarak ifade etmişlerdir. Özel gereksinimli çocukların eğitiminde karşılaşılan sorunlarla ilgili çözüm önerileri olarak normal öğrenciler ile iş birliği içerisine girilmeli, rehberlik servislerine yönlendirilmeli ve sürece ailenin de dahil edilerek aile ile görüşülmeli şeklindedir (Altun ve Gülben, 2009, s. 268).

Okul öncesi kaynaştırma uygulamalarında anne- baba ve öğretmen ilişkilerini inceleyen çalışmalarda anne-baba ve öğretmen arasında iletişimin sınırlı olduğunu, anne-babaların iş birliğine yönelik çalışmalarının öğretmenler tarafından yanıtsız bırakıldığını ve okulların anne- baba katılımına yer vermediği görülmektedir. Yaşanan sorunlar anne-babaların öğretmenlerle ilişkilerini, çocuklardan ve öğretmenlerden beklentilerini olumsuz etkilemektedir. Tüm bu sorunlarda kaynaştırma uygulamalarının başarıya ulaşmasına engel olmaktadır. Kaynaştırma uygulamalarının başarılı şekilde uygulanması için anne- babaları bilgilendirmek, gereksinimlerini karşılamak ve öğretmenle daha etkili bir etkileşim kurmalarını sağlamak gerekmektedir. Alanyazında anne babaların kaynaştırma uygulamalarında önemli bir role sahip oldukları vurgulanmasına karşın daha etkili nasıl iş birliği yapabileceklerinin ele alınmadığı görülmektedir. Bu açıdan alanyazın sonuçları da bir önceki bulgu ile örtüşmektedir. Ailenin iş birliğine etkin katılımının güvence altına alınması gereklidir.

4.1.4. Kaynaştırma uygulamaları sürecinde yöneticilerin yaptıklarına ilişkin bulguların tartışılması

Okul yöneticilerine kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği içinde çalışmayı sağlamak için yönetici olarak neler yaptıkları sorulmuştur. Okul yöneticilerinin çoğu işleyişi düzenleyip varsa sorunlara müdahale ediyorum yanıtını vermişlerdir. Okul yöneticilerinin diğer çoğunluğu ise destek eğitim odalarının işleyiş ve takibini yapıyorum ve kaynaştırma ve BEP ile ilgili seminer düzenliyorum yanıtını vermiştir. Gök (2009) çalışmasında öğretmenlerin okul idaresinden sınıflara öğrencileri eşit sayıda dağıtmalarını istemiştir. Alanyazına bakıldığında bu araştırmanın bulguları ile benzeştiği görülmektedir. Bolat ve Ata (2017) çalışmasının bulgularında okul yöneticileri kaynaştırma eğitimi alan öğrencileri sınıf mevcutlarına ve her sınıfa bir tane olacak şekilde yerleştirme yaptıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca okullarında yapılan eğitim çalışmalarına ilişkin aile- öğretmen eğitim çalışmaları ve bilgilendirme çalışmaları yapılmaktadır yanıtını vermişlerdir. 3 öğretmen ise herhangi bir çalışma yapılmamaktadır yanıtını vermiştir.

Uzun (2009) çalışmasında müdürlere okulunuzdaki kaynaştırma uygulamaları sürecinde neler yaptıkları sorulmuştur. Müdürlerin yanıtları öğrencileri RAM'a yönlendiriyoruz ve RAM'dan gelen rapor doğrultusunda uygulama yapıyoruz, BEP uyguluyoruz, velilerle görüşme yapıyoruz, sene başında rehber öğretmen tarafından inceleme yapılıyor ve kaynaştırmayla rehber öğretmen ilgileniyor ve bu konuyla ilgili çalışmaları o yürütüyor şeklindedir. Ayrıca çalışmada müdürlere öğretmenlerle ilgili neler yaptıkları sorulmuştur. Müdürlerin yanıtları rehber öğretmen tarafından destek veriliyor, MEB tarafından düzenlenen özel eğitimle ilgili hizmet içi eğitimlere katılmalarını teşvik ediyoruz, değişik kurumlarla iş birliği yapıyoruz şeklindedir. Sarı ve Bozgeyikli (2003) çalışmasında kaynaştırma uygulamalarının başarılı bir şekilde yürütülmesinde okul yönetiminin de destek vermesi için yasal yönden okul yöneticilerine rol ve sorumluluk verilmelidir şeklinde öneri yer almaktadır. Gök (2009, s. 76) araştırmaya katılan öğretmenlerin okul yöneticilerinden kurumlar ve öğretmenler arası iş birliğini sağlamalarını istemiştir. Öğrencinin okul durumlarının özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine bildirilmesini, rehabilitasyondaki durumlarının ise öğretmenlere bildirilmesini ve doktor kontrollerinin öğretmenlere bildirilmesini istemişlerdir. Alanyazına bakıldığında öncelikle okul müdürü olmak üzere tüm okul personeli, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere karşı kabul edici ve destekleyici tutumlar

sergilemeli, bu öğrencilerin de normal eğitim ortamlarında eğitilme hakları olduğunu kabullenip saygı göstermeli ve kaynaştırmanın yararlı bir uygulama olduğuna inanmalıdır. Öğrencinin ve ailesinin kendini okula ait hissetmesi, öğretmenle birlikte, okul idaresinin davranışlarından da etkilenecektir (Kargın, 2004). Ayrıca, okul yönetiminin kaynaştırmanın gereğine ve önemine inanması, kaynaştırma uygulaması içinde yer alan her bir unsurun işini kolaylaştıracaktır (Batu, 2007, s.23). Alanyazın ve mevzuat okul idaresinin yaklaşımın tüm paydaşların kaynaştırmaya ve iş birliğine ilişkin yaklaşımını belirlediğini ifade etmektedir.

4.1.5. Kaynaştırma uygulamaları sürecinde başarılı bir iş birliği içinde çalışma için gerekli destek türlerine ilişkin bulguların tartışılması

Rehberlik ve psikolojik danışmanlara, özel eğitim öğretmenlerine, okul öncesi öğretmenlerine ve anne-babalara kaynaştırma uygulamalarında başarılı bir iş birliği içinde çalışma için ne tür desteklere gereksinim olduğu sorulmuştur. Altı katılımcı fikrim yok yanıtını vermiştir. Katılımcıların diğer çoğunluğu rehberlik servisinin etkin çalışması ve fiziksel çevrenin düzenlenmesi yanıtını vermiştir. Ayrıca okul içinde yapılacak bilgi verici seminerler, destek eğitim personeli sağlanması, paydaşların görev tanımlarının belirlenmesi ve destek eğitim odalarının yaygınlaştırılması konusunda da görüş bildirmişlerdir. Sığırtmaç, Hoş, Abbak (2011, s.71) çalışmasının bulgularında destek elemanın sınıfta öğretmene destek vermesi yardımcı konumunda olması gerektiği yer almaktadır. Gök (2009), araştırmaya katılan öğretmenlerden imkansızlıklar nedeniyle (yardımcının olmaması) sorunlar yaşadıklarını bildirmişlerdir. Gök (2009) çalışmasında öğretmenlere tercih ettikleri destek türleri sorulmuştur. Öğretmenler kaynak oda, sınıf içi yardım ve ihtiyaç anında uzman yardımına ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir. Bozarslan ve Batu (2014) çalışmasında öğretmenlere sınıf içi yardım alması konusundaki düşünceleri sorulmuş ve 17 öğretmen çok iyi olur, beş öğretmen her zaman değil ama arada girerse iyi olur, dört öğretmen sınıf içerisine öğretmenden başkasını alma taraftarı değilim yanıtını vermişlerdir. Öğretmenlere kaynak oda desteği konusunda görüşleri sorulmuştur. 16 öğretmen isterim yanıtını, yedi öğretmen ise istemem yanıtını vermiştir. Kale ve diğ. (2016) da yaptıkları çalışmada kaynaştırma uygulamalarında tüm paydaşların (öğretmen, aile, RAM, okul idaresi) arası iş birliği sağlanmalıdır şeklinde öneride bulunmuşlardır. Bu bulgulara dayalı olarak öncelikle okul idaresinin özel eğitim personeliyle olan iş birlikçi tutumu, diğer öğretmenlere ve okul personeline model olacak

ve onları olumlu yönde etkileyecektir. Okul müdürü, öğretmene yeni bilgileri kazanmada, gereksinim duyduğu materyalleri sağlamada, okul içinde ve dışında gerekli kişilerle iş birliğine girmede yardımcı olmalı ve okul genelinde bir kaynaştırma politikasının oluşturulmasına çalışmalıdır (Kargın, 2004). Okul idaresinden beklentilere ek olarak bu araştırmanın katılımcıları iş birliği sürecinde rehberlik servisinin etkin çalışma yapmasına vurgu yapmıştır. Akbaş (2003) çalışmasında yönetici, sınıf rehber öğretmen, psikolojik danışman iş birliğinin iyi olduğu okullarda rehberlik çalışmalarının beklenen düzeyde olduğu görülmüştür Ayrıca kaynaştırma sürecinde en çok iletişim kurulan taraf olarak rehber öğretmenler görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde rehber öğretmenleri BEP hazırlama ekibinin en önemli bir parçası olarak görülürler. Yönetmeliğe göre,

> Rehber öğretmenlerin, bulunduğu okul ve kurumdaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yanında şu görevleri üstlenmesi de gerekmektedir: a) Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin ailelerine yönelik aile eğitimi hizmetlerini planlamak, yürütmek ve gerektiğinde ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak. b) Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin bireysel gelişimini değerlendirmek üzere formlar hazırlanmasında BEP geliştirme birimiyle, öğretmenler ve ilgili personel ile iş birliği yapmak. c) Öğretmenler ve ailelerle iş birliği yaparak öğrenciler için bireysel gelişim raporu düzenlemek. d) Öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla rehberlik ve danışma hizmetleri yürütme komisyonu, BEP geliştirme birimi, izleme ve yöneltme kurulu ile öğretmenlerle iş birliği yapmak (http-9).

Sıralanan maddelere bakıldığında rehber öğretmenlerin kaynaştırma sürecindeki yerinin ne kadar önemli olduğunu görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında rehber öğretmenin özel eğitim ve kaynaştırma uygulamalarına ilgili bilgi sahibi ve olumlu tutumlara sahip olması, eksik yönleri gidermek için iş birliğine gönüllü olması ve gerektiğinde özel eğitim öğretmeninden destek alması gereklidir. Sonuç olarak, kaynaştırma okulundaki paydaşların büyük bir kısmının kaynaştırma sürecinde iş birliği kurmak ve kaynaştırmaya devam eden öğrencilerle iş birliği ile destek sağlamaya yönelik görüşleri olumlu yöndedir. Ancak bu noktada özel eğitim ve kaynaştırma ve nitelikli iş birliği kurmak konusunda destek eğitim ve bilgi ihtiyaçlarının olduğu görülmektedir. Öğretmenler sınıflarında bulunan kaynaştırma öğrencilerine ve ailelerine nasıl yaklaşılacağı konusunda zorlandıklarını ve bu konuda yeterli iş birliği kuramadıklarını ifade etmekle birlikte bu konuda okul idaresinin ve rehberlik servisinin destekleyici tutum içerisinde olmasının önemine vurgu yapmışlardır. Özellikle bilgi verici etkinliklerin gerekliliğine de dikkat çekmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenler kurulan iş birliğinin

kapsamına ilişkin uygun BEP hazırlaması, destek eğitim sunması, problemlere yardımcı olması gerektiğini söylemiş; ailelerin bilgilendirilmesi ve sürece aktif ve nitelikli biçimde katılmalarının gerekliliğine vurgu yapmışlardır. Tüm bunların yanında, kaynaştırma sürecinde yer alan tüm paydaşların iş birliği sürecinde yer almasının önemini vurgulanmaktadır.

4.2. Öneriler

Bu bölümde, araştırmanın bulguları doğrultusunda uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik öneriler yer almaktadır.

4.2.1. Uygulamaya yönelik öneriler

- Kaynaştırma uygulamaları sürecindeki öğretmenlerin, ailelerin ve okul yöneticilerinin görev ve sorumlulukları hakkında broşür hazırlanabilir.
- Kaynaştırma uygulamalarında iş birliğinde yaşanan sorunların aşılması için bilgilendirici çalışmalar yapılabilir.
- İş birliği ve iş birliği süreçlerine ilişkin MEB ya da RAM tarafından eğitimler düzenlenebilir. Ayrıca bilgilendirici broşürler verilebilir.
- Rehber öğretmenler kaynaştırma uygulamalarında kilit noktadadır. Bu nedenle rehber öğretmenlerin uygulama deneyimlerini artırıcı çalışmalar yapılabilir.

4.2.2. İleri araştırmalara yönelik öneriler

- Bu araştırma geliştirilebilecek bir anket ile daha fazla sayıda paydaş ile yapılabilir.
- İlkokullardaki paydaşlardan sınıf öğretmenleri ve diğer branş öğretmenlerinin iş birliği süreciyle ilgili görüş ve önerilerini öğrenme amacıyla çalışma yapılabilir.
- Farklı okul kademesindeki paydaşların iş birliği sürecine ilişkin görüş ve önerilerinin alınması amacıyla çalışma yapılabilir.
- Araştırma bulgularının genellenebilmesi için aynı araştırma farklı katılımcı, farklı il ve farklı araştırmacılar tarafından tekrarlanabilir.
- İş birliği sürecinde yer alan farklı kurum ve kuruluşlarla ilgili görüş ve önerilerin alınması amacıyla çalışma yapılması önerilebilir.
- Farklı coğrafi bölgelerdeki paydaşların görüş ve önerilerinin alınması önerilebilir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, O. C. (2016). *Eğitim programlarının geliştirilmesinde ihtiyaç analizi el kitabı.* (1.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Akalın, S. (2014). Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan rehber öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin gereksinimleri. *International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE),* 6(1), 115 – 142.

Akalın, S., Demir, Ş., Sucuoğlu, B., Bakkaloğlu, H. and İşcen, F. (2014). The needs of ınclusive preschool teachers about inclusive practices. *Eurasian Journal of Educational Research,* 54, 39-60.

Akbaş, S. (2003). Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde oluşturulan işbirliği nin incelenmesi. *VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, Malatya: İnönü Üniversitesi.

Akdemir- Okta, D. (2008). *Kaynaştırma sınıflarına devam eden işitme engeli olan öğrencilere ve sınıf öğretmenlerine sağlanan özel eğitim hizmetlerinin belirlenmesi.* Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Akkaya, S. ve Güçlü, M. (2018). Okul öncesi eğitim dönemi kaynaştırma eğitimi sürecinde yaşanan sorunlar ve çözüm önerilerine yönelik çalışmaların incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 11 (61), 628-634.

Altun, T. ve Gülben, A. (2009). Okul öncesinde özel gereksinim duyan çocukların eğitimindeki uygulamalar ve karşılaşılan sorunların öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi,* 28, 253-272.

Balaban, M., Yılmaz, Ö. ve Yıldızbaş, F. (2009). Okul öncesi eğitimde kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *1st. International Turkey Educational Congress,* Çanakkale: Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi.

Batu, E.S. (2007). Kaynaştırma ve destek özel eğitim hizmetleri. S. Eripek (Ed.), *Özel eğitim* içinde (s.15-28). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Batu, S. (2011). Kaynaştırma desteği sağlama. S. Eripek (Ed.), *Özel eğitim* içinde (s. 21-40). Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayını.

Batu, S.(2012). Erken çocukluk eğitiminde kaynaştırma. H.İ. Diken (Ed.), *Erken çocukluk eğitimi* içinde (s.519-537). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Batu, S. ve Kırcaali- İftar, G. (2007). *Kaynaştırma.* (3. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.

Batu, S., Odluyurt, S., Çattık, M., Alagözoğlu, E. ve Şahin, Ş. (2016). Okul öncesi dönem kaynaştırma uygulamasına ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi ve bu görüşlere dayalı hazırlanan bilgilendirme paketinin etkililiğinin değerlendirilmesi. *Genel Amaçlı Bilimsel Araştırma Projesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Berg, B. ve Lune, H. (2015*). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* (Çev: H. Aydın). Konya: Eğitim Kitabevi.

Berkant, H.G. ve Atılgan, G. (2017). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *The Journal of Educational Reflections,* 1 (1), 13-25.

Bolat, E. Y. ve Ata, N. (2017). Kaynaştırma eğitimi uygulamaları hakkında okul yöneticilerinin görüşleri. *Sosyal Bilimler Dergisi,* 7 (14), 165-185.

Bozarslan, B. ve Batu, E.S. (2014). Özel anaokullarında çalışan eğiticilerin okul öncesi dönemde kaynaştırma ile ilgili görüş ve önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 14 (2), 86-108.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* (18. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Cavkaytar, A. ve Diken, H.İ. (2006). *Özel eğitime giriş*. (2.Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.

Cramer, S. F. (1998). *Collaboration*: *A success strategy for special educators*. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.

Creswell, J. W. and Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design choosing among five approaches.* (Fourth Edition). California: Sage.

Conoley, J. C. and Conoley, C. W. (2010*). Why does collaboration work? Linking positive psychology and collaboration (2010).* Aktaran H.Gürgür (2010). İlköğretimde kaynaştırma. Ankara: Pegem Yayıncılık, s. 237.

Cook, L. and Friend, M. (1995). Co-teaching: Guidelines for creating effective practices. *Focus on Exceptional Children,* 2 (3), 1-16.

Cook, L. and Friend, M. (2010). *The state of the art of collaboration on behalf of students with disabilities* (2010). Aktaran H.Gürgür (2010). İlköğretimde kaynaştırma. Ankara: Pegem Yayıncılık, s. 237.

Çalışoğlu, M. ve Tanışır, S. N. (2018). Okullarda kaynaştırma eğitimine ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21-45.

Çulhanoğlu- İmrak, H. ve Sığırtmaç, A. (2011). Kaynaştırma uygulanan okulöncesi sınıflarında akran ilişkilerinin incelenmesi. *International Journal of Early Childhood Special Education,* 3 (1), 38-65.

Demir, C. (2015*). Kaynaştırma eğitiminin uygulanmasında karşılaşılan sorunların değerlendirilmesine yönelik nitel bir çalışma.* Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dikici- Sığırtmaç, A., Hoş, G. ve Abbak, B.S. (2011). Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde yaşanan sorunlara yönelik kullandıkları çözüm yolları ve önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD),* 12 (4), 205-223.

Doğaroğlu, T. K. ve Bapoğlu, S. S. (2015). Sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunan okul öncesi öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ve erken müdahale hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Katılımlı 3. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi,* Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Ekiz, D. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* (4. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Friend, M. and Bursuck, W.D. (2006). *Building partnerships through collaboration. In: Including students with special needs* (2006). NewYork: Pearson'dan aktaran H.Gürgür (2010). İlköğretimde kaynaştırma. Ankara: Pegem Yayıncılık, s. 234.

Gezer, M. S. (2017). *Sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik rol algılarının belirlenmesi.* Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Gök, G. (2009). *Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri ve önerileri.* Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gök, G. ve Erbaş, D. (2011). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri ve önerileri. *International Journal Ealy Childhood Special Education,* 3 (1), 66-87.

Gürgür, H. (2019). Kaynaştırma ortamlarında öğretmenler: rol ve sorumlulukları ve yeterlıkler. E.S. Batu (Ed.), *Kaynaştırma ortamında uygulamalar* içinde (91-106). Ankara: Vize Akademik.

Halvorsen, A. T. and Neary, T. (2009). *Building inclusive scholls: Tools and strategies for success* (2009). New Jersey: Pearson'dan aktaran H.Gürgür (2010). İlköğretimde kaynaştırma. Ankara: Pegem Yayıncılık, s. 236.

Howard, V. F., Williams, B. ve Lepper, C. E. (2011*). Özel gereksinimi olan küçük çocuklar: aileler, eğitimciler ve hizmet verenler için bir başlangıç*. (Çev Ed: A. Gönül, Akçamete). Ankara: Nobel Kitap.

Kale, M., Dikici- Sığırtmaç, A., Nur, İ. ve Abbak, B. S. (2016). Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi,* 1(2), 35-45.

Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi,* 5 (2), 1-13.

Kargın, T. Acarlar, F. ve Sucuoğlu, B. (2003). Öğretmen yönetici ve anne babaların kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi,* 4 (2), 55-76.

Kaya, İ. (2005). *Anasınıfı öğretmenlerinin kaynaştırma (entegrasyon) eğitimi uygulamalarında yeterlilik düzeylerinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kırcaali-İftar, G. (1992). Özel eğitimde kaynaştırma. *Eğitim ve Bilim,* 16 (86), 45-50.

Kırcaali-İftar, G. (1998). Kaynaştırma ve destek özel eğitim hizmetleri. S. Eripek (Ed.), *Özel eğitim* içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Kırcaali- İftar, G. (2019). Nitelikli bir özel eğitim öğretmeni olmak. *Hedef Cs Dergi,* 1 (3). https://hedefcsdergi.com/login/ana-sayfa/277. (Erişim Tarihi: 22.10.2019).

Koçyiğit, S. (2015). Ana sınıflarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen-rehber öğretmen ve ebeveyn görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi,* 4 (1), 391-415.

Kozak, M. (2015). *Bilimsel araştırma: tasarım, yazım ve yayım teknikleri.* (2. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.

Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber.* (Çev: S. Turan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Odom, S. L. (2000). Preschool inclusion: What we know and where we go from here. *Topics in early childhood special education,* 20 (1), 20-27.

Oktay, A., Gürkan, T., Zembat, R. ve Unutkan, Ö. P. (2006). *Ne yapıyorum? Neden yapıyorum? Nasıl yapıyorum?* (3.Baskı). İstanbul: Ya- Pa Yayınları.

Özaydın, L. ve Çolak, A. (2011). Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ve "okul öncesi eğitimde kaynaştırma eğitimi hizmet içi eğitim programı"na ilişkin görüşleri. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 189 – 226.

Özengi, S. Ş. (2009). *Eskişehir ilinde kaynaştırmanın yürütüldüğü ilköğretim okullarındaki rehber öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Özokçu, O. (2014). Kaynaştırma uygulamaları. S. Vuran (Ed.), *Özel eğitim* içinde (99). Ankara: Maya Akademi.

Rotheram-Fuller, E., Kasari, C., Chamberlain, B. and Locke, J. (2010). Social involvement of children with autism spectrum disorders in elementary school classrooms. *Journal of Child Psychology and Psychiatry,* 51 (11), 1227-1234.

Sadioğlu, Ö., Batu, E. S. ve Bilgin, A. (2012). Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırılmasına ilişkin görüşleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 25 (2), 399-432.

Sandall, S.R. ve Schwartz, İ. S. (2014). *Özel gereksinimli okul öncesi çocukların öğretiminde temel yapı taşları*. (Çev: H. Bakkaloğlu). Ankara: Pegem Akademi.

Saraç, T. ve Çolak, A. (2012). Kaynaştırma uygulamaları sürecinde ilköğretim sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüş ve önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 8 (1), 13-28.

Sarı, H. (2003). *Özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimleriyle ilgili çağdaş öneriler*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Sarı, H. ve Bozgeyikli, H. (2003). Öğretmen adaylarının özel eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi: karşılaştırmalı bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 183-203.

Smith, T., E., C., Polloway, E. A., Patton, J. R. and Dowdy, C., A. (2004). *Effective inclusion practices and professional collaboration.* In: Teaching students with special needs in inclusive settings. New York: Pearson

Sönmez Kartal, M. (2015). Okul- öğretmen-aile işbirliği. A. Cavkaytar (Ed*.), Özel eğitimde aile eğitimi ve rehberliği* içinde (195-216). Ankara: Vize Yayıncılık.

Sönmez Kartal, M. (2019a*).* Kaynaştırma uygulamalarında iş birliği / ekip çalışması. S. Batu (Ed*.), Kaynaştırma ortamlarında uygulamalar* içinde (193). Ankara: Vize Akademik.

Sönmez- Kartal, M. (2019b). Kaynaştırma uygulamalarında iş birliği ve ekip çalışması. *Hedef Cs Dergi,* 1 (2). https://hedefcsdergi.com/login/ana-sayfa/275. (Erişim Tarihi: 22.10.2019).

Sucuoğlu, B. (2006*). Etkili kaynaştırma uygulamaları*. Ankara: Ekinoks.

Sucuoğlu, B. ve Kargın, T. (2006). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları*. İstanbul: Morpa.

Tekin- Ersan, D. ve Ata, S. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanmasına ilişkin görüşleri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 162- 177.

Uzun, G. (2009). *Kaynaştırma uygulamalarında ilköğretim okulu müdürlerinin rolü ve kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerileri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ünal, F. (2010*). Kaynaştırma uygulamasının yapıldığı sınıflardaki, öğretmen, normal gelişim gösteren öğrenci ve engelli öğrenci velilerinin kaynaştırmaya yönelik tutumları.* Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ünal, F. ve Saban, A. (2014*).* Kaynaştırma uygulamasının yapıldığı sınıflarda, öğretmenlerin kaynaştırmaya yönelik tutumları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 23 (1), 387-403.

Varlıer, G. ve Vuran, S. (2006). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri,* 6 (2), 553-585.

Vaughn, S. and Boss, C.S. (2009). *Strategies for teaching students with learning and behavior problem* (2009). NJ:Pearson'dan aktaran V. Aksoy (2018). Özel eğitim. Ankara: Pegem Yayıncılık, s.159.

Vural, M. ve Yıkmış, A. (2008). Kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin öğretimin uyarlanmasına ilişkin yaptıkları çalışmaların belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 8 (2), 141-159.

Yazıcıoğlu, T. (2018). Kaynaştırma uygulamalarının tarihsel süreci ve türkiye'de uygulanan kaynaştırma modelleri. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi,* 8 (1), 92-110.

Yazıcıoğlu, T. (2019). Rehberlik öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı (bep) biriminin işleyişine ilişkin görüşleri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (5), 225–234.

Yenigün, E. (2019). *Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde kaynaştırma öğrencilerine sunulan destek hizmetler hakkında uygulamacı görüşleri.* Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıkmış, A., Aktaş, B., Karabulut, A.H., ve Terzioğlu, N. S. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma sürecinde yaptıkları çalışmalar. *İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 18 (3), 1841-1860.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yigen, S. (2008). *Çocuğu ilköğretim kademesinde kaynaştırma uygulamalarına devam eden anne-babaların kaynaştırmaya ilişkin görüş ve beklentileri.* Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri.

http-1: http://www.egitimreformugirisimi.org/wpcontent/uploads/2017/03/Turkiyede_Kaynastirma_Butunlestirme_Yoluyla_Egitimin_Durumu.pdf (Erişim Tarihi: 28.11.2019).

http-2: http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm (Erişim Tarihi: 07.10.2019)

http-3: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5d9ae58eb14488.47759639 (Erişim Tarihi: 07.10.2019)

http-4: https://highleveragepractices.org/collaboration/ (Erişim Tarihi: 22.10.2019)

http-5: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111011_ozel_egitim_kanun_hukmunda_kararname.pdf (Erişim Tarihi: 05.11.2019)

http-6: https://www.memurlar.net/haber/14075/mill-egitim-bakanligi-ozel-egitim-hizmetleri-yonetmeligi.html (Erişim Tarihi: 05.11.2019)

http-7: http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/11115355_YYRETMENLYK_MESLEYY_GENEL_YETERLYKLERY.pdf (Erişim Tarihi: 07.11.2019)

http-8: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/09/20190905-6.htm (Erişim Tarihi: 20.11.2019)

http-9: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/05/20060531-2.htm (Erişim Tarihi: 28.11.2019).

EKLER

EK-1. Görüşme Soruları

EK-2. Gönüllü Katılım Formu

EK-3. Etik Kurul Kararı

EK-4. Örnek Günlük Sayfası

EKLER

EK-1. Görüşme Soruları

Demografik Bilgiler/ Okul Yöneticileri

İsim- Soy isim:

Yaş:

Mezun olduğunuz program:

Öğretmenlikteki hizmet süreniz:

Bu kurumdaki hizmet süreniz:

Kaynaştırma uygulamaları ile ilgili çalışan bildiğiniz kurullar nelerdir?

Kaynaştırma uygulamaları kapsamında hangi kurul- komisyonlarda yer alıyorsunuz?

Kaynaştırma ile ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı?

Kaynaştırma uygulamalarında size ve muhatap olduğunuz personele bu süreçte iş birliği içinde çalışma konulu bir eğitim verilse katılmak ister misiniz?

a. Katılmak isterseniz eğitimin nasıl olmasını istersiniz?

Sorular

Müdür/ Müdür Yardımcısı

1. Sizce kaynaştırma nedir? Kaynaştırmanın tanımını yapar mısınız?
2. Sizce iş birliği nedir? İş birliğinin sağlanması için neler gereklidir?
3. Kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içinde çalışmanın nedenleri sizce neler olabilir?
4. Okulunuzdaki kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği içinde yürütülen çalışmalara örnek verebilir misiniz?
5. Kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliği içinde çalışma sürecinde yaşanan ya da yaşanabilecek sorunlar neler olabilir?
    a. Sizce çözümleri nelerdir?
6. Kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içinde çalışmayı sağlamak için okulunuzda yönetici olarak neler yapıyorsunuz?

Demografik Bilgiler/Öğretmenler

İsim- Soy isim:

Yaş:

Mezun olduğunuz program:

Öğretmenlikteki hizmet süreniz:Bu kurumdaki hizmet süreniz:

Kaynaştırma öğrenciniz var mı?

Kaynaştırma öğrencinizin yetersizlik türü nedir?

Önceden sınıfınızda kaynaştırma öğrencisi var mıydı?

Kaynaştırma uygulamaları ile ilgili çalışan bildiğiniz kurullar nelerdir?

Kaynaştırma uygulamaları kapsamında hangi kurul- komisyonlarda yer alıyorsunuz?

Kaynaştırma ile ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı?

Kaynaştırma uygulamalarında size ve muhatap olduğunuz personele bu süreçte iş birliği içinde çalışma konulu bir eğitim verilse katılmak ister misiniz?

a. Katılmak isterseniz eğitimin nasıl olmasını istersiniz?

Sorular

Okul Öncesi Öğretmeni

1. Sizce kaynaştırma nedir? Kaynaştırmanın tanımını yapar mısınız?
2. Sizce iş birliği nedir? İş birliğinin sağlanması için neler gereklidir?
3. Kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içinde çalışmanın nedenleri sizce neler olabilir?
4. Okulunuzdaki kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği içinde yürütülen çalışmalara örnek verebilir misiniz?
5. Kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliği ile çalışma sürecinde yaşanan ya da yaşanabilecek sorunlar neler olabilir?
   a.Sizce çözümleri nelerdir?
6. Kaynaştırma uygulamaları sırasında desteğe gereksinim duyduğunuz durumlarda öncelikle kiminle/kimlerle iletişim kuruyorsunuz? Bu konuda iş birliği içinde çalışmayı nasıl sağlıyorsunuz?
7. Kaynaştırma uygulamalarında başarılı bir iş birliği içinde çalışma için ne tür desteklere gereksinim vardır?

Demografik Bilgiler/ Öğretmenler

İsim- Soy isim:

Yaş:

Mezun olduğunuz program:

Öğretmenlikteki hizmet süreniz:

Bu kurumdaki hizmet süreniz:

Takibini yürüttüğünüz kaynaştırma öğrencisi sayınız nedir?

Kaynaştırma öğrencilerinizin yetersizlik türü nedir?

Kaynaştırma uygulamaları ile ilgili çalışan bildiğiniz kurullar nelerdir?

Kaynaştırma uygulamaları kapsamında hangi kurul- komisyonlarda yer alıyorsunuz?

Kaynaştırma ile ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı?

Kaynaştırma uygulamalarında size ve muhatap olduğunuz personele bu süreçte iş birliği içinde çalışma konulu bir eğitim verilse katılmak ister misiniz?

a. Katılmak isterseniz eğitimin nasıl olmasını istersiniz?

Sorular

Rehber Öğretmen

1. Sizce kaynaştırma nedir? Kaynaştırmanın tanımını yapar mısınız?
2. Sizce iş birliği nedir? İş birliğinin sağlanması için neler gereklidir?
3. Kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içinde çalışmanın nedenleri sizce neler olabilir?
4. Okulunuzdaki kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği içinde yürütülen çalışmalara örnek verebilir misiniz?
5. Kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliği ile çalışma sürecinde yaşanan ya da yaşanabilecek sorunlar neler olabilir?
   a.Sizce çözümleri nelerdir?
6. Kaynaştırma uygulamaları sırasında desteğe gereksinim duyduğunuz durumlarda öncelikle kiminle/ kimlerle iletişim kuruyorsunuz? Bu konuda iş birliği içinde çalışmayı nasıl sağlıyorsunuz?
7. Kaynaştırma öğrencisinin devam ettiği sınıftaki öğretmeniyle iş birliğini sağlama yollarınız nelerdir? Neler görüşüyorsunuz?
8. Kaynaştırma uygulamalarında başarılı bir iş birliği içinde çalışma için ne tür desteklere gereksinim vardır?

Demografik Bilgiler/ Öğretmenler

İsim- Soy isim:

Yaş:

Mezun olduğunuz program:

Öğretmenlikteki hizmet süreniz:

Bu kurumdaki hizmet süreniz:

Kaynaştırma uygulamaları ile ilgili çalışan bildiğiniz kurullar nelerdir?

Kaynaştırma uygulamaları kapsamında hangi kurul- komisyonlarda yer alıyorsunuz?
Kaynaştırma ile ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı?
Kaynaştırma uygulamalarında size ve muhatap olduğunuz personele bu süreçte iş birliği içinde çalışma konulu bir eğitim verilse katılmak ister misiniz?

a. Katılmak isterseniz eğitimin nasıl olmasını istersiniz?

Sorular

Özel Eğitim Öğretmeni

1. Sizce kaynaştırma nedir? Kaynaştırmanın tanımını yapar mısınız?
2. Sizce iş birliği nedir? İş birliğinin sağlanması için neler gereklidir?
3. Kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içinde çalışmanın nedenleri sizce neler olabilir?
4. Okulunuzdaki kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği içinde yürütülen çalışmalara örnek verebilir misiniz?
5. Kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliği ile çalışma sürecinde yaşanan ya da yaşanabilecek sorunlar neler olabilir?
   a. Sizce çözümleri nelerdir?
6. Kaynaştırma uygulamaları sırasında desteğe gereksinim duyulan durumlarda sizinle iletişim kuruluyor mu? Bu konuda iş birliği içinde çalışmayı nasıl sağlıyorsunuz?
7. Kaynaştırma uygulamalarında başarılı bir iş birliği içinde çalışma için ne tür desteklere gereksinim vardır?

Demografik Bilgiler/ Anne- Baba

İsim- Soy isim:
Yaşınız:
Öğrenim durumunuz:
Mesleğiniz:
Çocuğunuzun yaşı:
Çocuğunuzun cinsiyeti:
Çocuğunuzun tanısı:
Çocuğunuz ne kadar süredir kaynaştırma eğitimi alıyor?

Sorular

1. Sizce kaynaştırma nedir? Kaynaştırmanın tanımını yapar mısınız?
2. Sizce iş birliği nedir? İş birliğinin sağlanması için neler gereklidir?
3. Kaynaştırma uygulamaları sürecinde kiminle/ kimlerle etkileşim içindesiniz?
4. Kaynaştırma uygulamalarında iş birliği içinde çalışmanın nedenleri sizce neler olabilir?
5. Çocuğunuzun okulundaki kaynaştırma uygulamaları sürecinde iş birliği içinde yürütülen çalışmalara örnek verebilir misiniz?
6. Kaynaştırma uygulamalarında gerçekleştirilen iş birliği ile çalışma sürecinde yaşadığınız sorunlar neler olabilir?
   a.Sizce çözümleri nelerdir?
7. Kaynaştırma uygulamalarında başarılı iş birliği içinde çalışmanın sağlanabilmesi için ne tür desteklere gereksinim duyuyorsunuz?

EK-2. Gönüllü Katılım Formu

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu araştırma Anadolu Üniversitesi Erken Çocuklukta Özel Eğitim Tezli Yüksek Lisans Programı kapsamında Doç. Dr. Serhat Odluyurt danışmanlığında yüksek lisans öğrencisi Merve Burçin DİKER tarafından yürütülmektedir.

Araştırmanın amacı, kaynaştırma uygulamaları yürüten bir ilkokuldaki paydaşların iş birliğine dahil olma süreçlerine yönelik görüş ve önerilerinin belirlenmesidir. Kaynaştırma uygulamalarındaki paydaşların iş birliği sürecine ilişkin görüş ve önerileri yarı yapılandırılmış görüşmeler ile ortaya konacaktır/ ilgili alan yazın gelişimine ışık tutulacaktır.

Bu doğrultuda, nitel bir çalışma yapılarak görüşmelerin ses kayıt cihazı ile kayıt edilerek bilimsel veri toplanacaktır. Ses kayıtları sadece bilimsel veri elde etmek için kullanılacak, veriye dönüştürüldükten sonra silinecektir.

Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmaya katılan tüm katılımcıların isimleri gizli tutularak ulaşılan veriler gerçek isimlerinizi çağrıştırmayacak kodlar kullanılarak paylaşılacaktır. Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.

Veri toplama sürecinde araştırmanın amacını aşan, rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru olmayacaktır. Araştırma sürecinde herhangi bir rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zaman ayrılma hakkına sahipsiniz. Çalışmadan ayrılma durumunuzda sizden toplanılan veriler araştırma kapsamına dahil edilmeyerek imha edilecektir.

Bu sözleşmeyi okuduğunuz ve araştırmada bilimsel verilere ulaşmamda yardımcı olduğunuz için teşekkür ederim. Araştırma kapsamında aklınıza takılan bir soru olduğunda aşağıda yer alan iletişim adreslerinden bana ulaşabilirsiniz. Araştırmaya gönüllü olarak katıldığınıza dair aşağıda yer alan ilgili bölümü imzalayarak çalışmaya gönüllü katılım sağlayacaksınız.

Öncelikle araştırmaya katıldığınız ve gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki

sorularınızı Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü öğretim üyesi Doç. Dr. Serhat Odluyurt'a yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı İsimleri:

Doç. Dr. Serhat Odluyurt

Adres: Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü

İş Tel : 0222-335 05 80-4985

Cep Tel : 0 533 391 75 25

E-posta: syildiri@anadolu.edu.tr

Merve Burçin Diker

E- posta: ogu.merve@gmail.com

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı:

Tarih:

İmza:

EK-3. Etik Kurul Kararı

Evrak Kayıt Tarihi: 06.12.2018	Protokol No: 112910	Tarih: 26.12.2018

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Kaynaştırma Uygulamalarında Personel ve Ailelerin İş Birliği İçinde Çalışma Süreçlerine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Doç. Dr. Serhat ODLUYURT
TEZ YAZARI:	Merve Burçin DİKER
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

Prof.Dr. Coşkun BAYRAK
(Başkan-Eğitim Fak.)

Prof.Dr. T. Volkan YÜZER *(Başkan Yardımcısı-Açıköğretim Fak.)*	**Prof.Dr. Esra CEYHAN** *(Eğitim Fak.)*
Prof.Dr. Münevver ÇAKI *(Güzel Sanatlar Fak.)*	**Prof.Dr. M. Erkan ÜYÜMEZ** *(İkt. ve İdari Bil. Fak.)*
Prof.Dr. Handan DEVECİ *(Eğitim Fak.)*	**Prof.Dr. Emel ŞIKLAR** *(İkt. ve İdari Bil. Fak.)*

EK-4. Örnek Günlük Sayfası

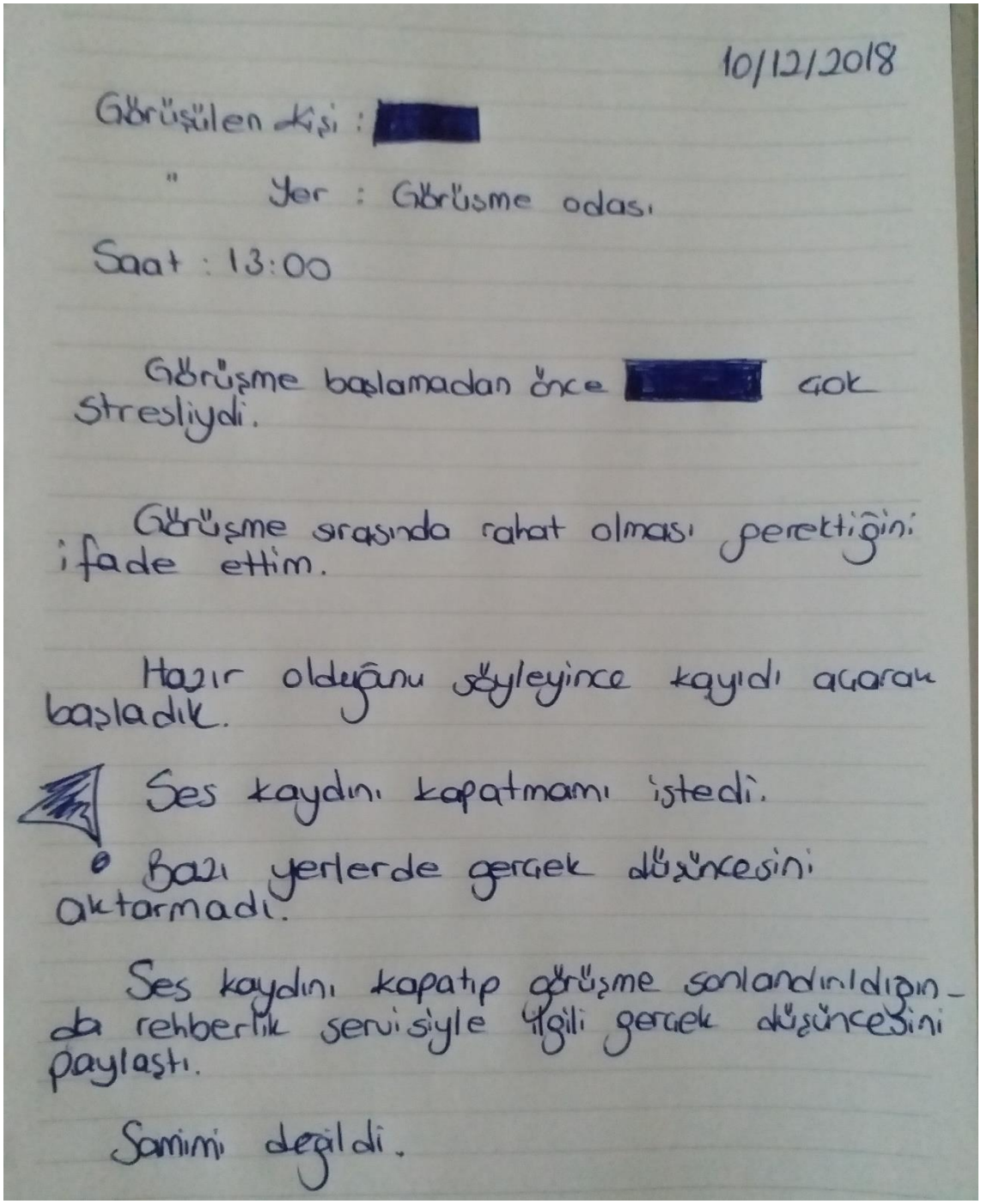

10/12/2018

Görüşülen kişi : [redacted]

" Yer : Görüşme odası

Saat : 13:00

Görüşme başlamadan önce [redacted] çok stresliydi.

Görüşme sırasında rahat olması gerektiğini ifade ettim.

Hazır olduğunu söyleyince kayıdı açarak başladık.

Ses kaydını kapatmamı istedi.

Bazı yerlerde gerçek düşüncesini aktarmadı.

Ses kaydını kapatıp görüşme sonlandırıldığında rehberlik servisiyle ilgili gerçek düşüncesini paylaştı.

Samimi değildi.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Merve Burçin DİKER

Yabancı Dil : İngilizce

Doğum yılı/yeri : 09.06.1992/ Eskişehir

E-posta : ogu.merve@gmail.com

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

- 2016-2019, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, Erken Çocuklukta Özel Eğitim Tezli Yüksek Lisans Programı
- 2012-2015, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Ana Bilim Dalı, Zihin Engelliler Öğretmenliği Programı (Çift Anadal Programı)
- 2010-2014, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Programı
- 2018- Halen, Özel Eğitim Öğretmeni, Milli Eğitim Bakanlığı, Barbaros İlkokulu
- 2015-2018, Özel Eğitim Öğretmeni, Milli Eğitim Bakanlığı, Mahmudiye Necatibey İlkokulu